

ISSN 2560-3124



Информатор

АСОЦИЈАЦИЈЕ ИЗБЕГЛИЧКИХ И ДРУГИХ УДРУЖЕЊА СРБА ИЗ ХРВАТСКЕ

ПРОГНАНИ СРБИ И СРБИ У ХРВАТСКОЈ
- Положај и перспективе

Бесплатан примерак

Број 2, Година II, децембар 2017. године



Ово издање штампано је уз помоћ
Комесаријата за избеглице и миграције
Републике Србије

Издавачи:

Асоцијација избјегличких и других удружења Срба
из Хрватске, Београд
Удружење Срба из Хрватске, Београд

Уређивачки одбор:

Милојко Будимир
Данко Перић
Јован Каблар
Миле Рајчевић

Уредник:

Милојко Будимир

Редактор:

Данко Перић

Лектура и коректура:

Милена Шећеровић

За издавача:

Маринко Вучинић

Техничко уређење:

Фабула Ностра, Београд

Штампа:

Артија, Панчево

Тираж:

500

Штампање овог броја Информатора омогућио је
Комесаријат за избјеглице и миграције Владе Републике Србије

На насловној страни: Археолошка истраживања на Брибирској
главици код православне цркве Светог Јоакима и Ане из XIV вијека
девастирала су темеље храма и гробове

САДРЖАЈ

Ријеч уредника	1
Милојко Будимир, председник Асоцијације избјегличких и других удружења Срба из Хрватске ПОЛОЖАЈ СРБА У ХРВАТСКОЈ ПОСЛИЈЕ ОДРЖАНИХ ПАРЛАМЕНТАРНИХ И ЛОКАЛНИХ ИЗБОРА	4
Дејан Јовић СРБИ У ХРВАТСКОЈ ОСУЂЕНИ НА НЕСТАНАК.....	8
Паулина Арбутина ХРВАТСКО БРИСАЧКО ПРАВО	14
Паулина Арбутина НЕМА СРБА, НЕМА ПРОБЛЕМА	23
Срђан Милаковић, Заменик градоначелник Града Вуковара ПОЛОЖАЈ СРБА У ВУКОВАРУ – НА ИСТОКУ ХРВАТСКЕ	30
Ненад Јовановић, <i>Новости</i> , 14. септембар 2017. Рајка Рађеновић: ЧЕСТО НАС ЗАБОРАВЕ.....	35

Кристина Турчин, *Јутарњи лист*, 4.12.2017.
Репортажа
ПРИЈЕСТОЛНИЦА ЗАБОРАВЉЕНЕ ХРВАТСКЕ38

Васка Радуловић, *Портал Новости*, 09. јун 2017.
НАКОН ДРУГОГ КРУГА ЛОКАЛНИХ ИЗБОРА
ОПТИМИЗАМ ЗАВЛАДАО У КНИНУ 49

Владимир Цуцић, комесар
НАВРШИЛО СЕ 25 ГОДИНА ОД ОСНИВАЊА
КОМЕСАРИЈАТА ЗА ИЗБЕГЛИЦЕ 52

Давор Коњикушић, *Портал Новости*, 10. октобар 2017.
НИСМО ОНДЈЕ, А ОВДЈЕ НАС НЕЋЕ 69

УСТОЛИЧЕН ЕПИСКОП ДАЛМАТИНСКИ
г. НИКОДИМ (КОСОВИЋ) 1. октобар 2017 77

Милојко Будимир, ген. секретар Удружења Срба из Хрватске
ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ
УДРУЖЕЊА СРБА ИЗ ХРВАТСКЕ ЗА 2017. 81

Драгана Ђукић, предсједница:
АКТИВНОСТИ УДРУЖЕЊА
ПОРОДИЦА „СУЗА“ у 2017. години 113

Јован М. Каблар, предсједник
ОДРЖАНА СКУПШТИНА УДРУЖЕЊА
ПЕНЗИОНЕРА ИЗ ХРВАТСКЕ, БЕОГРАД..... 122

Стево Бекић, предсједник
АКТИВНОСТИ КУД-а „ПЕТРОВА ГОРА – КОРДУН“
за 2017. годину..... 127

Милан Љубовић, предсједник ГОДИШЊИ ИЗВЈЕШТАЈ О АКТИВНОСТИМА УДРУЖЕЊА СРБА ИЗ ХРВАТСКЕ „НИКОЛА ТЕСЛА”, КРАГУЈЕВАЦ ЗА 2017. ГОДИНУ	133
Мр Милорад С. Кураица, секретар ЗАВИЧАЈНО УДРУЖЕЊЕ „ДАЛМАЦИЈА“ СУБОТИЦА	139
Милорад Поповић, председник Уводна ријеч предсједника на вечери СРПСКОГ УДРУЖЕЊА ЛИЧАНА ГАЦКЕ ДОЛИНЕ И ВРХОВИНА „ЗАВИЧАЈ” у ресторану „АТОС “ 23. септембра 2017. године	146
Проф. др Јанко Веселиновић ОСВРТ НА ДЕСЕТИ МЕЂУНАРОДНИ СКУП У ГОЛУБИЋУ (ОБРОВАЧКОМ).....	150
Миле Рајчевић, проф. ШКОЛСТВО У ОПШТИНИ ГОСПИЋ (ЛИКА) ОД ПОЧЕТКА ХVIII ВИЈЕКА ДО 1990.....	155
Миле Рајчевић, проф. ИЗЛЕТИ – ПУТОВАЊА – ЕКСКУРЗИЈЕ	160
Данко Перић, <i>Vanija Online</i> , 28 јул 2017. ЧЕТВРТ ВИЈЕКА ОД СМРТИ ДР ЈОВАНА РАШКОВИЋА	170
IN MEMORIAM Милош Кордић; <i>Vanija Online</i> , недеља, 5. новембар 2017. НЕБОЈША ДЕВЕТАК, КЊИЖЕВНИК.....	173

Ријеч уредника

Оснивачка скупштина Асоцијације избјегличких и других удружења Срба из Хрватске одржана је 21. марта 2009. у Скупштини општине Нови Београд. Тада је уз оснивачке акте усвојен и Програм активности. Асоцијација је представљала наставак раније започетих активности које су се реализовале преко Координације избјегличких удружења која је дјеловала још од 2000 године. Више од 30 избјегличких и других завичајних удружења приступило је Асоцијацији која је преузела раније договорене основне задатке Координације.

Током 2017. године чланице Асоцијације придржавајући се свог статута дјеловале су као невладине, нестраначке, друштвено-хуманитарне организације сарађујући са институцијама државе које су задужене за избјегличку проблематику. Посебна пажња била је посвећена стању и положају Срба у Хрватској и проблемима са којима се сусрећу.

Антисрпско дивљање проушташких снага у предизборној кампањи у Хрватској током изборне кризе и кратке владавине Тихомира Орешковића није забринуло Запад ни земље чланице ЕУ иако је трајало више од годину дана. Појаве антисемитизма и реакција јеврејских организација натјерале су Запад да нешто мијења у Хрватској. Будући да је СДП својом неодговорном политиком изгубио значајан дио бирачког тијела, ХДЗ је постао прихватљив у смислу подршке – чак и Срба! Може се слободно рећи да у садашњем политичком амбијенту у Хрватској представници Срба нису имали кога да подрже – СДП их је издао и разочарао па су се из „прагматизма“ одручили за ХДЗ. Како је дошло до подршке ХДЗ објаснио је предсједник СДСС Милорад Пуповац „У протеклих пет година прошли смо неку врсту политичке пустиње кроз коју смо изгубили највећи дио партиципације која је била осигурана

од 2003. до 2011. године. Не само да није поштовано Владино писмо намјера него нису поштовани ни темељни функционални разлози за повећање партиципације представника српске заједнице у стварима које се тичу саме заједнице“.

Готово да нема сумње да је и влада Зорана Милановића наставила да спроводи политику етничког чишћења Срба. Повратка прогнаника за то вријеме није било ни у назнакама а исељавање и асимилација су настављени у вријеме његовог мандата.

Шта имају Срби од подршке новој влади Хрватске ?

Датом подршком само се ствара лажна слика о томе да ће нека права која им припадају лакше остварити и да ће им се статус поправити. Али већ сад ако се „по јутру дан познаје“ могло би се закључити да од тога неће биће готово никакве користи за Србе од ове подршке.

Шта могу очекивати избјегли и прогнани Срби из Хрватске?

Сва питања која већ дуже од двије деценије муче избјегличку популацију су отворена. Изневјерена су очекивања да ће Хрватска уласком у чланство ЕУ прихватити стандарде који вреде у свим цивилизованим земљама и вратити својим грађанима српске националности основна људска и грађанска права.

Активности око локалних и парламентарних избора у Хрватској нису такође испунили наша очекивања. Без обзира на промјену политичких структура у Републици Хрватској однос према положају Срба није се промјенио. Они су и данас грађани другог реда.

Један од главних проблема који од самог почетка мучи избјегле и прогнане Срби из Хрватске била су насилно одузета станарска права. За разлику од БиХ и других република бивше СФРЈ гдје су станови враћени или компензовани, то се није догодило само у Републици Хрватској. Програм стамбеног збрињавања који је донијела Хрватска представља социјалну категорију и не може бити супституција за одузета станарска права, која се морају вратити, или правично компензовати.

Чланице Асоцијације су и током 2017. године дале свој допринос обиљежавају значајних годишњица из времена Другог свјетског рата, а посебно из Грађанског рата у Хрватској 1991-1995..

Подаци о тим активностима су основни садржај *Информатора* чија је намјера да потпуније информише не само јавност у Србији, него и међународну заједницу која је досад била индиферентна на све наше проблеме

Изражавамо захвалност свима онима који су нам, у овом тешком времену, помогли да се одржимо а првенствено Комесаријату за избјеглице и миграције Републике Србије без чије помоћи не би било ни овог – другог броја Информатора.

У Београду, на Светог Николу 2017. године

Милојко Будимир, председник Асоцијације
избјегличких и других удружења Срба из Хрватске

ПОЛОЖАЈ СРБА У ХРВАТСКОЈ ПОСЛИЈЕ ОДРЖАНИХ ПАРЛАМЕНТАРНИХ И ЛОКАЛНИХ ИЗБОРА

Српски народ у Хрватској, до доношења Устава Републике Хрватске, 22. децембра 1990. године, био је суверен и конститутиван. Проглашењем Срба за националну мањину, уз остало, створен је и разлог за избијање грађанског рата у Хрватској. Од почетка 1992. на основу Венсова плана, овај простор налазио се под заштитом Уједињених нација. Али без обзира на ту чињеницу хрватске оружане снаге вршиле су сталне нападе на заштићену зону све до завршних операција „Бљесак“ и „Олуја“ у мају и августу 1995. године. За вријеме рата и у овим операцијама из Хрватске је протјерано више од 400.000 Срба. Најбоља потврда за ову констатацију је посљедњи попис становништва који је провела Хрватска 2011. године. Према томе попису Срба је било 186.633 са тенденцијом сталног опадања јер се углавном ради о повратницима старије животне доби.

Према подацима Министарства управе Републике Хрватске између 2011. и 2016. године са бирачких је пописа само у 11 жупанија избрисано више од 67.496 хрватских грађана српске националности. Након уласка у Европску унију, Хрватска је на темељу *Закона о пребивалишту* из 2012., а чија је примјена одлагана све до краја 2014., под изговором ‘чишћења пописа бирача’ започела с поништавањем личних карата и брисањем Срба с бирачких пописа.

Колико год бројке пописа можда показују реално стање на ратом девастираним и у поратном периоду додатно опустјелим подручјима

Хрватске, оне су забрињавајуће и за локалне средине и за цјелокупну српску заједницу. Поготово би то могло бити након пописа становништва који ће уследити 2021. године: с бирачких пописа избрисани Срби, који немају право на личну карту, неће бити евидентирани ни на попису становништва, па не треба посебно тумачити како ће се то одразити и на мањинску заједницу и на бројност опште популације.

Пад удјела у укупном броју становника повлачи за собом и пад права Срба као националне заједнице, прописаних *Уставним законом о правима националних мањина*. Тихи егзодус Срба и даље траје, што илуструју подаци Државног завода са статистику Републике Хрватске, према којима су се од 2002. до 2013. из Србије, гдје је уточиште нашло више од 300.000 Срба избјеглих / прогнаних из РХ, у Хрватску доселило свега 14.533, а из Хрватске у Србију одселило 35.027. Број исељених у односу на досељене константно расте, а размера у последњој години била је 1:4 у корист исељених.

Нажалост, након прогона Срба у акцијама хрватске војске и полиције у „Бљеску“ и „Олуји“ ништа није учињено да се они врате у Хрватску. Сама чињеница да је то урађено на простору који је био под заштитом снага УН-а није уважена, а тај прогон није проглашен хуманитарном катастрофом, што се десило касније с Албанцима на Косову и Метохији. Поред тога, Хрватска није испоштовала обавезе преузете билатералним и међународним уговорима, а посебно је игнорирала *Бечки споразум о сукцесији* из 2001., чијим се *Анексом Г* предвиђа враћање на стање од 31. децембра 1990. Будући да готово ништа није рјешено и да су им ускраћена основна људска и грађанска права, сада се не треба чудити и питати гдје настадоше Срби из Хрватске.

Од завршетка грађанског рата, иако се на изборима у Хрватској мијењала власт однос према Србима се није промјенио. На основу дискриминаторских закона које је донио Хрватски сабор насилно су им одузета имовинска и сва друга грађанска права и претворени су у грађане другог реда. Умјесто да уследи казна Хрватска је награђена пријемом у чланство Европске уније. До повратка Срба није дошло јер је био селективан и није омогућавао да се врате сви они који су то жељели.

Хрватска је једина од бивших република СФРЈ укинула **станарско право** и тако оштетила више од 30.000 носиоца станарског права. Умјесто тога 2003. године доњела је *Програм стамбеног збрињавања* који никако не може бити супституција за одузета станарска права јер је то хуманитарна а не правна категорија.

Више од 50.000 пензионера избјеглих из Хрватске још увијек очекују **исплату доспјелих а неисплаћених пензија** за период у коме нису примали никакве пензије по било ком основу. Удружење пензионера из Хрватске Београд, 2014. године поднијело је приговор Међународној организацији рада у Женеви против Републике Хрватске због кршења одредаба *Конвенције 48* која штити права пензионера миграната. Из Међународне организације рада (МОП-а) из Женеви у Хрватској се појавио извештај генералног директора МОП-а, који је Хрватска преиначила у „Одлуку“ коју је протуначила да гласи „Како Хрватска нема обавезу према својих пензионерима протјераним Србима да исплати заостале неисплаћене пензије“. Сечена права у погледу пензионих права пензионера из Хрватске, као врста имовинског стеченог права не могу се ограничавати никаквим интерпретацијама Међународне организације рада. Република Хрватска има међународну правну обавезу да исплати пензије прогнаним пензионерима из те Републике.

Неријешено је **питање динарске и девизне штедње** за око 10.000 штедиша чији су се штедни улози налазили у „Југобанци“. Покренута иницијатива Министарства финансија Србије од 23. фебруара 2017. године враћа наду да ће ова неправда коначно бити исправљена. Што се тиче **пољопривредног земљиштва** на основу одлуке судова држава Хрватска се уписује као власник а бришу се Срби као ранији власници.

Суђење по оптужницама за ратне злочине и тајне оптужнице су етнички мотивисане и пристрасне, као и чести појединачни напади на Србе, што спречава повратак и уноси несигурност међу оне који живе у Хрватској. Најболнији проблем и даље је спора **ексхумација и идентификација** несталих лица а посмртни остаци годинама се налазе на Институту за судску медицину у Загребу.

Сматрало се да ће након уласка Хрватске у Европску унију и доласка социјалдемократских политичких снага на власт, њихова права

бити побољшана. Међутим то се није догодило. Њихова права не само да нису побољшана, него у последње вријеме у Хрватској влада таква србофобична атмосфера која подсећа на 1990-у и долазак ХДЗ и Фрање Туђмана на власт. То је посебно дошло до изражаја након прошлих парламентарних избора када је формирана нова хрватска Влада на челу са ХДЗ-ом.

Свједоци смо да се у Републици Хрватској од почетка грађанског рата (1991-1995) а посебно у последње вријеме отворено заговара **усташка идеологија**, подижу споменици ратним злочинцима и плоче са натписом „За дом спремни“. Посебно долази до изражаја не само рехабилитација кардинала Алојзија Степинца него и настојање да буде проглашен за свеца. Посебно забрињава чињеница да на све ово нема ни реакције из Европске уније чија је Хрватска стална чланица. Да још увијек траје дискриминација Срба и Рома говори и последњи извештај *Amnesti Internuonala* за 2016. годину.

Скрнављење споменика и православних цркава посебно је било присутно ове године у Далматинској и Горњокарловачкој епархији, а у прошлој години, према извјештају СНВ из Загреба, било је више од 300 напада на Србе и њихову имовину. Оно што посебно забрињава а то је чињеница да починиоци ових напада и даље су непознати.

Све се ово дешава у години када Епархија далматинска обиљежава седам вјекова од оснивања манастира Крупе (1317-2017), најстарије немањићке задужбине преко ријеке Дрине.

Јесу ли и ови напади срачунатина то да заплаше преостале Србе како би и они напустили ово подручје на коме су њихови преци вјековима живјели. Срби који данас живе у Хрватској и њихови политички представници морају да имају чвршћи и одлучнији став. Будући да су сада као мањина дали подршку Влади Андреја Пленковића, могу ли очекивати да се тај однос према њима промјени и да коначно престану бити грађани другог реда што су били до сада.

На све та питања морају, што прије, услиједити одговори.

Дејан Јовић

СРБИ У ХРВАТСКОЈ ОСУЂЕНИ НА НЕСТАНАК

Агенција ТАНЈУГ – 28. августа 2017.



Заједница Срба у Хрватској је осуђена на малобројност, а онда у будућности, можда, и на потпуни нестанак, сматра Дејан Јовић, професор Факултета политичких наука у Загребу, али и гостујући професор на Факултету политичких наука у Београду.

Јовић, одличан познавалац прилика у Хрватској, је скептичан када је реч о будућности српске заједнице у Хрватској, а разлоге за то види не само у хрватској политици, него и у томе што се Срби који су отишли из Хрватске не враћају.

„Потпуно разумем разлоге зашто се неко не враћа у земљу из које је морао отићи, али, с друге стране, без повратка Срба који су данас у Босни и Херцеговини, у западној Европи, а нарочито у Србији, тешко да је замислив развој српске заједнице у Хрватској. Одговорност је, дакле, на обе стране: и на хрватској политици и на избеглим Србима“, каже Јовић у интервјуу Танјугу.

Повратак Срба у сенци рата 90-их

Он додаје да је такав повратак тешко очекивати, а садашњи положај преосталих Срба у Хрватској види, како каже, у „дугој и мрачној сенци рата из 90-их година“ и у „рату за интерпретацију рата“, како садашњу ситуацију називају неки хрватски политичари.

„У хрватском друштву води се битка између оних који инсистирају на томе да постоји само једна допустива интерпретација тога рата, која се мање-више своди на то да постоје агресори и жртве, добри и зли, окупатори и бранитељи, нема сиве зоне између – и оних који траже већу слободу интерпретација и који сматрају да се треба фокусирати на чињенице, а посебно на жртве рата, ако не желимо да се он понови једном у будућности“ ,каже Јовић.

На питање шта српска заједница може да очекује од актуелних кретања у хрватском друштву, Јовић каже да, којим год путем – конзервативним или либералним – Хрватска кренула, постоје одређене опасности, на које треба знати наћи одговор.

„И српска заједница је, наиме, плуралистична. На неки начин позиција Србина или Српкиње у Вуковару је другачија, чак бих рекао у смислу очувања националног идентитета и посебности, једноставнија и можда повољнија него позиција Србина или Српкиње рецимо у Истри или Загребу, иако је укупан живот и степен слободе у либералнијим крајевима бољи. У западним крајевима Хрватске можемо очекивати снажније асимилацијске трендове него у Вуковару. А опет, притисак на српску заједницу у крајевима који су директније погођени ратом у 1990-има, је већи. Тако да ту нема апсолутно повољног исхода: и у случају либерализације и конзерватизације Хрватске постоје одређене опасности“, сматра он.

По његовом мишљењу ни једна, ни друга ситуација нису саме по себи повољне за опстанак српског идентитета.

На питање колико односи Србије и Хрватске утичу на положај Срба у Хрватској, Јовић каже да нема аутоматске везе између односа Заграда и Београда с једне, и статуса Срба у Хрватској са друге стране.

„Срби који су остали у Хрватској углавном немају осећај да је Србија њихова матична држава. Многи од њих немају никакве везе са Србијом, или чак у њој нису никада били. Рекао бих чак да Срби изван Србије слабо познају Србе у Србији, као и обрнуто. Нација је, уосталом, једна ‘замишљена’, апстрактна заједница – пуна слика и перцепција које некад уопште нису реалне“, наводи Јовић.

О најављеној декларацији о заштити српских интереса

На питање да ли мисли да најављена декларација о заштити српских националних интереса може имати ефекта на опстанак српске националне мањине у Хрватској, Јовић каже да не може коментарисати нешто што још не постоји, али упозорава да треба бити опрезан, због ранијих искустава када су, како каже, разне декларације и меморандуми, те њихове последице, нанеле прилично штете мањинским заједницама изван Србије, па и Србима у Хрватској.

„Што се тиче саме заштите културе, језика и других елемената идентитета, мислим да ту ствар треба оставити самим заједницама и људима на које се односи да се тиме баве, а да државе, ни Хрватска, ни Србија, не би требало да превише ту интервенишу. Идентитетска питања су, између осталог, лична ствар, а државе треба да омогуће да се идентитет слободно изражава – и то је, мање-више, све. Да свако слободно може да каже ко је, а нико да то не мора под притиском државе или других група“, каже Јовић.

Он сматра да није најбоља полазна основа најава да ће се најављена декларација ослањати на питања очувања српског језика. „Људи имају право да говоре како желе без икакве језичне искључивости, а државно прописивање „правилног језика“ је једна врста насиља над идентитетом и слободом“, наводи.

Уз то, Јовић истиче да постоје људи, попут њега, који сматрају да је реч о истом језику, а не два, три или четири, како данас тврде језички сепаратисти. „Сматрам да Срби и Хрвати, као и Бошњаци и Црногорци, говоре истим језиком. Свако има право да језик назива како жели, као што то право има и сваки појединац, а не само држава или нека апстрактна заједница као што је нација. Већина људи га у Србији назива српским, а у Хрватској хрватским, и то је у реду, али није у реду да се онима који мисле да се ради о истом језику, рецимо српскохрватском, приписује да негирају постојање и идентитет било које од нација које говоре тим језиком. Управо је обрнуто – држава често негира право на идентитет онима који се не уклапају у већински, прописани идентитет., каже Јовић и напомиње да је ћирилица ј, као и латиница, писмо тог плурицентричног језика“.

Он напомиње да баш политизација питања употребе ћирилице показује докле води то насиље над идентитетом и слободом.

Он сматра да „аргумент да још „није време“ да се дозволи употреба ћирилице у Вуковару, јер су ране због ратних догађања још свеже, који је изрекао бивши хрватски премијер Орешковић „потпуно шупаљ“.

„Зар је рат био мање бруталан у Босни и Херцеговини, па тамо ипак нема разбијања ћириличних натписа? Иако, не треба идеализирати, јер и тамо има на многим местима прецртавања једног или другог писма у јавном простору. Али, у Вуковару смо имали директно насиље, не само против мањине, него и против закона. А осим тога волео бих да знам када ће доћи то вријеме у коме се више због рата неће насиљем одузимати права и спречавати слободе. И да ли држава ради на томе, или управо на супротном: да продужава рат у свести народа, како би се те слободе и права трајно смањиле“, пита Јовић, чија се нова књига, под насловом „Рат и мит“, управо бави тим питањима.

Нема нових иницијатива и програма

На питање очекује ли да ће боља времена за Србе у Хрватској донети влада Андреја Пленковића, Јовић каже да та влада јесте корак напред у позитивном смеру у односу на владу у којој је имао главну реч Томислав Карамарко, тадашњи лидер ХДЗ-а, јер је тај период од 2014-те, до 2016-те био доста тежак, као што се види, на пример, у извештајима Српског народног већа о повећању броја инцидената и говора мржње у односу према српској заједници.

Међутим, каже да, искрено речено, не зна шта је политика Владе у односу на мањине.

„Нисмо видели ништа, никакве нове иницијативе, никакве јасне програме, програмске ставове, чак ми се чини да су се и код састављања Владе некако потпуно заобишле мањинске заједнице“, каже он. „Истовремено, видели смо много страха и оклевања по питању табле са усташким поздравом на оној кући у Јасеновцу, што је озбиљно забрињавајуће.“

Јовић каже да политичари из етничке већине у Хрватској знају да представници мањина не желе да пресудно одлучују о томе ко ће бити у власти, а ко у опозицији у Хрватској – и да су окренути сарадњи са онима које Хрвати изаберу.

Али, каже, једна је ствар сарадња, а друга игнорисање.

„Хрвати одлучују ко им је Влада, и каква је, а онда неки хрватски политичари – и то сада са такозване левице – критикују Србе за карактер те владе и позивају их да је сруше. Неправедно је стављати терет одговорности за састављање или рушење хрватске владе на српску заједницу, као што је некоректно оптуживати је за политику владе коју подржавају, али у којој немају готово никакав утицај. А то да немају знаћајан утицај на хрватску политику, неће се изменити без обзира ко је на власти“, сматра Јовић.

На питање да ли у хрватском друштву сада постоји значајан број оних који имају озбиљан отклон према националистичком дискурсу, Јовић каже да је Хрватска изразито плуралистичко и врло подељено друштво, у сваком смислу.

„Можда то људи споља не виде, зато што се начин извјештавања о Хрватској своди мање-више на инциденте, па се онда заправо не види ‘друга’ Хрватска. Истодобно, Срби и Хрвати много причају једни о другима и ‘сви све знају’ о ономе другоме, али се заправо врло слабо познају. То је био случај и у Југославији, а нарочито је случај након ње. Хрватска је изразито подељена: у историјском, културалном, географском и у политичком смислу и погрешно ју је сводити само на инциденте.“

Јовић сматра да, иако су резултати 25-годишњег националистичког индоктринирања видљиви на младој генерацији, у једном њеном делу ипак постоји изразити отпор према наметнутом дискурсу, који је у стварности једна врста „царевог новог одела“, јер се ослања на митове и празне приче.

Он подсећа да ће идуће године генерација која је рођена ’95, имати 23 године, исто колико је година, генерација рођена ’45, имала ’68 године.

„Суочавамо се са питањем – хоће ли та нова генерација наставити националистички дискурс, а то значи митски једностран наратив који слави рат и не дозвољава му да заврши, или ће та нова генерација кренути новим путем, а то значи: бити критичка, постављати неугодна питања претходној генерацији, као што су: а зашто тај рат није био спречен? Ко га је заправо узроковао? И што си ти, тата, радио – ако ишта – на томе да рата не буде? Што је, уосталом, „наша страна“, наш народ радио у том рату?

„Без таквих питања – и то на обе стране, српској и хрватској, нема напретка“, закључује Јовић.

Паулина Арбутина,
Новости, 16. април 2017.

ХРВАТСКО БРИСАЧКО ПРАВО

Према подацима које су *Новости* добиле од Министарства управе, између 2011. и 2016. године с бирачких је пописа само у 11 жупанија избрисано више од 67.496 хрватских грађана српске националности. У Осјечко-барањској жупанији с бирачких пописа нестало је 10.338 Срба, а у Вуковарско-сријемској 8.334.

Након уласка у ЕУ, Хрватска је на темељу Закона о пребивалишту донијетог 2012., а чија је примјена одлагана све до краја 2014. године, под изговором „чишћења пописа бирача“ отпочела акцију поништавања особних исказница и брисања Срба из бирачких пописа. Први резултат такве акције хрватске полиције бит ће видљив већ на овогодишњим локалним изборима јер избрисани Срби изгубили су право гласа и право да буду бирани. О коликом броју избрисаних Срба се ради најбоље говоре званични подаци које смо добили из Министарства управе. Успоређујући бројеве из бирачког пописа закључног са децембром 2016. и бирачким пописом из 2011. године, долазимо до, за ослабљену српску повратничку заједницу, енормних разлика. Тако је у Сисачко-мославачкој жупанији гдје је повратак српског становништва био најмасовнији и највећа бројка од 10 010 избрисаних Срба. У овом петогодишњем периоду, на подручју Карловачке жупаније избрисано је 8677 Срба, у Шибенско-книнској жупанији број Срба у бирачком попису „усклађен“ је за 6 436, а у Задарској за 6 207, док је у Пожешко-славонској српских бирачких гласова мање за 5 222, у Личко-сењској за 5 099.

Број избрисаних Срба смањује се тек у жупанијама у којима је и њихов повратак у поратним годинама био слабијег интензитета, те је у Вировитичко-подравској жупанији избрисано 2 991 Србин, у Бјеловарско-билогорској тај број је мањи за 2 745, док у Бродско-посавској та разлика у односу на бирачки попис из 2011. износи 1 437

Срба. Велик број „отписаних“ из бирачког пописа евидентиран је и на просторима мирне реинтеграције. У Осјечко барањској жупанији са бирачког пописа нестало је 10338 становника српске националности, што значи као да је из бирачког пописа Срба нестало град величине Белог Манастира, а у Вуковарско-сријемској жупанији Срба је у бирачком попису мање за 8334 гласа. Брисање из бирачког пописа Срба, по неким кључним јединицама локалне самоуправе за српску заједницу у Хрватској, у односу на бирачки попис из 2003. када је први пут бирана мањинска самоуправа, односно вијећа националних мањина, изгледа сљедеће: у Книну је са 4 424 избрисана Србина, више избрисано, него што их је остало, тек 3 329 српских бирача, у Грачацу је избрисано 2 582, а у бирачком попису за сада је остало 2 191 Србин. Слична ситуација, али у мањим бројкама је и у Пакрацу са 1 872 избрисана Србина, а остало их је, тек 1 552, као и у Липику гдје је избрисано 1 199, а остало 1 019, у Плитвичким Језерима избрисано је 1 446, а остало 1 042, у Удбини је избрисано 1 040, а остало 762, у Плашком је избрисано 1 011, а остало 970, док је у Вођину избрисано 1 161 Србин, а остало само њих 300. Мјеста која су након акције хрватске полиције ипак остала у танкој позитиви са бројем српских гласача су Двор са избрисаних 2 397 Срба и још увијек уписаних 2 755, Војнић са избрисаних 1 984 и остављених 2 314, у Доњем Лапцу са 1 153 избрисана и преосталих 1 386. У банијским градским мјестима, Глини гдје су прије рата већину становништва чинили Срби, избрисано је 1 596 Срба, а у бирачком попису остало је тек 2 503, док је у Петрињи гдје су Срби са већинским народом прије ратних збивања дијелили пола-пола избрисано је 1 087, а остало 2 279. Највећи број избрисаних Срба у бирачком попису са ратом погођених подручја, припада мјесту са највећим бројем Срба, Вуковару гдје је избрисано 3 573, а у бирачком попису стоје још имена 9 280 Срба.

Бројке Срба у „прочишћеном и уређеном бирачком попису“, колико год они за неке били реални показатељи живота у тим ратом и пораћем опустошеним просторима, требали би бити забрињавајући за локалне средине, али и за десетковану српску заједницу, поготово услјед надолазећег Пописа становништва 2021. Иако су попис бирача и попис становништва двије сасвим различите категорије, међутим избрисани Срби са одузетим особним исказницама не могу бити

укључени у попис укупног становништва што ће опет имати озбиљне посљедице за српску заједницу, у не тако далекој будућности. Када административном фактору из „прочишћених“ бирачких пописа, додамо природну, биолошку ноту српског повратничког становништва, ситуација је још алармантнија. Само на основу увида у старосну структуру из посљедњег Пописа становништва по повратничким мјестима, долазимо до податка да просјечно старији од 70 година чине 21 посто укупног становништва у тим мјестима. Најдраматичнија је старосна слика у Бискупији гдје старији од 70 година чини 34 посто укупног становништва, у Вргинмосту и Удбини 27 посто, Ервенику 25 посто, у Доњем Лапцу и Двору 24 посто. Неумољивим бројкама не иде у прилог ни опустушеност и бесперспективност повратничких крајева, али и свеопћи тренд економских кретања, те није тешко прогнозировать да ће бројка Срба незауостављиво падати.

Социолог **Драган Багић** са Филозофског факултета у Загребу, који је заједно са **Миланом Месићем** у два наврата 2007. и 2010. за потребе УНХЦР-а урадио, до сада једина истраживања српске повратничке популације, истиче да та популација са изразитом доминацијом старачког становништва и биолошки убрзано одумире. „То ће имати изравне посљедице на укупан удио српске популације, а поготово на локалним, ратом захваћеним подучјима гдје је српска популације прије ратних сукоба била изразито већинска. Када на локалној разини, од тог малог броја становника, и тај мали број почне одлазити биолошким или економским путевима, онда остаје празан простор. Смањење броја становника кроз одумирање смањује вјеројатност будућих повратака и повећава вјеројатност секундарних миграција оних који су се вратили или потомака повратника. Напросто, ако на неком простору популација одумире, онда и они преостали становници не виде разлоге за останак на том подручју. И то је један зачарани круг у којем је перспектива опстанка на тим просторима врло опасна, што ће показати већ сједећи попис становништва 2021.“, каже Багић који је тијеком, до сада јединог, истраживања повратничке популације утврдио да од тадашњих 130 220 регистрираних повратника, њих само 33 посто живи у Хрватској, 39 посто трајно пребива изван Хрватске, 15 посто је било умрлих повратника, те 13 посто повратника о којима није било поузданих информација гдје су тада живјели.

О перспективи опстанка на ратом уништеним подручјима најбоље говоре подаци о повратку већинског, српског становништва који је свој врхунац доживио 2000.-те, када се у Хрватску вратило 17 483 повратника, већ наредне 2001. 11 867 повратника, а затим 2003. тај број пада на 9 280, 2005 спушта се на 5 261 повратник, двије године касније, 2007. на 2 137 повратника, док је 2009. пало на свега 710 повратничких лица, 2011. на бројку 305, док се у години пред улазак Хрватске у ЕУ, 2012. вратило само 55 повратника. У години уласка Хрватске у ЕУ, 2013. тај се број повећао на 500 повратничких лица, а прошле године вратило се њих само 48. Док се у Хрватску, у посљедњих десет година, вратило неколико хиљада Срба, у супротном смјеру, из Хрватске у Србију, биљежи се кретање тих истих повратника у омјеру 1: 7, што значи да је из Хрватске поново у Србију дошло око 35.000 Срба повратника. Тај податак скривено је приказан и у подацима Државног завода за статистику који све до 2015. године и великих економских миграција Хрвата према западним земљама показује да су Србија и Босна и Херцеговина најчешћа одредишта одлазака становништва из Хрватске.

Пад удјела српског становништва у укупном броју становништва, повлачи за собом и пад права српске националне мањине која су прописана на темељу *Уставног закона о националним мањинама*. А како је када се на темељу бројки изгубе тешко стечена права у Хрватској, на својој кожи већ је највише искусила српска заједница Задарске жупаније гдје је након Пописа становништва из 2001. године, српска заједница остала без права на замјеника жупана Задарске жупаније, на замјеника градоначелника Бенковца, те на мјеста замјеника начелника у општинама Полача, Лишане Острошки и Земуник Доњи. Право на учешће у извршној власти српска национална мањина изгубила је и у Бјеловарској жупанији гдје је остала без замјеника градоначелника Дарувара и замјеника начелника Ђуловца. Српска заједница нема више право нити на замјеника градоначелника Липика, замјеника начелника Воћина и замјеника начелника Ласиње. Једино коме је Попис становништва 2011. године донио веће право јесте српска заједница Приморско-горанске жупаније којој је припало мјесто замјеника жупана. Међутим, сљедећи Попис становништва, на темељу „прочишћеног“ бирачког пописа Срба могао би донијети губитак

права на замјеника жупана у жупанијама у којима је удио Срба близу граничних 5 посто, као што је Осјечка-барањска жупанија са 7,76 посто Срба, Бјеловарско-билогорска са 6,31 посто, Вировитичко-подравска са 6,06 посто, Пожешко-славонска са 6 посто Срба и Пожешко-славонска са 6,00 посто.

Колико се редуцирају и падају права Срба говори чињеница да Министарство управе на изборима за Вијећа српске националне мањине 2015. године није расписало изборе за три опћине на подручју Вировитичко-подравске жупаније, које су у претходном мандату то право на савјетничко тијело у локалној самоуправи остваривале. „У опћинама Миклеуш, Чађавица и Сопје изгубили смо и то минимално право националне мањине јер се наша заједница нашла испод црте од 1,5 посто. Није тешко израчунати у којим ћемо опћинама даље, у ком мандатном раздобљу то право изгубити, а да не говоримо о пописном раздобљу које је веће. Држава је оловком и папиром број Срба драстичније смањила него што је за српску заједницу у Хрватској урадила неповољна биологија. Резултат је више него јасан, наша популација је покошена по бирачком попису. Кажу, пропорционално се смањује и број Хрвата због миграција. Но, која је то нама утјеха за нашу десетковану заједницу изнад просјечне старости и високом морталитетном стопом“, пита се **Младен Кулић**, председник Вијећа српске националне мањине Вировитичко-подравске жупаније.

Да ће се са смањењем броја и удјела Срба у укупном броју, смањивати и њихова права сматра и **Драган Багић**. „То ће се сигурно наставити догађати и у врло скорој будућности. Вјерујем да ће та права која су испреговарана у задњих 15 година постати више или мање мртво слово на папиру и неће се моћи конзумирати чиме ће бити потребно отворити својеврсну нову расправу о тим правима, или пак о критеријима за остваривање тих права. Како би се та расправа могла завршити, тешко је предвидјети, овисно о политичком тренутку. Но, мањак аутохтоног становништва, проблем је и хрватске државе, али и локалне средине и народа који ту остаје даље живјети. Јер у времену све мање социјалне осјетљивости у ком се све више мјери економска исплативост, на тим просторима доћи ће и до смањења животних права који ће угрозити квалитету живота“, прогнозира Багић.

А да све креће од људи, масе, броја, одвано су се већ увјерили становници малих мјеста. „На примјер ми смо у Србу, 30 километара од Грачаца, тражили банкомат. Рекли су нам да немамо шансе јер нема довољан број људи који би користио тај банкомат. Сретни смо ако нам једном-два пута тједно дође лијечник јер кажу да није рентабилно“, говори Србљанка **Рајка Рађеновић**, у чијем је мјесту прије рата живјело 500 становника, данас се та бројка врти око 100.

Но, да нестанком мањинског народа, неће бити среће ни већинском, тврди социолог Багић. „Ти простори са којих нестаје аутохтоно српско становништво у сљедећих пет до десет година бит ће изразито празни, што аутоматски значи да ће сви ресурси бити потпуно неискориштени, а да не говоримо о екстремном порасту трошкова за одржавање неких минималних услуга за преосталу популацију, у политичком термину, за оно мало преосталих Хрвата који остану на тим подручјима. Њихова квалитета живота ће падати јер ће трошкови одржавања и финансирања јавних услуга расти. Због недостатка локалног становништва и локални приходи у опћинским прорачунима ће падати, а са њима и основе за развој инфраструктуре и било-какве производње. Са обзиром да је ријеч о великим, плодним подручјима, то је велики национални проблем. Рекао бих да држава није свјесна и да постоји потпуно нерационалан однос према том проблему јер он или се игнорира или се прешутно на неки начин пушта да се он догађа из неких политичких разлога што је погрешно“, поручује Багић.

На путу према доље, од пописа из 1991. када је број Срба као конститутивног народа износио 581, 663 односно 12, 15 посто, преко првог послијератног пописа са 201,634 припадника српске националне мањине или 4, 54 посто, до посљедњег пописа који иако је рађен након процеса повратка забиљежио је мањи број Срба, односно укупно 186 633 Срба, или 4, 36 посто. У периоду од 26 година, од конститутивног народа до националне мањине, број Срба смањен је за 67, 91 посто. У том периоду савремене повијести нестале су и српске енклаве у Хрватској, мјеста у којој су Срби чинили знатну већину, а гдје су данас сведени на минорни број који им чак не обећава ни провођење права националне мањине по Уставном закону. Присјећања само, у Бенковцу је прије рата живјело 18 986 Срба, за 5 433 више од Хрвата, у Војнићу

7 366 Срба и само 116 Хрвата, у Глини 13 975 Срба, док 8 041 Хрват, Книну 37 888 Срба, док је Хрвата било 3 886, у Обровцу 7 572 припадника српске заједнице и 3 761 Хрват, у Кореници 8 585 Срба и 1 996 Хрвата.

„Ово је посљедица политике која је вођена од почетка 90-их година прошлог вијека, а која има своје корјене у политици чији је зачетник био Анте Старчевић, а касније у току Другог свјетског рата Анте Павелић а по којој је требало трећину Срба побити, трећину иселити, а трећину покрстити. Нажалост и након прогона Срба у акцијама хрватске војске и полиције у „Бљеску и „Олуји“ ништа није учињено како би се Срби вратили у Хрватску. Сама чињеница да је то урађено на простору који је био под заштитом снага УН није уважена, а нити је тај прогон био проглашен хуманитарном катастрофом што се десило касније са Албанцима на Косову и Метохији . Тако су двојна мјерила све ово вријеме постала наша тужна реалност. Уз све то Хрватска није испоштовала преузете обавезе из билатералних и међународних уговора, а посебно је игнорисала *Бечки споразум о сукцесији* из 2001. године који у *Анексу „Г“* предвиђа враћање на стање какво је било на 31.12.1990. године. Све одлуке које је донио хрватски Сабор након нашег прогона биле су дискриминаторске у односу на Србе. Будући да готово ништа није ријешено и да су Србима у Хрватској ускраћена основна људска и грађанска права сада се не треба чудити и питати – гдје несташе Срби из Хрватске. Само у вријеме када је Хрватска била на путу да постане чланица ЕУ било је неких обећања да ће се стање промјенити. Али након уласка Хрватске у ЕУ стање је постало још теже. Хрватској више није био потребан попис српских повратнике те је полицијским акцијама тим истим повратницима почела одузимати личне карте“, каже **Милојко Будимир** предсједник Асоцијације избјегличких удужења из Хрватске у Србији.

Будимир даље истиче да је *Закон о пребивалишту* имао за циљ да озакони спроведено етничко чишћење јер све је било учињено да само мањи број Срба задржи пребивалиште. „Сматрамо да је проблем пребивалишта у Хрватској озбиљно питање и да је српска заједница преко њега лако прешла. То је свакако велика грешка свих, и Хрватске, и Србије, и ЕУ јер ми нисмо својом вољом напустили своје домове. Како може неко ко је прогнан и избјеглица да буде избрисан из

пребивалишта, и то на основу закона. Прво су нас „Олујом“ истјерали, затим одузели сва права, па и право на приватно власништво, годинама спријечавали и саботирали повратак, и сада нас и бришу. И гдје смо ми сада? Имамо изгубљено пребивалиште и неостварено боравиште. Народ ни на небу, ни на земљи, између пребивалишта и боравишта. Хрватска се нас ријешила на фин начин, и кроз статистику“, закључује Будимир.

Но, да ли ће губитак особне исказнице значити само губитак права да буду бирани и да бирају у мјестима гдје још увијек имају своје интересе, своју имовину, остаје да се види. Већ сљедеће године у потпуности ће се почети примјењивати *Закон о порезу на некретнине* који би могао довести до првих практичних проблема. Без особне исказнице у Хрватској, Срби ће бити третирани као туристи у властитим кућама. А Закон о опорезивању имовине могао би српску имовину, девастирану или обновљену, третирати као викендице, на које ће се морати плаћати увећани порез него да њихови власници имају особну исказницу са адресом своје имовине. Потраживања дуговања књижит ће се на објект, чиме се отвара простор да вриједност дуга буде већа од вриједности имовине, односно објекта. „У народу постоји изрека „кога су змије клале и гуштера се боји“. Али ако пођемо од чињенице да Хрватска до сада ништа није учинила за своје грађане српске националности онда ништа нас више не би смјело изненадити. Тако се може десити да наше куће у које повремено долазимо буду третиране као куће за одмор а ми проглашени за туристе који ће још морати плаћати по доласку и боравишну таксу“, каже Милојко Будимир о хрватском удару на посљедњу линију одбране постојања Срба у Хрватској, њиховој имовини.

Да је имовина која је остала последице егзодуса Срба са њихових огњишта, без обзира да ли била само девастирана или спаљена, остала као једини видљиви знак више непостојеће српске већине, сматра и **Младен Кулић**, предсједник Вировитичко-подравског вијећа српске националне мањине. „Када би имали направљен регистар српске имовине видјели би да је власничка структура српске заједнице обрнуто пропорционална нашем садашњем присуству и удјелу у укупном броју становништва. Али све је интензивнији тренд продаје те имовине у

беспјење. Масовно се продају куће, пољопривредно земљиште, шуме, па чак и цијела села. Припадницима наше заједнице који се одлучују на тај корак не можемо ништа рећи јер је то власничко право. Године борби за права и фактор времена учинили су своје. Сада када још држава удари са плаћањем пореза. Али тренд продаје српске имовине је велики губитак за српску заједницу у Хрватској. С друге стране, на имовини гдје су земљишно-књижни односи несређени укњижује се сама држава без обзира на вишедеценијско посједничко право, па чак и власништво приватних лица српске заједнице. Све то представља још једно, задње брисање Срба са ових простора. Послије продаје имовине и државног отимања, остат ће само гробови да говоре тко је ту живио и колико је ту људи живјело“, рећи ће Младен Кулић о судбини српске заједнице у повратничким крајевима који су у предратном времену чинили окосницу српског корпуса у Хрватској, окосницу коју данас чине Срби са простора мирне реинтеграције, али и градске, урбане средине.

На удару асимилације и негативне друштвене климе, по посљедњем попису становништва у појединим жупанијским центрима живи још увијек значајнија бројка Срба у Хрватској: у Загребу 17 526 изјашњених Срба, Ријечи 8 446, Осиеку 6 751, Карловцу 4 460, Пули 3 454, Сиску 3 071, Сплиту 2 533 и Задру 2 168 изјашњених Срба на посљедњем попису. Иако су те бројке само трагови у односу на предратно вријеме и утопљени у масу, за укупну српску популацију у Хрватској, су изгубљени отоци.

Паулина Арбутина

Новости, 1. мај 2017.

НЕМА СРБА, НЕМА ПРОБЛЕМА

Колико би ми требали платити за уклањање громада моје некадашње куће коју је нетко запалио? То је зулум, чишћење наших остатака. То је задња етапа етничког чишћења Срба из Госпића. Нема Срба, нема ни проблема, иза нас су остале једино рушевине које треба уклонити, говори Миле Рајчевић, избјеглица из Госпића.

Како је то када нетко коме је кућа ратних деведесетих минирана или спаљена умјесто жртве постане дужник хрватској држави, осјетит ће ускоро Срби избјегли из Госпића. То ће се догодити на темељу *Закона о грађевинској инспекцији* из 2013. којим је јединицама локалне самоуправе омогућено да врше уклањање старих рушевина на трошак њихових власника. Трошак је то у износу између 5.000 и 20.000 куна, овисно о површини честице и количини отпадног грађевинског материјала. Ни криви ни дужни, Срби избјегли из Госпића, који у посљедњих 25 година од хрватске државе на темељу строгих критерија Закона о обнови нису добили никакву финансијску ни моралну сатисфакцију за уништену имовину, на крају ће морати Граду Госпићу платити уклањање остатака свог некадашњег дома.

Нисмо ми запалили своје куће, нисмо ми својом вољом отишли. Зашто бисмо ми то морали послје свега платити? Ако треба уклонити наше рушевине, то треба урадити онај тко је те куће запалио и порушио – каже Душан Ђаковић

Спаљена и минирана, а необновљена имовина током година претворила се у ружну, непожељну слику. Хрпе камења и груде бетона постале су легло змија, штакора и осталих глодаваца, док усамљени зидови са понеким висећим балконом који држи само танка бетонска стјенка, нагрижена од времена, вјетра и личких сњегова, стрши изнад

простора представљајући опасност и опомену својој околини. Такву стару, ружну и опасну рушевину њен власник, на темељу рјешења јединице локалне самоуправе по *Закону о грађевинској инспекцији*, мора уклонити о свом трошку. Град Госпић је евидентирао око сто таквих објеката спремних за рушење, док је осам њих већ у поступку рушења које се очекује за мјесец дана. Већина тих објеката налази се у пријератном већински српском источном дијелу Госпића, познатијем као Јасиковац или Обрадовић Варош. Ова четврт широј је јавности постала позната због јесени 1991. године, када су под окриљем мрака из подрума кућа одвођени Срби и непоћудни Хрвати према Липовој Главици и Пазаришту, на пут без повратка.

Срби из Госпића у избјеглиштву остали су затечени првим информацијама о акцијама надлежних служби, прије свега због чињенице да су госпићки догађаји из 1991. били и предмет хрватског правосуђа, које је 2004. у случају Мирка Норца донијело правомоћну пресуду за ратни злочин над српским цивилима. У том је поступку, уз десетке убојстава, доказано да је на дјелу било и систематско пљачкање и паљење српске имовине.

– Госпић је био у рату и доста је страдао. Велик број кућа је обновљен, а ове рушевине углавном су објекти чији власници нису остварили право на обнову и данас представљају проблем оближњим кућама у којима бораве људи. Поступак израде базе тих рушевина, пребројавања и проналажења власника почели смо радити још прошле године. Евидентирали смо стотињак кућа, а процјењујемо да их има више од двјесто. Циљ је уређење простора – каже **Јосип Брозичевић**, прочелник Одсјека комуналног редарства Града Госпића са којим је екипа ‘Новости’ обишла рушевине у Обрадовић Вароши.

– Камо год погледамо, видимо рушевину. Одређеним приоритетом уклањат ћемо прво рушевине које су заиста у лошем стању и ближе самом центру града. Људи годинама живе покрај ових рушевина и надају се сваким даном да ће бити уклоњене. Није угодно живјети поред таквог објекта. Ружан је призор, отворите прозор и видите шикару, а не можете утјецати ни контактирати власника као сусједа да се пробате договорити око барем минималног уређења. Једноставно,

прије или касније морамо се суочити с тим проблемом – рекао нам је Брозичевић и додао да сваки град и опћина имају своје интерне акте, односно одлуке о комуналном реду, по којима је власник дужан одржавати своју честицу.

Иако су свјесни да рушевине њихових кућа из 1991. представљају ружну слику Госпића, у београдском Удружењу Госпићана ‘Никола Тесла’ сматрају да су започете радње на рушењу неприхватљиве и да крше њихова власничка права.

‘Наше су домове опљачкали, попалили, минирали и порушили. Сада су то озаконили. Мишљења смо да рушевине требају уклонити они који су то починили, који су порушили српске куће и господарске објекте, а да куће треба обновити или власницима исплатити правичну накнаду. То треба да учини Република Хрватска. Сматрамо да је ово коначна фаза етничког чишћења које не би смјело остати незапажено и без осуде Републике Србије и међународне заједнице’, поручили су на наш упит из Удружења.

У својем одговору подсјећају да је ‘Јутарњи лист’ још у липњу 2000. објавио текст под насловом ‘У српском насељу код Госпића до темеља срушено 300 кућа’, а који се односио на одлуку Личко-сењске жупаније од 19. листопада 1999. године. Њоме су објекти с утврђеном 3. и 4. категоријом оштећења били пребачени у 5. и 6. категорију ‘објеката који потенцијално угрожавају живот и здравље становника’. Истог дана уз знање Владе била је донесена одлука о рушењу 300 објеката у Госпићу чији власници нису били контактирани. У истом је новинском чланку, додају из Удружења Госпићана, адвокат Слободан Будак као опуномоћеник једног Госпићанина устврдио да се ту ради о кршењу одредби Устава које јамче неповредивост права власништва, па је спријечио тај покушај.

Законска процедура налаже да Град Госпић власницима старих кућа и рушевина достави рјешење за рушење на познату адресу. Међутим, ту настаје нови проблем јер је у већини случајева позната адреса власника управо адреса те рушевине. Тада на основу *Закона о управном поступку* Град рјешење о рушењу ставља на огласну плочу, а обавијест о томе на саму рушевину. Наравно, ни информација с огласне плоче ни она с

рушевине неће стићи до власника. Резултат је очит: власник ни не зна што се ради на његовој порушеној имовини. А уколико се на рјешење на огласној плочи, а којим се власнику наређује уклањање рушевине, у року од 30 дана не уложи жалба, оно постаје извршно.

Да је доћи до власника рушевине са временским одмаком од двије деценије једнако тешком истраживачком послу сматра замјеник личко-сењског жупана из редова српске мањине **Никола Лалић**.

- Потрага за тим људима је огроман, можда чак узалудан посао. Овдје немаш више кога питати гдје је тко. Састав становништва се измијенио. Дошли су неки нови сусједи који не познају претходне. А и фактор времена је учинио своје. Све се мање одржавају обитељске везе, које су доспјеле већ у другу генерацију. Дјеца која су рођена у Госпићу сада већ имају своје обитељи – каже Лалић.

Унаточ томе, прочелник Брозичевић нада се да ће већи број рушења заиста извршити власници. – Уколико власници не изврше рјешење у даном року, рјешење ће се извршити путем треће особе на рачун Града, али наравно да ће Град за исте трошкове теретити власнике који су их законски дужни подмирити. Уколико власник опет не подмири те трошкове, подноси се захтјев за укњижбу терета преко опћинског суда и судском се оврхом надокнађују трошкови Граду, па ће се Град у коначници наплатити продајом те катастарске честице – објашњава процедуру којом власник може врло брзо, па чак без икаква знања, остати без својег власништва. Све на законит начин.

Поводом најновије акције чишћења ратних остатака на рачун жртва рата **Зоран Пусић**, предсједник Грађанског одбора за људска права, истиче за 'Новости' да је Хрватска створила невјеројатне законе: људи којима су куће дигнуте у зрак морају држави која је то требала спријечити и заштитити приватно власништво још платити трошкове уклањања.

– Човјек остаје без ријечи од муке до које је мјере то непоштено према тим људима и колико се дискриминаторно државни апарат понаша према њима. И све је легално и законито. Држава се понаша као друмски разбојник који законе прилагођава онако како њему одговара – истиче Пусић и додаје да је сада питање како помоћи оштећеним људима.

Замјеник жупана Никола Лалић сматра да би се требало поступати у складу са околностима сваког случаја, јер се не ради о уклањању класичних рушевина, него можда и доказа да су те куће уништене терористичким актом.



Никола Лалић

поштује људска права – истиче Лалић и упозорава да формално-правно за овакву активност мора постојати програм који је усвојен на представничком тијелу, односно у Градском вијећу, те да за њега требају бити предвиђена прорачунска средства.

Међутим, како сазнајемо, Град Госпић нема увид у податке о поступку обнове. Такву информацију очекује да добије од самог власника, наравно уколико градске службе ступе с њим у контакт. Но поступак обнове није охрабрујући за Србе из Госпића, јер из података Државног уреда за обнову и стамбено збрињавање сазнајемо да су за подручје Госпића преостала само три захтјева у поступку. Такођер, Државни уред не води посебну евиденцију о броју обновљених стамбених јединица које су у рату девастиране или уништене терористичким актом. Властници госпићких рушевина које смо телефонским путем потражили у Београду невољко говоре о посљедњим порукама из завичаја.

– Десило се оно што се десило. Шта је, ту је – каже **Миле Рајчевић**, бивши директор основне школе у Госпићу који се пред сам рат, 1989. године, уселио у своју тада нову кућу, површине 240 метара четворних.



Нема Срба, нема ни проблема – Миле Рајчевић

– Била је у Улици Наде Димић 189, у насељу Јасиковцу. Комплетна наша улица је 21. септембра 1991. опљачкана и запаљена, а послије и минирана. Мој дом као да је био из каталога лијепих кућа, а сада је само хрпа цигле. Знао сам да се нећу враћати и зато нисам тражио обнову, већ исплату, али исплату нитко није добио – прича о свом остављеном имању. Сада страхује што ће његова дјеца наслиједити, порушено имање или дугове.



Рушевина куће у Гостињу Миле Рајчевића, коју треба уклонити

– Мој је плац површине 35 ари и колико бисмо сада ми требали платити за уклањање тих громада зидова од моје некадашње куће коју је нетко запалио? Ако не платим те трошкове, Град и држава ће ми сјести на имовину или је продати некоме и ја ћу бити извлаштен са свог власништва. Шта ће моја унучад наслиједити послије мене? Дуг, а не дједовину. Не само што ће држави морати предати земљу, него ће морати платити и дуг. То је зулум, чишћење наших остатака. То је задња етапа етничког чишћења Срба из Госпића. Нема Срба, нема ни проблема, иза нас су остале једино рушевине које треба уклонити – каже за ‘Новости’ Рајчевић.

Слаже се с њим и његов колега **Душан Ђаковић**, бивши директор средњошколског центра у Госпићу.

– То је уређење простора које ми морамо платити. Кажу да су наше рушевине ругло тог простора. Али нисмо ми то учинили. Нисмо ми запалили своје куће, нисмо ми својом вољом отишли из својих домова и оставили све што смо дотад стекли. Рушевине на нашим имањима нису ту због нашег немара, наше неодговорности или кривње. Зашто бисмо ми то морали послије свега платити? Ако треба уклонити наше рушевине, сматрамо да то треба урадити и платити онај тко је те куће запалио и порушио – каже Ђаковић о изгубљеном праву и достојанству које у завичају нема тко ни бранити.

Наиме, у Госпићу, средишту Личко-сењске жупаније, осим замјеника жупана из српских редова Николе Лалића, нисмо успјели пронаћи никога од грађана и представника српске националности тко би говорио о горућем проблему уклањања преосталих знакова њиховог постојања на госпићком простору. Иако 609 становника Госпића српске националности чини 4,78 посто становништва града, 2015. године нису успјели скројити ни листу од 15 имена за локално Вијеће српске националне мањине, савјетодавно тијело које представља минимум права националних мањина у Хрватској. Но с обзиром на ратна и послијератна догађања која су управо у току, не чуди бојазан мјештана.

Када се томе дода чињеница да преостали Срби из Госпића нису од 1991. до прошле године имали православног свештеника, долази се до закључка да ће послије уклањања рушевина идентитет Срба у Госпићу постати апсолутно невидљив.

Срђан Милаковић

Заменик градоначелник Града Вуковара

ПОЛОЖАЈ СРБА У ВУКОВАРУ – НА ИСТОКУ ХРВАТСКЕ¹

Када говоримо о положају Срба на простору Вуковара, односно истока Хрватске па и целокупне државе из перспективе стања од одржавања задње конференције, нажалост, могу само да кажем – на западу ништа ново. Не долазим са охрабрујућим вестима или наговештајима позитивније атмосфере (у задњих годину дана сведоци смо постављања табле са поздравом „За дом спремни“ у близини – логора Јасеновац и потом премештања исте у околину Новске уз страшне расправе у јавности и присутне ревизионистичке тежњу и историји).

Оно што охрабрује јесте интересовање Републике Србије за наш положај које није само начелног карактера него су предузети и конкретни кораци (нпр. обезбеђење средстава од стране АП Војводине за куповину уџбеника за прве разреде у школама на српском језику и писму у Вуковару, одобрење средстава за обнову Српског дома, пријем деце у организацији СКД „Просвјета“ од стране председника Србије госп. Александра Вучића и др.)

Основни проблем положаја српске заједнице у Хрватској је и надаље општи политички контекст у коме живимо и делујемо а који се није много променио од рата до данашњих дана (па ни након уласка Републике Хрватске у Европску унију).

Основна референтна тачка, једна нулта позиција у хрватском друштву јесте период стварања хрватске државе и рата 90-тих година

1 Овај реферат прочитан је на Конференцији „Срби у региону и Србија – перспективе“ која је одржана у Темишвару од 17. до 19. новембра 2017. године у организацији Савеза Срба из Румуније.

приказаних једнострано из угла протагониста стварања самосталне хрватске државе и укидања статуса Срба као конститутивног народа. За Србе је до данас резервисана улога „лоших момака“, агресора, који су неоправдано устали против хрватске државе, који су се тешко огрешили о хрватски народ и априори су кривци и непожељни у друштву. Одатле проистиче и широко распрострањена дискриминација и немогућност остварења мањинских права уређених позитивним прописима јер се негативан однос према Србима на неформалном нивоу сматра пожељним понашањем, оним што друштво од вас очекује. Унаточ катастрофалним показатељима остварења ових права у пракси често се може чути како су Срби привилеговани и представљају неоправдани терет за хрватску државу чиме се додатно подстиче негативно расположење према Србима.

На данашњи дан, 18.11. у Вуковару се обележава пад града и у том времену 15 дана пре и 15 дана касније значајно се подижу тензије, једностране приче из ратног времена добијају додатни простор, на сам дан у град дође између 50.000 и 100.000 људи на обележавање, позива се на бојкот кафића и ресторана чији су власници Срби... и то сасвим сигурно није време у којем се припадници српске заједнице осећају пријатно. У исто време Србима није дозвољено постављање обележја на местима страдања српских цивила, врше се притисци на српске представнике да учествују у званичном обележавању и полагању венаца у којем апсолутно нема помена о страдањима српских цивила у рату, приказује се само део приче и тумачи на пристран начин.

Када је у питању службена употреба српског језика и ћириличног писма на подручју Вуковара – стање је једнако као и пре годину дана. Задржале су се две табле на једној државној институцији које су преживеле разбијања и то је све. О таблама а камоли стварној службеној употреби језика и писма у свему што она подразумева готово да се више нити не прича, као да закони у том смислу више не важе. Статут Града Вуковара налази се и даље пред Уставним судом ради оцене уставности без икаквих вести о томе када ће тај поступак бити завршен. Вероватно ће се то растегнути до пописа становништва 2021. године којим ће се покушати решити ово право српске заједнице смањењем српског становништва испод 1/3.



Што се тиче пропорционалног запошљавања – одређени број Срба који ради у различитим државним и јавним институцијама и предузећима последица је обавезе на задржавање људи из времена реинтеграције. Међутим, у последњих 20 година нових запошљавања Срба готово да није било, обавеза на пропорционално запошљавање се не поштује и тај број је из године у годину све мањи. Млади високообразовани људи могу да пронађу посао у одређеној мери у образовању на српском језику и ћириличном писму што је последица испуњавања услова познавања језика и писма на којем се предаје (иако се и ту чак у одређеним случајевима у средњим школама налазе начини за изврдавање ове обавезе).

У градској управи где би Срби требало да учествују са 34,87 % у броју запослених стање је следеће: од 73 укупно запослених 16 је оних који су се изјаснили као Срби.

Срби имају у сфери политичких права велики број носилаца функција на локалном нивоу па би неко ко гледа са стране могао

помислити како су права на пропорционалну заступљеност у локалној и државној власти на високом нивоу. Нажалост, грдно би погрешно јер се углавном ради о испуњавању форме – ове позиције су маргинализоване, њихови носиоци су без надлежности и стварног политичког утицаја (има чак случајева да је заменик начелника општине из реда српске заједнице сврстан у платни разред спремачице). Представнике Срба се прегласава и изоставља из процеса доношења одлука.

У том контексту често се отвара питање реципроцитета са Хрватима у Републици Србији – и јавни простор Хрватске препун је тонова о њиховој дискриминацији. То се чини злонамерно, навички, без приказивања стварног стања, уз често понављање теза о дискриминацији Хрвата а све са циљем да се оправда дискриминација Срба у Хрватској.

Образовање на српском језику и ћириличном писму налази се још увек у солидном стању али далеко од идеалног. Притисци на укидање овог модела образовања су константни и питање је колико ћемо им дуго моћи одолевати. Не дозвољава се регистрација школа на српском језику, не поштују се одредбе о члановима школских одбора из реда српске заједнице, нису преведени многи уџбеници у средњим школама, код запошљавања ненаставног особља у Вуковару директори школа не поштују пропорционалну заступљеност.

Прописи о праву на ТВ редакцију на нашем језику и писму на јавној телевизији 15 година од доношења Уставног закона о правима националних мањина се не поштују. Приступ медијима је веома отежан – углавном вам дају да нешто кажете у случајевима када се морате бранити од небулозних оптужби. Нажалост, велика већина српских представника се устручава да се јавно експонира због атмосфере медијског линча која обично након тога следи.

Међу проблемима који су присутни а у којима би Република Србија могла да помогне истакао бих неке.

Пре свега више пажње треба посветити Србима на овим просторима истока Хрватске јер су ту најкомпактнији, идентитетски најочуванији али са све бројнијим проблемима који угрожавају њихов опстанак.

У том контексту, треба јачати Заједничко веће општина као локалну самоуправу Срба на овим просторима и помоћи у учвршћивању њезиних надлежности на основу Ердутског споразума а који Хрватска константно оспорава под изговором да је исти временски истекао. Не треба да пројекти за ово подручје иду преко Загреба и СНВ-а.

Потребно је обезбедити помоћ у обезбеђивању правне заштите људима против којих се воде поступци за ратне злочине – који су често пристрасни, ти људи су неравноправни, њихове породице налазе се под притисцима и не можемо их оставити на цедилу (не улазећи у питање одговорности).

Треба помоћи у финансирању радио станица на српском језику и ћириличном писму јер оне тешко опстају на тржишту а често су једини простор на коме српски политички представници могу допрети у јавност.

Потребно је укључити се у суфинансирање рада вртића на српском језику и писму ради његовог опстанка и подизања стандарда.

Итекако је важно да Србија успостави контакт и помогне Србима привредницима на овом простору, којих је ионако мало. Након пропасти грађевинског предузетника с овог простора из реда српског народа који је запошљавао преко 300 радника, већином Срба, многи од њих су напустили овај простор у потрази за егзистенцијом. Да смо имали више мудрости то смо могли спречити.



Храм Светог Николе у Вуковару

Закључно могу рећи, да се положај српске заједнице на овом простору укупно гледано константно погоршава те да је потребна одлучна и осмишљена активност представника нашег народа са овог простора и Републике Србије.

Ненад Јовановић

Новости, 14. септембар 2017.

Рајка Рађеновић: ЧЕСТО НАС ЗАБОРАВЕ



Рајка Рађеновић

Замјеница начелнице опћина Грачац из редова српске националне мањине: *Због пропуста протокола и опћинских власти нитко од нас није позван на сусрет с предсједницом у Грачацу.*

Ви сте дугогодишња мањинска активистичка, а уназад неколико мјесеци замјеница начелнице опћине Грачац. Који су најактуелнији проблеми становника?

Незапосленост је већ дуги низ година најактуелнији проблем. Људи су већ уморни од немогућности рјешавања егзистенције, па одлазе ван трбухом за крухом. Како имамо мали број становника, губимо право на аутобусне линије, па Срб никако није повезан с Грачацом. Они који су остали, а највише је умировљеника с малим мировинама, да би рјешавали своје проблеме, морају плаћати приватне пријевознике. Своје мировине од 1.000 или 1.500 куна потроше у неколико возњи до Задра или Грачаца. У Србу не могу направити ништа јер нема ниједне установе. Док је на челу опћине био Горан Ђекић, крајем сваког мјесеца је долазила дјелатница Завода за запошљавање да људима овјери картоне, али је та пракса уназад неколико година укинута, па се и за то мора ићи до Грачаца. Већина кућа је обновљена, а код необновљених је дошло до застоја, вјероватно због финансијске ситуације. Наши

проблеми су вода, цесте и електрификација, јер на подручју опћине има заселака и дијелова већих насеља као Брувно, Мазин и Беглуци који нису добили струју. Нема воље да се обновљене куће споје на мрежу, па су људи у мраку, док у истој тој Задарској жупанији многа насеља свијетле као Бетлехем. У појединим селима људи имају проблеме јер им се нетко уписао на земљу због потицаја. Малих помака у рјешавању тога има, али све док се измјенама закона не стане на крај људима који се уписују на туђу земљу, ни као опћина и ни као појединци не можемо ништа учинити, иако саборски заступници СДСС-а већ друго траже да се то ријеша.

Како се осјећате кад се Срб спомиње само кад се обиљежава годишњица устанка 27. јула 1941. године, а остала 364 дана се шуте.

Сви пишу ружно, што је још горе и више боли. Током године нас се нитко не сјети, а онда један дан новинари дођу и пишу о ружним стварима, док добре приказују. Обично раде интервјуе с десничарским просвједницима; намјера им је да обиљежавање годишњице прикажу што лошије. С друге стране, тај дан треба обиљежити и држати до њега, али власти би требале долазити чешће због угрожених људских егзистенција у Србу и Грачацу.

Срб је у јулу пун живота; има ли шансе да не опусти као ових дана кад љето пролази?

Истина. Радује ме да јако пуно младих одржава везе са својим коријенима и породицама. Обично у Срб дједовима и бакама долазе само млади који су на распусту. Иако су та дјеца расута по свијету, они су врло повезани, макар преко интернета. Током године се договарају како да се окупе у Србу јер по традицији живе за период око 27. јула. Кад дође јесен, Срб опусти јер има јако мало дјеце. У школи од 1. до 4. разреда имамо десеторо уписане дјеце, прије двије године их је било 27-оро, али су многа од њих отишла с родитељима у иноземство. Посла нема. Млади се могу бавити сточарством, али доста људи се враћало у станове, јер је прије рата ту радило неколико погона па се зато, али и због година, не могу бавити пољопривредом. Осим у јавним тврткама и установама којима је оснивач опћина, нема запослених, а поготово нема запослених Срба. До рата је у Србу била шумарија, али данас се

радници Хрватских шума који крче шуме око нашег мјеста сваки дан с два-три комбија возе из Грачаца. Изгледа да је неком 'исплативије' да плаћају гориво него да запосле неколико овдашњих људи.

У Грачацу је ових дана боравила предсједница Колинда Грабар-Китаровић. Како коментирате посјету?

Жалосна сам јер о посјети нисам обавијештена нити сам добила никакав службени позив. Нитко од српске мањине која чини 45 посто становништва опћине, па ни наш свећеник, нису били позвани у опћину Грачац. Додуше, на сам дан посјете позвана сам на интервенцију једног од вијећника, али је било пресмијешно да ме се тада зове. Сумњам да предсједница има везе с тиме, али је то пропуст протокола и опћинских власти који су тражили сусрет с предсједницом. Она је ипак предсједница свих грађана.

Кристина Турчин

Јутарњи лист, 4.12.2017.

РЕПОРТАЖА ЈУТАРЊЕГ

ПРИЈЕСТОЛНИЦА ЗАБОРАВЉЕНЕ ХРВАТСКЕ

Некад је то било индустријско средиште без иједног незапосленог. Овако изгледа један дан живота у граду који умире



На фотографији: Саша Лукић

Божица Сочев била је прва младакка у Грачацу након Олује. Имала је 24 године, живот је био пред њом. Све је могла и све је хтјела, као што то у тој доби бива.

Рођена је Загрепчанка, а Грачац је био њезин избор: полет након завршеног рата, прилика за почетак, за рјешавање битних животних проблема, за промјену, другачији живот.

Тадашњи заручник, прегледач вагона у Хрватској жељезници, добио је понуду да дође радити у Грачац. Посла ће бити и за њу. Стамбено питање осигурано.

Вјенчали су се 10. вељаче 1996. године у Грачацу, њихово вјенчање био је друштвени догађај.

Данас, Божичин супруг је у инвалидској мировини, тешко је страдао на послу. Трговина у којој је Божица радила једва се одржава на животу, Божица је прије четири године постала вишак. Од тада је на бурзи. Кућа – једна од напуштених српских кућа на том подручју – коју су добили да у њој станују још увијек није њихова. Рјешење о даровници и власништву чекају од 2007. године. Кћи, 20-годишњакиња, завршила је средњу економску школу, до липња ће, преко стручног оспособљавања без заснивања радног односа, за 2600 куна мјесечно стажирати на суду.

– А онда – или ван из Грачаца или, скупа са мном, на бурзу – прича Божица, њежна, крхка женица сјетног осмијеха. Мало је остало од оног оптимизма од прије двадесетак година. Размишља ли кад о томе да је живот могао бити другачији? Не одговара ништа, слијеже раменима, навлачи још мало сјете на лице.

Нитко се не враћа

– Навикли смо се ту, живот је могао бити добар – прича **Делфа Прша**, 54-годишњакиња “престара да би је нетко запослио и премлада да би отишла у мировину”. Двоје дјеце јој студира, мали у Сплиту, мала у Задру. Муж има посао у државној служби – “хвала Богу!” – а она је на бурзи: тренутачно преко јавних радова ради у удрузи Просперо. Још шест мјесеци има 2600 куна, а онда – ништа.

– Треба школовати двоје дјеце на факултету овим новцем. Ја бих сад могла радити највише, још сам у снази, дјеца су велика и не треба им дома, али гдје? Мали сад завршава Економски факултет, гдје се он може вратити? Не бих ни волила да се врати, нек’ потражи бољи живот негдје другдје.

Нитко се не враћа у Грачац, кажу. Из Грачаца се само одлази.

Грачац – територијално највећа опћина у Хрватској, која је с готово 1000 четворних метара већа од Међимурске жупаније – опћина је која је у последње четири године, од уласка Хрватске у Еуропску унију, изгубила највећи удио становништва: само због иселавања опћину Грачац напустило је 17 посто становништва. Приброји ли се томе и негативни природни прираст, односно редовито двоструко већи број умрлих од броја рођених, опћина се смањила за петину својег становништва.

– Према процјенама, данас нас, укупно, у опћини има око 3500 – каже начелница опћине **Наташа Турбић** (ХДЗ).



Наташа Турбић

Прије рата, према подацима из пописа становништва, Грачац је имао око 11.000 становника: 16 посто чинили су становници хрватске националности, а 80 посто српске. У вријеме рата Грачац је био дио САО Крајине. Уочи Олује српско становништво масовно је напустило Грачац.

– Подручје је било потпуно празно: Хрвати су отишли раније, а Срби око Олује – објашњава начелница.

Истовремено, тијеком 1992. и 1993. године у Хрватску су стигле тисуће прогнаних Хрвата из средње Босне, који су до 1995. године живјели по избјегличким насељима – Пинети у Истри, Липовљанима, Чапљини...

– Након Олује врх државе донио је стратешку одлуку да празна села и градове на подручју такозване САО Крајине насели избјеглим Хрватима из БиХ – прича начелница, 35-годишња професорица њемачког и француског језика, која је и сама, након завршеног четвртог разреда основне школе, избјегла с обитељи из средње Босне. Избјегличке године провела је у војарни у Клани, а онда је, након Олује, кренуло расељавање.

– Једноставно би добили одлуку гдје ћемо: ви у Грачац, ви у Кореницу, ви у Доњи Лапац... Људе се натоварило у аутобусе и кренули су – прича. Она је раније с обитељи отишла у Њемачку – отац јој је био гастарбајтер, али препричава причу својег мужа и његове обитељи.

– Педесет-шездесет аутобуса стигло је по ноћи у Грачац. Мјесец дана прије тога у Грачацу није било никога, мјесто је било руинирано, уништено, пусто. Дочекала их је војска, дала им храну и пустила их да се снађу. Људи, обитељи с дјецом, старци, сви су ходали по сабласно празном мјесту и улазили у куће и станове у којима ће наставити живјети. Није било струје ни воде, станови су били пуни мртвих и живих животиња које су тражиле храну, ужас – прича.

Умрла индустрија

Након насељавања кренула је успостава локалне управе и јавних институција.

– Владин повјереник дошао је из Славоније, полиција из разних жупанија, основана је школа, вртић, Фина... Комплетан кадар доведен је извана, није запослен нитко тко је овдје дошао живјети. Држава је Хрвате из БиХ овдје само населила и – то је то – каже начелница. Посао није добио практички нитко.

Прије рата у Грачацу је радило 13 великих твртки. Сукладно тадашњој државној политици, у слабије насељеним и мање атрактивним

подручјима – међу које се шкрти, лички крај сигурно убраја – отворани су погони великих твртки. Тако је у Грачацу радио Шимецки, Каменско, Кожара Грачац, мјесто је имало болницу, хотел.... Због активне Унске пруге жељезница је запошљавала 600 људи.

Било је то индустријско средиште без незапослених: радна се снага увозила из Сплитско-далматинске жупаније.

– Данас овдје нема ничега: једино што ради мимо државних и јавних служби је творница за прераду рибе, која ради сезонски. Педијатра у мјесту нема уопће, гинеколог долази двапут мјесечно. Па наравно да млади одлазе! Остају старији људе, најбоље раде свећеници и свештеници, у обје вјере, а немамо ни погребно подузеће, и за то морамо у Госпић – говоре мјештани.

– Из дана у дан чујеш – отишли у Њемачку, Ирску, Аустрију, Шведску, Канаду... Има људи који су тип-топ средили куће, хтјели остати, а сад – кључ у браву. Ма да нам је плаћа од 4000 куна, сви бисмо овдје остали – прича **Грета Дрља** (34), првоступница економије и предсједница удруге Мајка Терезија. Њезин муж, каже, ради на Исланду: 18 дана је тамо, 9 дана је дома. Имају осмогодишњег сина.

Трипут више Хрвата

– Ја имам посао и овдје сам, али тешка је, за обитељ, та раздвојеност. Но, нисмо имали избора – каже Дрља. Негдје око 2002. године почело се враћати и српско становништво. Већином су се враћали старији људи, који су жељели натраг на своје, младих се вратило мало. Но, у српским кућама сад су били насељени Хрвати из БиХ.

– Након рата избјегло српско становништво с овог подручја масовно је продавало куће, које је откупљивао АПН. Ако су пак повратници тражили своје куће натраг, обитељи које су у њима живјеле селиле су се у друге куће; ја сам се особно два пута селила. За оне који пак нису имали куда направљена су два плански грађена стамбена насеља – објашњава начелница. У тим насељима данас је велик дио кућа празан: људи су отишли трбухом за крухом. Власништво над тим кућама још увијек за многе није ријешено.

– И то сад рјешавамо, то нам је приоритет. Људи су 20 година у туђем – каже начелница.

Брзином рјешавања тог – и свих осталих – проблема мјештани никако нису задовољни: посла никаквог нема, а у кућама у којима живе – које нису њихове – не смију ништа своје отворити или изнајмљивати собе туристима, јер не смију у њима обављати господарску дјелатност.

Према попису становништва из 2011. године, 54 посто становника опћине Грачац чинили су становници хрватске националности, троструко више него прије рата.

– Али националним тензијама више нема мјеста. Откуд нам енергије за националне сукобе? Па зар нисмо сви заједно довољно јадни? – тврди начелница. И мјештани, на изравно питање постоје ли напетости између становника српске и хрватске националности, одговарају – нема. Ипак, добро се зна тко је православац, а тко католик. И у необавезном разговору тај се податак не испушта.

Незапосленост је, каже, оно чиме се треба бавити. Запосленост је нешто нарасла кад су се градили аутоцеста и тунели.

– Наши су мушкарци грађевинари, и мој је муж грађевинар. Радили су као теренци, за Хидру, Виадукт, Конструктор. Гдје су данас те фирме? Кад су пропале, кад су саграђени тунели и аутоцеста, нису имали што друго него отићи радити ван. Након 2015., откад се лакше долази до радних дозвола, повукли су за собом и жене и дјецу. Свакодневно нам одлазе обитељи, то је тешко гледати – каже начелница.

Према подацима Државног завода за статистику, опћину Грачац само у посљедње четири године напустило је око 1100 људи. Та је бројка, каже начелница, ипак нешто претјерана: један дио, око 400 особа, односи се на српско становништво које је полиција протеклих година одјавила јер је утврђено да не бораве на мјесту пријављеног пребивалишта.

– Но, и овај број од 600-700 људи је поразан – каже.

Структура становништва се у посљедња два десетљећа није промијенила само национално.

– Кад је овдје 2000. године поновно успостављена средња школа, родитељи великог броја ученика, особито мајке, нису имале завршену ни основну школу – каже психологиња **Ивана Јелинчић Ласић**, равнатељица Средње школе Грачац. У тој школи, каже, ни један једини професор није с подручја Грачаца: сви долазе из Задра.



Ивана Јелинчић Ласић

Школу тренутно похађа 70-ак ученика у девет разредних одјељења – готово двоструко мање него што их је било прије шест година. Најмањи разред има – четири ученика.

Стотине аутобуса

– То има и своје предности, овдје сви знају сваког ученика по имену, стварно се ради индивидуални. А разлози за смањење броја ученика различити су. Прво, број дјеце се свугдје смањује јер их се мање рађа. Друго, исељавање је велико – не толико међу обитељима с дјецом у доби за средњу школу, већ раније, док су им дјеца млађа, па их до средње школе дође пуно мање. Треће, можда најважније – нема никаквог јавног пријевоза и дјеца из других крајева ни на који начин не могу доћи до Грачаца, кад би и хтјели у нашу школу – објашњава

равнатељица. Ранијих година, каже, прометна је повезаност била много боља – било је дјеце из Коренице, Удбине, Ловинца. Данас немају како доћи до Грачаца.

– Некада су Грачацом пролазиле стотине аутобуса, док није било аутоцесте. Данас имамо ваљда два аутобуса, једном дневно до Задра и Госпића – потврђује начелница опћине: у највећој опћини, у којој је, примјерице, од Грачаца до посљедњег села 70-ак километара у једном смјеру, никакве прометне повезаности нема! Постоји такси служба за основно школску дјецу, које је такођер све мање. У сваком селу у опћини, каже, некад је постојала школа; данас раде само она у Грачацу и Србу. Кад је њезин син, данас четврташ, кретао у основну школу, уписана су два прва разреда од по 22 ученика. На јесен, према подацима из вртића и мале школе, бит ће их упола мање: у четири године број дјеце за школу се преполовио.



Славица Миличић

– Ако човјек нема ауто, нема шансе да дође до Грачаца или било чега другога. А ауте већином немају, јер у селима – којих у склопу опћине Грачац има 39 – већином живи старачко, православно становништво и не могу возити. Оно млађег што има не смије имати аутомобил јер губи социјалну помоћ – прича **Славица Миличић**, предсједница удруге Просперо која, заједно с удругом Мајка Терезија,

с којом дијели и простор, нуди услуге његе и помоћи у кући за старије особе, услуге особне асистенције, едукације, а до овог тједна имали су и непроцјењиву услугу пријезова старих и немоћних до лијечника и других потребних служби.

– У четвртак смо ту услугу пружили задњи пут, није нам одобрен наставак пројекта у Министарству демографије, обитељи, младих и социјалне политике – кажу у удрузи.

Цесте до околних села у катастрофалном су стању, пуне рупа, уништене – обичним аутом, каже начелница, до неких се села не може ни доћи, потребан је џип. До једног села пута кроз Хрватску ни нема – до њега се мора преко БиХ.

Затворени кафићи

– Ти људи по селима живе у тешкој биједи. Ријетко тко има пензију већу од 1500 куна, куће су старе и запуштене, многе немају под, по зими се залеђује, димњаци су лоши, пуши се чађи, многи су без купаонице и WC-а, без основних животних увјета – прича Миличић. Нема цеста и расвјете – чак ни у Великој Попини, насељу у којем је саграђена вјетроелектрана са 20-ак вјетрењача и у којем се производи струја – јавне расвјете нема!

Опћина, кажу, није направила ништа да привуче инвеститоре, који су махом отишли у околне опћине: популарно сањкалиште у Ловинцу, тврде, прво је понуђено Грачацу, али није било договора. На мјесту некадашњег Шимецког требала је бити прерада воћа и поврћа. Није. Остало је нешто услуга – кафића и дућана, који се такођер махом затварају јер немају за кога радити.

– Једино што су направили јест Еко Велебит, гдје је требала бити обрада отпада. Међутим, радила је кратко, људи нису добили плаће, а сад је тамо хрпа смећа. Ето, то смо добили – причају.

Погледајте само мјесто, говоре старији. Прије 15-ак година, кажу, Грачац је изгледао боље него Госпић – данас је Госпић за њих метропола. Мјесто је запуштено, депресивно, сам центар изгледа као да овдје нитко не живи – степенице према опћини руиниране су,

међу плочама расте коров, добар дио плоча фали. Једино нетакнуто и уређено је биста покојног председника Фрање Туђмана, смјештена у парку испред опћине.

Ригорозна ревизија

Главни су приходи у опћини пензије и социјалне помоћи. Запослени су само они у државним и јавним службама. Према подацима којима барата начелница, у опћини ради 1200 људи. Према подацима Државног завода за статистику – њих 343.

– Немају гдје, требало се направити пуно више онда кад се могло, до 2005. До тада новац је у Грачац стизао, држава је давала хрпимице. Онда је стало, а није се направило ништа да људи могу зарадити – каже начелница.

Готово петина становништва, према службеним подацима, примала је до 2014. социјалну помоћ. Међутим, сада је то пало на шест посто. Камо среће да је то због опоравка: ти су људи и даље без икаквог прихода, али је ригорозна ревизија социјалних помоћи прије пар година довела до невјеројатног резања.

– Људи су губили помоћ ако су имали било какав ауто, иако је јасно да без њега не могу ни до доктора ни до опћине, или ако су имали земљу. Тешка је сиротиња остала без социјалне помоћи, социјалне раднице су гледале у под кад би им одузимале право, а нису могле против закона – причају нам.

Једино што је остало и чиме би се људи, као што су то традиционално десетљећима чинили, могли бавити јест пољопривреда. **Саша Лукић** (36) један је од малобројних младих који се, након рата, вратио у Грачац да остане. Заједно с родитељима бави се пољопривредом. Стадо су почели стварати прије 10 година, купивши првих 28 оваца.

– У првој години цркло их је тачно 14, катастрофа – прича. Ипак, нису одустајали, радили су мало по мало, све улагали у стадо. Данас имају 400 оваца, 60 коза и 20 буша, хрватских аутохтоних планинских крава.

Стоку су одувијек напасали на околним пашњацима, љети у планини, зими доље, уз Грачац.

Прије пар година, прича, једна им је познаница јавила да је држава прописала како морају имати уписано кориштење 24 хектара пашњака да би уопће смјели држати стоку коју су тада имали.

– Ми смо имали уписаних 1,5 хектара земље. Били смо изван себе. Како уписати пашњаке? Једноставно тако да дођете у Агенцију и упишете кориштење земље – било чије! И власник није могао скинути тај упис, морао је пролазити цијелу процедуру – прича Лукић.

Прије него што су се снашли, већина је земље већ била подијељена: 10 километара зрачне линије земље додијељено је, каже, човјеку из друге жупаније. Земљу су уписивали Славонци, Далматинци – неки од њих ту никада нису ни били, а камоли да би узгајали стоку.

Гријех за вјешање

– Ускоро смо схватили што се догађа: почели су се дијелити потицаји, и то не по грлу или производу који добијеш, него по хектару уписане земље – каже огорчено.

Пољопривреда је, каже, једино чиме се у овом крају можеш бавити, стадо које сада има његовој обитељи омогућава живот – не луксузан, не богат, али живот. Међутим, ни за ову стоку нема довољно уписане земље, а камоли за ширење.

–Због уписа парцела и концесија некога би требало послати на стријељање – резолутна је начелница.

– Ако погледате АРКОД, сустав евиденције земљишних парцела, све је зелено, све је додијељено, а стоке нигдје. Кома је додијељено? По којим критеријима? То је било у надлежности државе, сад прелази на локалну управу. Ми имамо у опћини 30.000 хектара пашњака, ливада и ораница, тај ћемо посао посебно опрезно одрадити, пољопривреди морамо дати узлет – каже начелница.

Васка Радуловић, Портал Новости, 09. јун 2017.

НАКОН ДРУГОГ КРУГА ЛОКАЛНИХ ИЗБОРА ОПТИМИЗАМ ЗАВЛАДАО У КНИНУ



Марко Јелић

Марко Јелић, нови градоначелник Книна

КНИН – У другом кругу локалних избора независни кандидат Марко Јелић убједљиво је поразио кандидаткињу ХДЗ-а за градоначелницу Јосипу Римац, која је у више мандата суверено владала Книном. Јелић је као водећи изашао из првог круга, а у другом је резултат потврдио и увећао над протукандидаткињом Римац, добивши 58,65 посто гласова. Тиме је, након више од двадесет година

власти ХДЗ-а, Книн добио нестраначког градоначелника. Да је у Јелићу становништво препознало кандидата за промјене потврдили су и резултати гласања у селима са већинским српским становништвом, које је у великој мјери свој глас дало управо њему. То се догодило иако српски политички представници нису давали јасне изјаве за којег градоначелничког кандидата ће гласати.

– Људи очекују да ће се кренути са пројектном документацијом како би већина книнских села у којима није ријешено питање водоснабдијевања коначно добила воду. Такође желе да се напоскон регулише одвоз смећа, јер је познато да у већини села не постоје чак

ни контејнери, нити се одржавају сеоска гробља. Подједнако важно је да нова градска управа буде што приступачнија грађанима како би они брже, у непосреднијој комуникацији са властима, изложили и ријешили своје свакодневне проблеме. Очекује се да мало и средње подузетништво постану један од приоритета нових градских власти, те да се подстакне развој пољопривреде на обитељским господарствима. Новоизабрани градоначелник показао је у предизборно вријеме колико је отворени разговор са људима на терену недостајао у ранијем периоду, што су грађани на изборима свакако препознали - прича за "Портал Новости" Ања Шимпрага, дожупаница Шибенско-книнске жупаније из редова српске националне мањине.

Листа независног кандидата Јелића није била једнонационална, на њој су своје мјесто нашли и Хрвати и Срби. Ради се о младим, високообразованим људима, од којих је неколицина са титулом доктора наука. Становници Книна и околице с правом очекују да ће се у будућности пружити прилика младим и образованим људима, те да припадност политичкој партији неће, као до сада, бити предуслов за напредовање у градској хијерархији.



Поглед са тврђаве на Книн

Док се у Книну посљедњих година навелико говорило о финансијском узлету породице Римац и спекулирало о злоупотреби службеног положаја книнске градоначелнице, дан послѣје избора из Жупанијског суда у Загребу стигла је пресуда којом је Ана Марија Радић, бивша равнатељица Управе за подручја посебне државне скрби Министарства регионалног развоја, шумарства и водног господарства, проглашена кривом за злоупотребу положаја и овласти јер је незаконито погодовала супругу Јосипе Римац да као хрватски бранитељ умјесто једног добије два стана у Книну.

Да су се у Книну заиста десиле промјене свједочи и оптимизам видљив на улицама, гдје се у комуникацији с грађанима могу чути њихова увјерења да ће Книн коначно постати град у којем ће сви његови становници живјети ослобођени терета националних, вјерских и политичких подјела, те да ће најзад сви имати једнаку прилику за живот достојан човјека.

Владимир Цуцић, комесар



НАВРШИЛО СЕ 25 ГОДИНА ОД ОСНИВАЊА КОМЕСАРИЈАТА ЗА ИЗБЕГ ЛИЦЕ

Када смо настајали нико није очекивао да ћемо, нажалост, четврт века касније имати посла као на почетку. Основани смо да бисмо трајали кратко, да ургентно збринемо хиљаде угрожених људи који су бежали пред ратом и прогоном из суседних република некад заједничке државе. Веровали су и они, а и ми, да је њихов боравак у Србији привремен, да ће се после рата вратити кући. То се није десило. Већина је остала у Србији, а најугроженији међу њима и даље су наша брига.

Формално, Комесаријат за избеглице основан је 4. априла 1992. Тог априла већ је увелико буктао грађански рат на територији бивше заједничке државе, избеглице су у све већем броју стизале из Хрватске. Сви смо се надали да ће силни и моћни зауставити прогон српског народа, да ће спречити убијање и погром, да ће Савет безбедности УН наћи решење за ову ситуацију. Испоставило се да смо се надали узалуд.

Прве избеглице у Србију стигле су у лето 1991. године. Тада почињу да се оснивају први штабови за прихват и збрињавање. Србија је и сама била у тешком положају, а једна четвртина становништва је живела испод границе сиромаштва.

У моменту оснивања Комесаријата за избеглице у Србији већ борави око 50.000 лица, придошних већином из Западне и Источне Славоније и подручја у Хрватској која нису захваћена ратним сукобима. У том моменту, мањи део избеглица је из БиХ, а неколицина из Словеније.

Увидевши катастрофу која следи, држава почиње да припрема организован прихват и збрињавање. Законом о избеглицама у априлу 1992. године оснива се Комесаријат за избеглице, као посебна организација у систему државне управе, ради обављања стручних и других послова који се односе на збрињавање, повратак и интеграцију избеглица. У свим општинама Србије формиран су штабови за прихват и збрињавање и у свакој општини је именован повереник за избеглице, који је уједно био веза са Комесаријатом и обављао поверене послове.

Од људи који су тада ангажовани и данас неколицина ради у Комесаријату. Они су веровали да је то посао који ће радити кратак период, док се не нађе решење, смири ситуација и избеглице врате својим кућама. Исто су желели и избегли...

Представници Комесаријата су пружили помоћ при формирању Комесаријата Републике Српске и Републике Српске Крајине, јер се и у тим подручјима налазио велики број избеглица које су желеле да остану близу својих домова и врате се чим сукоби престану.

Комесаријат је успоставио блиску сарадњу са надлежним државним институцијама, као и координацију са Црвеним крстом Србије, Међународним Црвеним крстом, УНХЦР-ом и већим бројем владиних и невладиних међународних организација које су притекле у помоћ. И данас смо им захвални на несебичној подршци.

У доба највећег прилива људи, представници Комесаријата су дочекивали избеглице на граничним прелазима и делили помоћ заједно са Црвеним крстом, прихватили их, обављали тријажу и размештај по колективним центрима на целој територији Србије, издавали решења о избегличком статусу, обезбеђивали помоћ најугроженијима, болеснима. Сарађивали смо са Службом тражења, јер су многи бежећи у паници изгубили контакт са породицама у путу.

Како се рат захуктавао, тако је и број избеглица растао. Отварани су колективни центри за све оне који нису могли да сами обезбеде смештај. И поред бројних потписаних примирја и обустава ратних дејстава, лажних нада и вере у опстанак Срба на тим подручјима, чак и оних под заштитом мировних снага УН, Хрватска врши агресију

на Равне котаре, Миљевачки Плато, Медачки цеп, организује војно-полицијске акције Бљесак и Олуја.

Године 1995. исељава се народ из Петровца, Босанског Грахова. Егзодус из Сарајева креће 1996. године.

У децембру 1995. године потписан је Дејтонски мировни споразум. Очекивао се почетак повратка избеглица и обнова њихових домова. Тих година већ се обезбеђују прва трајна решења за оне који немају где да се врате, чија је имовина уништена, а станарска права отета.

Уследила је реинтеграција Сремско-барањске области крајем 1997. године, која је довела до нових збегова и доласка више од 50.000 избеглица у Србију. У том моменту у Србији је постојало више од 600 колективних центара са више од 60.000 смештених лица. Број избеглица прешао је 650.000.

Али, 1998. године настаје нови егзодус, почиње расељавања неадбанског становништва са Косова и Метохије, а НАТО агресија доноси нова разарања СР Југославији. После потписивања Кумановског споразума и стационирања међународних снага, у јуну 1999. године са Косова и Метохије се расељава више од 200.000 људи. Пред Комесаријатом су у то време нови задаци - прихват, отварање нових колективних центара за смештај, евиденција расељених са Косова и Метохије.

Од 2008. године у складу са Законом о азилу, Комесаријат је задужен за смештај тражилаца азила, а од 2009. године у складу са Стратегијом реинтеграције повратника по онову Споразума о реадмисији, и за повратнике по Споразуму о реадмисији. Део Комесаријата је и Комисија за нестала лица.

Једна од најзначајнијих активности Комесаријата у последњих неколико година је спровођење Регионалног стамбеног програма, кроз који се стамбено збрињавају најугроженије избегличке породице из БиХ и Хрватске.

Од 2015. године, када је Регионални стамбени програм ушао интензивно у фазу имплементације, Комесаријат се суочава са новим изазовом: почиње повећан прилив миграната из Азије и Африке, којих је кроз Србију прошло више од милион у жељи да стигну у земље ЕУ.

Комесаријат данас брине о лицима која су смештена у центрима за азил и прихватним центрима. Тренутно је 18 таквих центара.

С тугом се сећамо свих колега које нису више с нама, који су нас прерано напустили. То представља велики губитак за нашу кућу. Осим на запослене у Комесаријату, мислимо и на прерано преминуле општинске поверенике.

Користим ову прилику да се захвалим на сарадњи општинском повереницима, јединицама локалних самоуправа, надлежним државним институцијама, међународним организацијама, невладиним организацијама, донаторима и свима који су нам пружили и пружају помоћ и подршку.

Миграције су непредвидив феномен који не познаје границе, а пред нама је неизвесно пролеће и мигрантска криза којој се крај не назире. Посла ће, по свој прилици, бити.

Саопштење Комесаријата за избеглице и миграције поводом Светског дана избеглица 20 јуна 2017. године

Светски дан избеглица, 20. јун, Република Србија дочекује са 27.945 лица са избегличким статусом. Од тог броја 19.171 избеглица је из Републике Хрватске, а 8.774 из Босне и Херцеговине. Подсећања ради, 618.000 људи добило је избеглички статус у Републици Србији услед ратова од 1991. до 1995. (266.000 из БиХ и 330.000 из Хрватске).

Број избеглица и бивших избеглица у стању потребе далеко је већи, а њихову судбину дели и више од 203.000 интерно расељених са Косова и Метохије, као и 18.000 лица која су расељена унутар територије Косова и Метохије.

Осим према хиљадама избеглица и интерно расељених Република Србија је показала хуманост и поштовање међународних стандарда и према више од милион миграната из Азије и Африке који су прешли пеко територије Републике Србије, као и према око 6.000 њих који су тренутно смештени у прихватним и центрима за азил.

У протеклих 20 година, Влада Републике Србије континуирано ради на решавању проблема лица која су морала да напусте своје домове током сукоба на простору бивше Југославије. И поред свих уложених напора и значајних финансијских средстава из буџета Републике Србије и од донатора, избегличко питање на овим просторима и даље није затворено. Остварени су велики помаци, првенствено у решавању егзистенцијалних питања ове популације и динамици обезбеђивања трајних стамбених решења, која последњих година износи пет трајних решења на дан. До сада је значајан број избегличких породица остварио трајно решење, и добио помоћ у економском оснаживању.

У Републици Србији за процес трајне интеграције избеглица надлежна је Комисија за координацију процеса трајне интеграције избеглица у складу са Националном стратегијом за решавање питања избеглица и интерно расељених за период од 2015. до 2020. Уз Комесаријат за избеглице и миграције, који је водећа институција у овој области, Комисију, на чијем челу је министар спољних послова и први потпредседник Владе Ивица Дачић, чине и представници министарстава надлежних за спољне послове, финансије, локалну самоуправу, становање и социјална питања, као и Канцеларије за европске интеграције. Сви надлежне институције су активно укључене у спровођење Регионалног стамбеног програма, уз посебно ангажовање министарке без портфеља задужене за европске интеграције Јадранке Јоскимовић.

У периоду од 2008. до 2016. године, из буџетских средстава Републике Србије, омогућено је да се у 171 јединици локалне самоуправе, укључујући и општине на Косову и Метохији, стамбено збрине више од 5.700 породица избеглица и интерно расељених лица и то доделом 4.828 пакета грађевинског материјала и 947 сеоских кућа са окућницом. Такође, овим средствима омогућено је да се економски оснажи више од 4.700 породица избеглица и интерно расељених лица.

Велики број стамбених решења биће обезбеђен и захваљујући Регионалном стамбеном програму (РСП), заједничком вишегодишњем програму који се финансира донаторским средствима, а има за циљ да стамбено збрине најугроженије избегличке породице у Србији, Босни и Херцеговини, Хрватској и Црној Гори.

У оквиру РСП-а до сада је за Републику Србију обезбеђено више од 100 милиона евра који су намењени за решавање стамбених потреба за скоро 5.000 избегличких породица. Обезбеђеним средствима омогућена је додела четири модела стамбених решења: 1.958 станова, 1.620 пакета грађевинског материјала, 968 сеоских кућа са окућницом и 351 монтажна кућа. До краја овог месеца биће уручено хиљадито стамбено решење у оквиру РСП-а, који се у Србији спроводи од краја 2013. године.

Процењује се да је око 7.000 избегличких породица и даље у потреби за трајним стамбеним решењем. Решавање њихових стамбених потреба, како кроз Регионални стамбени програм, тако и средствима из буџета, биће завршено у наредне четири године.

Упоредо са стамбеним збрињавањем избеглица тече и затварање колективних центара. На врхунцу избегличке кризе 1996. године у Србији је било 700 колективних центара са више од 50.000 људи у њима. У преосталим колективним центрима, од којих је пет на територији централне Србије и осам на КиМ, смештено је још 530 корисника, којима ће у наредном периоду обезбеђена адекватна стамбена решења.

Постојећа ситуација би била свакако повољнија да су земље порекла, а првенствено Република Хрватска, показале више воље за решавање бројних отворених питања која свакодневно погађају популацију избеглица. Током више од 20 година, свега 144.000 избеглица се вратило у своје земље порекла (75.000 у БиХ и 69.000 у Хрватску). Неадекватан приступ правима избеглих лица из Хрватске у њиховим матичним земљама свих ових година је представљао велики камен спотицања у региону. Упркос бројним помацима оствареним кроз процес регионалне сарадње и даље су актуелна нерешена питања доспелих а неисплаћених пензија, динарске и девизне штедње, одузетих станарских права, изостанак обнове више од 10.000 срушених српских кућа у подручјима где није било ратних дејстава, као и поврата одузетог пољопривредног земљишта. Оно што је посебно забрињавајуће је изостанак адекватног одговора надлежних институција Републике Хрватске на пораст броја инцидента заснованих на националној основи и приостеклих из говора мржње, као и одсуство заштите српског језика и писма.

Комесаријат за избеглице и миграције се и овом приликом захваљује међународним организацијама и свим донаторима на указаној подршци и уложеним средствима за побољшање живота избегличке популације, као и на напорима у борби за успостављање механизма за свеобухватно и праведно решавање преосталих отворених питања регионалног процеса, уз нагласак на приоритетност наставка активности на спровођењу анекса Е и Г Споразума о сукцесији и решавању преосталих питања отворених у оквиру процеса регионалне сарадње. Република Србија је потпуно посвећена испуњавању својих обавеза и јачању стабилности и мира на Балкану.

Саопштење Комесаријата за избеглице и миграције поводом обележавања двадесетдруге годишњице од „Олује“ (1995-2017)



Београд, 3. август 2017. – Прошле су 22 године од хрватске војно-полицијске акције „Олуја“, током које је из својих домова протерано више од 200.000 крајишких Срба. Бежећи у колони дугој десетине километара преко Босне и Херцеговине ка Србији, живот је изгубило, или се води као нестало, више од 2.000 људи.

Помен жртвама биће одржан 5. августа 2017. у 11 сати у Цркви светог Марка у Београду, као и у многим општинама широм Србије.

Од почетка ратова на просторима СФРЈ 1991. године, у Србији је уточиште потражило 610.000 Срба из Хрватске и БиХ, од којих данас статус избеглице из Хрватске има још око 19.000.

Иако је прошло више од две деценије, бројни покушаји успостављања климе поверења у региону нису дали много резултата. Хрватска ће 4. август славити као дан победе, док ће Срби палити свеће оплакујући жртве и тугујући за изгубљеним животима и домовима.

Повратак Срба у Крајину је спорадичан, а хрватска држава чини све да се он никад и не деси, непрестано стварајући тензије и распирујући национализам. О томе најбоље сведоче проусташке провокације у Србу током обележавања Дана устанка у Хрватској, као и провокације приликом обележавања годишњице усташких злочина у Глини.

Комесаријат за избеглице и миграције изражава забринутост што се и ове године уочи обележавања „Олује“ у Хрватској води антисрпска пропаганда, велича усташтво и тако ствара атмосфера која враћа регион у деведесете.

Са Републиком Хрватском и даље постоји више нерешених питања веома важних за избегличку популацију: није обновљена уништена имовина, није враћено одузето пољопривредно земљиште српским власницима, Република Хрватска није спровела Уставни закон о правима националних мањина којим се Србима гарантује пропорционална заступљеност и запошљавање у органима државне управе, полицији, правосуђу и другим јавним институцијама, нису исплаћене пензије, динарска и девизна штедња... Из оваквих поступака се јасно види да су избеглице усмерене искључиво на интеграцију у Републици Србији, јер је процес повратка скоро заустављен.

Комесаријат за избеглице и миграције Републике Србије се захваљује међународним организацијама, билатералним донаторима и Делегацији Европске уније у Србији на свим уложеним средствима за побољшање живота избегличке популације и затварање колективних центара, али напомињемо да се не смеју заборавити нерешена отворена

питања која отежавају постизање трајних решења за избегличку популацију.

Република Србија сматра да наставак активности на спровођењу анекса Е и Г Споразума о сукцесији има висок приоритет, као и остале активности које воде решавању избегличких проблема. У том смислу очекујемо даљу подршку међународне заједнице. Република Србија је спремна на сарадњу и наставиће да испуњава све своје обавезе.

Свечано уручени уговори о додели 302 пакета грађевинског материјала у оквиру Регионалног стамбеног програма, потпројекат 3



У Установи културе „Вук Стефановић Караџић“ 1. 9. 2017. године, свечано су уручени уговори о додели 302 пакета грађевинског материјала избеглицима из Босне и Херцеговине и Хрватске, које имају пребивалиште на територији Београда. Пакети грађевинског материјала, вредности до 9.000 евра, финансирани су донаторским средствима из потпројекта 3 Регионалног стамбеног програма. Главни донатор РСРП је Европска унија.

Свечану церемонију отворио је Ивица Дачић, први потпредседник Владе Републике Србије, министар спољних послова и председник Комисије за координацију процеса трајне интеграције избеглица Владе Републике Србије.



„С поносом истичем да је у оквиру РСП додељено већ више од 1.000 стамбених решења за исто толико избегличких породица. Србији је од почетка спровођења Програма одобрено више од 123 милиона евра, а на нама је да се побринемо да се тим новцем обезбеде стамбена решења за што већи број угрожених избегличких породица“, рекао је министар Дачић.

Министарка за европске интеграције Јадранка Јоксимовић истакла је да РСП треба да буде порука примењене хуманости међународне заједнице и одговорности наше државе да учинимо све да живот избеглица, који је био несумњиво тежак, учинимо бољим и једноставнијим са изгледима за бољу бдућност.

Најавила је да ће врло брзо потписати још један уговор, седми потпројекат РСП, у вредности од 9,2 милиона евра, као и да се нада да

ће у наредном периоду поћи за руком да се реше проблеми великог броја породица.



Комесар за избеглице и миграције Владимир Цуцић казао је да се данас завршава један велики део потпројекта 3 који је вредан 13,6 милиона евра, а који се односи на избеглице које су у Београду.

Указао је да је у току изградња насеља у Овчи, које би требало да буде готово у новембру.

Према његовим речима, 555 породица најдиректније је потпомогнуто у Београду.

Посебно је захвалио донаторима, затим Влади Србије и Граду Београду, али пре свега избеглицама што су имале стрпљења да чекају 20 година и поверења да ће им се помоћи.

Присутнима су се обратили и заменик градоначелника Београда Андреја Младеновић, Никола Бизел, шеф Првог сектора операција за правду, унутрашње послове и подршку социјалној инклузији Делегације Европске уније у Србији, Стефан Селен, заменик директора Генералног директората за зајмове и друштвени развој Развојне банке Савета Европе, њ.е. Андреа Орицио, амбасадор, шеф мисије ОЕБС у Србији, Ханс Фридрих Шодер, шеф Представништва УНХЦР-а у Србији и Душан Бубуљ, корисник, избеглица из Бихаћа.

Поред говорника, уговоре су уручили и Радован Грајић, помоћник министра за избеглице и расељена лица Републике Српске, Јане Кнутруд, заменица амбасадора Норвешке, Фабрицио Козими из амбасаде Италије, Драган Катуга, в.д.директора Јединице за управљање пројектима у јавном сектору д.о.о. Београд и Наташа Станисављевић, секретарка за социјалну заштиту Града Београда.

У Кладову одржан 13. радни састанак повереника за избеглице и миграције

У организацији Комесаријата за избеглице и миграције Републике Србије и уз подршку Банке за развој Савета Европе, у Кладову је од 6. до 8. новембра 2017. године одржан 13. радни састанак повереника за избеглице и миграције. Централна тема био је Регионални стамбени програм – напредак у реализацији и рокови за имплементацију РСП. Другог дана одржани су радни састанци посвећени азилу и раду повереника на Косову и Метохији.

Скупу је присуствовало више од 450 учесника, међу којима бројни гости из региона (Хрватске, Босне и Херцеговине, Црне Горе и Македоније) представници међународних организација, институција и амбасада (Делегације Европске уније у Србији, Банке за развој Савета Европе, амбасаде САД, УНХЦР, ОЕБС, ИОМ, ДРЦ, УНДП...), Министарства за државну управу и локалну самоуправу и Општине Кладово.

Пре свечаног отварања приказан је филм о активностима Комесаријата за избеглице и миграције током 2017. године, како у области бриге о мигрантима (азил), затварања колективних центара и збрињавања избеглица из Босне и Херцеговине и Хрватске кроз РСП (уз приказ напретка Програма у региону), тако и активностима на пољу реадмисије, рада Комисије за нестала лица и повереника на Косову и Метохији.

Отварајући 13. радни састанак, комесар за избеглице и миграције Владимир Цуцић је замолио поверенике и остале укључене у РСП да се максимално ангажују да се новац опредељен од донатора за стамбено збрињавање избеглица утроши и да се сви који су у потреби стамбено збрину, посебно истичући да су нам рокови ограничени.

„Захваљујем се донаторима, пре свих Европској унији, која је не само највећи донатор за РСП већ и веома значајна средства даје за област азила и рада са мигрантима“, рекао је комесар Цуцић.

Испред Делегације Европске уније у Србији, скупу се обратила Бригит Кухар.

„Ваша контрибуција је већа него што је додела општинског земљишта или избор корисника. Ваша контрибуција је у интеграцији избеглица у локалне заједнице на чему вам се захваљујем“, рекла је Кухар обраћајући се повереницима у великој сали Дома културе у Кладову.

Председник општине Кладово Радисав Чучулановић нагласио је да су „очи оних који су без дома упрте у вас“ и пожелео да се посао око збрињавања избеглица што пре заврши. Радован Арежина, испред Министарства за државну управу и локалну самоуправу, поручио је окупљеним повереницима да ће пренети министру Ружићу проблем са великим бројем реферата које имају поједини повереници.

Мелита Михајловска из Банке за развој Савета Европе рекла је да је Србија највећи корисник РСП, да одобрена новчана средства донатора треба искористити у наредне три и по године, и да Србија у том послу није сама већ да ће имати максималну подршку ЦЕБ-а и других међународних институција укључених у РСП.

Скупу су се обратили и бројни други учесници: Сем Хили испред Амбасаде САД, Јан Луенебург (ОЕБС), Андреј Казаков (УНХЦР), Душан Козарев (Канцеларија за Косово и Метохију), Нина Мишковић (БиХ), Давор Чордаш (Република Српска), Жељко Божић (Хрватска) представник Федерације БиХ и други.

Током другог радног дана, у оквиру пројекта Подршка систему управљања миграцијама у Републици Србији, који финансира Државни секретаријат за миграције (СЕМ) Швајцарске Конфедерације, и уз додатну подршку Данског савета за миграције, организован је паралелни догађај регионалног карактера посвећен размени искустава из области азила.

Догађај је окупио званичнике који се баве питањима азила и миграција из Босне и Херцеговине, Хрватске, Македоније и Србије који су разменили искуства, моделе добре праксе у прихвату миграната и тражилаца азила. Разматрани су, такође, главни изазови, као и последњи трендови и статистике о броју миграната и тражилаца азила.

У Камендину постављен камен темељац за изградњу 270 станова за избеглице

У земунском насељу Камендин 17.11.2017. постављен је камен темељац за изградњу 270 станова намењених избегличким породицама из Босне и Херцеговине и Хрватске, које имају пребивалиште на територији града Београда, у оквиру петог потпројекта Регионалног стамбеног програма у Републици Србији (РСЦП).

Вредност пројекта у Камендину је 10 милиона евра. Финансијска средства за изградњу ових станова обезбеђена су делом из донаторског Фонда Регионалног стамбеног програма, преко Банке за развој Савета Европе, и делом из буџета Града Београда. РСЦП фонд донирао је 6,9 милиона евра. Градња станова почела је у Улици Акробате Алексића. Извођач радова је „Златибор градња- Београд“ а.д. Рок за изградњу је јануар 2019. године.



Церемонији полагања камена темељца присуствовали су званичници Владе Србије и Града Београда, амбасадори земаља донатора и представници међународних институција.

„Регионални стамбени програм треба да се спроведе до краја јер он после дугог низа година коначно решава основне егзистенцијалне потребе најугроженијег дела избегличке популације која живи у Србији, а истовремено, што је такође значајно, унапређује односе и доприноси

стабилности у региону“, рекао је Вељко Одаловић, генерални секретар Министарства спољних послова Владе Републике Србије.

Комесар за избеглице и миграције Владимир Цуцић нагласио је да отварамо до сада највеће градилиште и да се Регионални стамбени програм спроводи веома интензивно.



„Сваког дана се број додељених решења повећава јер се уручују кључеви за нове монтажне куће, пакети грађевинског материјала, корисницима се купују сеоске куће са окућницом, а што се станова тиче, у Овчи се завршава градња 235 стамбених јединица“, нагласио је комесар Цуцић.

„Град Београд озбиљно и на системски начин приступа решавању проблема наших најугроженијих суграђана. Као одговорној градској управи, нама је веома важно да спроводимо одговорну социјалну политику и зато смо се озбиљно посветили том послу“, истакао је градоначелник Синиша Мали.

Окупљенима су се обратили и високи званичници међународних институција.

У име државе Србије прву лопату бетона на камен темељац бацио је Вељко Одаловић, генерални секретар Министарства спољних послова Владе Републике Србије, а њему су се придружили Синиша Мали, градоначелник Београда, Бојан Стевић, државни секретар Министарства за државну управу и локалну самоуправу, Владимир Цуцић, комесар за избеглице и миграције Републике Србије, Јингве Енгстром, испред Делегације Европске уније у Републици Србији, Кајл Рендолф Скот, Амбасадор Сједињених Америчких Држава, Василис Петридес, представник Банке за развој Савета Европе, Ханс Шодер, шеф Представништва УНХЦР у Србији, Андреа Орицио, амбасадор ОЕБС-а у Републици Србији, Драган Катуча, в.д. директора Јединице за управљање пројектом „Истраживање и развој“ д.о.о. Београд и други.

Обележен Дан дечијих права конференцијом “Подршка деци и породицама у избегличкој кризи”

Поводом Светског дана дечијих права, у београдском хотелу “Кристал” одржана је конференција “Подршка деци и породицама у избегличкој кризи” у организацији СОС Дечија села Србија. Комесар за избеглице и миграције Владимир Цуцић учествовао је на конференцији и у свом излагању истакао значај умрежавања и сарадње владиног, невладиног сектора и свих релевантних организација и институција како би се адекватно одговорило на потребе избеглица.

“Добро што су и међународна и домаћа јавност високо оцениле однос Србије према избеглицама, али је много важније како су Србију оценили оних милион људи који су прошли кроз нашу државу. Гарантујем да сада у свету имамо милион амбасадора који ће рећи “Србија је добра земља, тамо су нас третирали као људе, а не као животиње”, рекао је Цуцић.

Конференцију је отворио министар за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Зоран Ђорђевић истакавши да је Србија, као друштвено одговорна држава, предузела неопходне мере да услови живота у којима бораве све избеглице, а посебно деца и малолетници без пратње буду на највишем нивоу.

“Током избегличке кризе кроз Србију је прошло око милион људи, међу којима су била и деца, а 350 избегличке деце тренутно борави и школује се у нашој земљи”, изјавио је министар Ђорђевић.

Министар је додао да Србија посвећује посебну пажњу како би се осим права на предшколско и школско образовање избегличкој деци обезбедили услови за нормално детињство и одрастање које им је ускраћено у земљама порекла.

“Добили смо велике похвале за наш однос према избеглицама и то нас радује, али нас и обавезује да будемо бар на истом нивоу”, рекао је Ђорђевић.

Скупу се обратио и директор УНИЦЕФ-а у Србији Мишел Сен Ло изјавивши да је око 15 милиона људи у свету, међу којима су и деца, у

потрази за уточиштем и новим домом и да је на свима задатак да им пружамо подршку и обезбедимо услове за бољи и сигурнији живот.

У име Фондације СОС Дечија села присутне је поздравила председница Управног одбора Невена Чаловска истакавши да је за време избегличке кризе та фондација основала програм Ургентна помоћ избеглицама с циљем да се деци без родитеља пруже сигурност и комфор.

Давор Коњикушић

Портал Новости, 10. октобар 2017.

НИСМО ОНДЈЕ, А ОВДЈЕ НАС НЕЋЕ

Након два десетљећа живота у колективним центрима, 45 обитељи Срба из Хрватске добило је смјештај у новим зградама у насељима на периферији Београда. Милијун еура за њихово збрињавање осигурала је Еуропска унија у склопу пројекта 'За бољи живот'. 'Бољим животом' релативно су задовољни, али остао је осјећај усамљености

Нови станари у **Великом Мокром Лугу** поријеклом су из Хрватске, БиХ и с Косова



*Избјеглички камп у **Крњачи** напустили су и посљедњи становници из Хрватске*

– Дугогодишњим је избјеглицима, без обзира на то одакле долазе, једно заједничко – потреба за достојанством. Бројна пресељења, биједи и немогућност интеграције остављају посљедице поступно, бесповратно односећи најпродуктивније године њихових живота, сведених на пуко преживљавање. Избјегли из Хрватске, они посљедњи и најсиромашнији

који су све до 2015. живјели у дрвеним баракама Колективног центра Крњача поред Београда, дочекали су и нове избјеглице, оне с Блиског истока. Разлика међу њима није било превише, били су у сличном положају, само што су “нови” имали више енергије и наде у неки нови, бољи и другачији свијет и што им Србија није била посљедња дестинација. Онима “старима” – напуштенима и заборављенима од државе и политичара те несталима из медија – углавном је преостала тек гола егзистенција: три obroка дневно и некакав кров над главом. Зато је вијест о рјешавању њиховог стамбеног питања примљена заједно с надом да ће се такво стање напокон промијенити.



„Иста говеда, само љепша зграда. Како да вам кажем, добро ми је, али није како ваља. Нитко не долази, нитко не пита, као да смо умрли“ – каже некадашња Сишчанка Драгиња Ивковић

Српске су власти, дијелом и због приљева нових избјеглица и договора с еуропским државама, напокон одлучиле ријешити проблем људи смјештених у некадашњим колективним центрима. Из Крњаче је исељено 45 обитељи из Хрватске те премјештено, у већој мјери, у насеље **Камендин** поред Земун Поља и, мањи број, у **Велики Мокри Луг**. Милијун еура потребних за њихово пресељење и збрињавање осигурала је Еуропска унија у склопу пројекта “За бољи живот”, па су избјегли људи након дуго времена поновно добили прилику живјети у правим становима и правим зградама, као и прије рата.

На јужном излазу из Београда, мало прије Калуђерице, највећег несправног насеља у Еуроци, смјештени су **Мали и Велики Мокри Луг**, некоћ брешуљкаста села чији су потоци текли све до Теразија, а данас београдска предграђа чији урбанизам говори више о друштву и корупцији од било којег медија или политичара. У Великом Мокром Лугу између обитељских су кућа подигнуте четири зграде у низу, посљедња за актере ове приче, а станови у њима, који нису предвиђени за откуп, додијељени су онима у социјалној потреби. Осим из Хрватске, нови су станари и људи из Босне и Херцеговине и с Косова. Испред једне зграде сусрећемо Николу, њихова сусједа којег питамо о суживоту.

– То су мирни људи, проблем су ови наши, локални – одговара.

На ходнику зграде наилазимо на средовјечног мушкарца који се задихано пење на посљедњи кат: живи с мајком, а за медије, каже нам, не жели више говорити. Премда ни други, који затварају врата станова или уз нас пролазе стубиштем, нису расположени за разговор, један нас мушкарац и једна жена (мушкарчева сестра, испоставит ће се) позивају у свој нови дом. Неудобно им је да стојимо на ходнику, кажу. Умјесто очекиваног поноса и среће што су се напосљетку уселили у нормалан стан, на њиховим лицима ишчитавамо забринутост, а они нам одмах тумаче разлоге за њу.

– Не знамо како ћемо платити гријање, струју, воду и све друге рачуне и истовремено се прехранити. Лијепо је бити у стану, али што ћемо с њим ако немамо за основне потребе? Примамо социјалну помоћ, али она није довољна. Не знам за откуп. Било би лијепо да добијемо могућност откупа по неким повољним увјетима. Међутим, не знамо како је ово све скупа одрађено, прича се да се води спор око земљишта, а појављују се и неки насљедници који нам пријете. У становима фале ствари које су у њима требале бити по спецификацији, попут венецијанера или купаонских гријалица. Када смо се усељавали, сви су се дошли фотографирати с нама, но од тада нас у ове двије године нитко није дошао посјетити или питати како смо. Ништа горе не може те задесити него да будеш избјеглица - каже нам мушкарац, док његова сестра нијемо сједи у фотељи.

Могла сам у Крњачи и с људима из Сирије, који су били дивни. Увијек сам њиховој дјечи нудила одјећу или ствари које сам добивала. Нисам овдје незадовољна, али сам јако усамљена, јер смо далеко од свега – говори нам Душанка Пјевалица

До њих живи жена спремнија говорити за новине: познатија под надимком Баба, Драгиња Ивковић у Београд је стигла из Сиска, након Олује, заједно са сином. Годинама се издржавала радећи у кавани “Код доктора” на Палилулској пијаци, гдје су јој, каже нам, “главна клијентела били полицајци и дрогерашци”.

Драгиња Ивковић: Међу нама је пуно старих, инвалида и болесних- Иста говеда, само љепша зграда. Како да вам кажем, добро ми је, али није како ваља. Нитко не долази, нитко не пита, као да смо умрли. Била нам је понуђена и могућност купње сеоског домаћинства, али међу нама је пуно старих, инвалида и болесних, па су се само двије обитељи одлучиле за село и то оне које могу да раде - прича нам некадашња Сисчанка с чијег се прозора иза никада довршених околних кућа назире визуре Београда.

Многи од нових становника Великог Мокрог Луга пате за оним што никада нису имали прилику доживјети, за градом од којег су добили само периферију и из којег се вјеројатно не би знали вратити. Слично је и с многима који живе у Бусијама, Старој Пазови, Плавим хоризонтима и осталим локацијама на рубу српске метрополе и на друштвеним маргинама. Највећи број таквих насеља у земунској је опћини, а међу њима је и Камендин, у којем осим избјеглица из Хрватске обитава и велик број Рома. Пуно социјално угрожених и многочланих обитељи на једном мјесту придонијело је томе да су они данас гетоизирани, јер локално становништво исказује отпор према њима; ни овдје се, очито, није превише размишљало о неким интеграцијским моделима становања.

У једној од новоподигнутих зграда у Камендину нешто мање од годину дана живе **Душанка и Милан Пјевалица**, који су у Крњачи провели 14, а у колективном смјештају 21 годину. Данас живе са 1.675 куна мировине, па успијевају преживјети само захваљујући дјечи и породици која им помаже. Кажу нам одмах да се на овако малом а

густо насељеном простору проблеми појављују и између ромских и избјегличких обитељи.



Милан и Душанка Пјевалица сада у Камендину

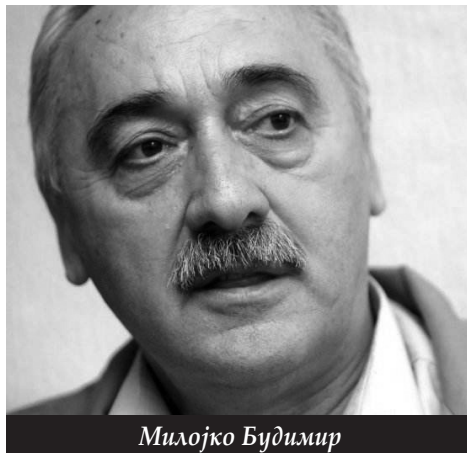
– Ако си човјек, може се с било ким. Могла сам у Крњачи и с људима из Сирије, који су били дивни. Увијек сам њиховој дјечи нудила одјећу или ствари које сам добивала. Нажалост, ми се не држимо скупа као што се држе неки други. И у овој нашој причи увијек је било корупције. Увијек је нетко тражио новац да би се добила боља соба за живот или бољи увјети. Али тако је како је. Нисам овдје незадовољна, али сам јако усамљена, јер смо далеко од свега. Остао је тај осјећај да нисмо ондје, а овдје нас неће - прича за “Портал Новости” Душанка па нам сервира, како каже, праву далматинску лозу испечену у Србији.

Њезин супруг, који је у Другоме свјетском рату остао сироче, након Олује је био цијели мјесец у хрватском затвору: биологу који никада није узео оружје у руке слобода је накрају враћена, али су посљедице остале.

– Желио бих са својом женом живјети стотину година, а онда се она нервира око глупости као што је избјеглиштво - каже Милан па прасне у смијех, након којег се брзо уозбиљи.

– Што човјек уради више за самога себе, мање ће му помоћи требати, а што мање радиш за себе, мање ћеш помоћи добити. Жеља ми је велом заборави прекрити прошлост и да ми неки добар вјетар одагна маглу с будућности. Нема друге наде - каже.

И Пјевалицама је била понуђена могућност купње сеоског домаћинства, али ниједан од супружника није био физички способан за живот на селу и земљорадњу.



Милојко Будимир

Један од оних који већ годинама прате стање у колективним центрима и којег избјегли радо прихватају је **Милојко Будимир**, генерални секретар Удружења Срба из Хрватске. Он сматра да је више требало учинити за људе који дуђе од два десетљећа живе по колективним центрима, гдје им је можда омогућена одређена сигурност, али не и живот достојан човјека.

– То је максимум који им је Србија могла осигурати, али проблем је био у њиховим државама поријекла, које су их се једноставно одрекле. Да им је у њима враћено станарско и друга права која им припадају, сигурно би и њихова агонија раније престала. Нажалост, то се није десило и сада су углавном фрустрирани, без обзира на то што су добили пристојан кров над главом – каже наш суговорник, пребацујући с правом лоптицу одговорности и на Хрватску.

У Србији је до данас остало много особа избјеглих из Хрватске и Босне и Херцеговине. Циљ је да се у склопу Регионалнога стамбеног збрињавања ондје збрине 16.780 најугроженијих породица. За то је досад одобрено пет подпројеката, а у склопу њих 4.153 стамбена рјешења. Она из првог подпројекта, којим је предвиђено 70 монтажних кућа и 129 пакета грађевинског материјала, већ су реализирана; изградња 200 стамбених јединица предвиђених другим започела је лањског листопада. Покушава се дакле помоћи свима који нису успјели сами ријешити своје стамбено питање.

– Никоме није било лако напустити свој родни крај и кренути у непознато. Очекивања су била да ће се након акција Бљесак и Олуја прогнани Срби вратити у своја мјеста у Хрватској, али то се није догодило јер је хрватска власт донијела више дискриминаторних закона на темељу којих им је ускраћена та могућност. А више од два десетљећа након прогона повратак је тешко одржив. Они ријетки који су успјели продати своје некретнине у Хрватској сами су се интегрирали у Србији. Но пошто су некретнине морали продати по далеко нижим цијенама од њихове праве вриједности, била им је доступна само околица Београда или неких других градова - говори Будимир.

Старији су одавно умрли, дјеца су углавном уписала факултете и интегрирала се, а живот изван завичаја и свега некада познатог најтеже је пао средњој генерацији која је све своје изградила у Хрватској, из које је изненада пресађена у Србију, што је многима било изузетно тешко.

– Што се интеграције тиче, тешко је децидирано одговорити је ли она успјела. За млађе људе, оне који су завршили школе и факултете и остварили радни однос, може се рећи да је успјела. За оне старије, који још у души носе напуштени завичај, то се не би могло казати, па и када је ријеч о онима који су успјели ријешити основна егзистенцијална питања. Једно је сигурно: статус избјеглих и прогнаних из Хрватске није ријешен. Иако је највећи број њих добио држављанство Србије и тако остварио одређена права, то је само половично рјешење. Хрватска се потрудила путем Закона о пребивалишту избрисати те људе, они су тиме доведени у ситуацију да могу изгубити не само бирачко него и друга припадајућа права. Хоће ли губитак особне исказнице значити само губитак пасивног и активног бирачког права, поготово у мјестима у којима такве особе имају и неке своје интересе и имовину, тек ће се видјети. А с обзиром на то да хрватска влада планира увести и Закон о порезу на некретнине, то би могло довести до нових проблема. Наиме, без хрватске личне карте Срби ће бити третирани као туристи, а њихове куће, девастиране или обновљене, као викендице на које ће се плаћати већи порез него на оне у којима је власник пријавио пребивалиште. На крају, остаје тек нада да ће се у годинама пред нама коначно почети исправљати погрешке и неправде учињене тим људима и да ће им

бити враћена имовинска и друга права како би напоскон престали бити грађани другог реда - истиче Будимир, који је и сам са својом обитељи прошао избјеглички пут.

Дан након првог посјета Великом Мокром Лугу и Камендину, поновно прилазимо новим зградама у којима су и Срби из Хрватске били присиљени пронаћи нови дом: сунчано је па прочеља изгледају модерно, чисто и неоштећено, барем из даљине. Али изблиза уочавамо прве пукотине... Када би их се некако успјело закрпати, можда би и станари могли почети вјеровати да им се наде неће опет изјаловити – барем не оне везане уз људско достојанство.



Зграда у Камендину у којој сада живе избјеглице из Хрватске и БиХ

УСТОЛИЧЕН ЕПИСКОП ДАЛМАТИНСКИ Г. НИКОДИМ (КОСОВИЋ)

1. октобар 2017



*Патријарх српски г. Иринеј увео Преосвећеног г. Никодима
(Косовића) у трон Епископа далматинских*

У недељу, 1. октобра 2017. године, на дан Светог Евменија Гортинског и Свете мученице Ариадне, пре свете архијерејске Литургије у Саборном храму Успења Пресвете Богородице у Шибенику, новонаречени Епископ далматински г. Никодим изложио је своје исповедање православне вере, одговарајући на питања Његове Светости Патријарха српског г. Иринеја и архијереја. На молитву окупљени свештеници, монаси и благочестиви народ са дивљењем су слушали новог архијереја и духовог учитеља како прецизно излаже учење Православне Цркве.

Свету архијерејску Литургију, потом, служио је Његова Светост Патријарх српски г. Иринеј уз саслужење високопреосвећене господе митрополита: црногорско-приморског Амфилохија и загребачко-љубљанског Порфирија и преосвећене господе епископа: бачког Иринеја, врањског Пахомија, шумадијског Јована, браничевског Игнантија, зворничко-тузланског Фотија, милешевског Атанасија, горњокарловачког Герасима, крушевачког Давида, славонског Јована, бихаћко-петровачког Сергија, брегалничког Марка и стобијског Давида, као и бројним свештеницима и ђацима.

Појао је хор пријатеља манастира Крке.

Сам чин хиротоније, односно рукоположења, отпочео је, по освештаној древној литургијској пракси, пре читања апостола, трократним опхођењем око часне трпезе. Потом се новопосвећени епископ Никодим обукао у сакос, који подсећа на одећу у коју је био обучен Исус Христос, да би га непријатељи поругали; као и омофор, символ архијерејске духовне и црквене власти, са извезена четири крста, којим владика Никодим симболично исповеда да је спреман следи Христову жртву.



Устоличење владике далматинског Никодима (Косовића)

Светејши Патријарх г. Иринеј му је затим предао архијерејски крст, панагију, која ће владика Никодима увек подсећати да је дужан

да у срцу носи Господа Исуса Христа уздајући се у милост и помоћ Пресвете Богородице; и митру, царски украс који архијереј носи зато што на богослужењу иконизује Цара царева Исуса Христа.

Епископ Никодим је затим заузео место међу архијерејима у утврђеном литургијском поретку и учествовао у служењу свете Литургије.

На крају службе, извршен је чин устоличења. Уводећи владика Никодима у тронепскопа далматинских, Светејши Патријарх. Иринеј му је предао жезал као символ архипастирске власти и управљања стадом Христовим у богомспасаваној Епархији далматинској.

– Драги брате, нови владико Никодиме! Долазите на древну и славну епархију чији су се предводници трудили да личе на своје велике предходнике. Долазите на епархију која је у нашем времену, нажалост, много пострадала. У епархију где данас живи само остатак нашег народа. Ваш је задатак веома велики: да прикупите раштркано стадо Божје и наставите да обнављате духовни хришћански живот и да на томе са свим заједно зидате заједничку будућност. Нека Вам Господ да снаге и мудрости да управљате епархијом својом љубављу, јер је љубав она најмоћнија сила која управља светом. Нека Вас испуни љубав Христова, нека Вам Господ буде путовођа. Угледајте се на своје предходнике и наставите њиховим путем на радост Цркве и свих нас. Нека Вам Господ буде на помоћи и једини руководитељ у животу, поручио је патријарх Иринеј и додао:

– Ви живите овде као малено стадо у нама блиској држави са браћом католицима од којих очекујемо, пре свега од представника Цркве, да чујемо речи јеванђелске, речи мира и љубави; да као хришћани једни према другима покажемо љубав и уважавање. То је први корак, јер Господ тражи и од свих нас да љубимо једни друге, јер сви носимо лик Божји у себи. У свакоме од нас без обзира на порекло и боју коже присутан је Господ и све што једни другима чинимо – чинимо Господу своме.

Свечаностима наречења и устоличења Епископа далматинског г. Никодима присуствовали су министар одбране Републике Србије г. Александар Вулин – изасланик председника Републике Србије г. Александра Вучића, др Марко Николић – заменик директора

Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама Републике Србије, амбасадор Републике Србије у Хрватској гђа Мира Николић, саветник Министра културе републике Хрватске г. Миљенко Домијан, надбискуп сплитски г. Марин Баришић, бискуп шибенски г. Томислав Роговић, задарски жупан г. Божидар Лонгин, жупан шибенско-книнске жупаније г. Горан Паук, градоначелник Шибеника г. Жељко Бурић, градоначелник Книна г. Марко Јелић, као и представници других жупанија и општина са подручја Епархије далматинске, представници јавног и културног живота Хрватске и Србије.

Милојко Будимир, генерални секретар
Удружења Срба из Хрватске

ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ УДРУЖЕЊА СРБА ИЗ ХРВАТСКЕ ЗА 2017.

Удружење Срба из Хрватске преко својих одбора активно је дјеловало у оквиру Асоцијације избјегличких и других удружења Срба из Хрватске. У овог години настављена је сарадња са институцијама за избјегличку проблематику, уз придржавање изворних принципа да удружење дјелује као невладина и нестраначка организација. Најважније активности и даље су остале борба за истину о Србима и њихова стечена права која држава Хрватска упорно игнорише. На том плану све чланице Асоцијације пружиле су свој допринос. Поводом седам вјекова од оснивања манастира Крупа у Далмацији (1317-2017) Удружење је 12. јуна 2017. године у просторијама Управе за дијаспору и Срба у региону одржало научни скуп.



Учесници скупа у свечаној дворани Управе за дијаспору 12. јуна 2017. године

Удружење је и у овом временском периоду било издавач или суиздавач више књига и зборника:

- Др. Момчило Диклића „Светац“ – може ли Алоџије Степинац бити светац ?
- Зборника радова бр. 13 за 2017. *Грађански рат у Хрватској 1991-1995;*
- Часопис *Книнска крајина* бр. бр. 8/2017 (суиздавач);
- Милојко Будимир, *Споменичка баштина Срба са подручја данашње Републике Хрватске* (друго издање), Београд, 2017.
- Др Момчило Диклић, *Конгрес Срба у Загребу 1945. године*, Београд 2017.
- *Информатор* бр.1. и бр.2, Асоцијације избјегличких и других удружења Срба из Хрватске, Београд 2016, 2017. година.

1. Зборник радова бр 13 „Грађански рат у Хрватској 1991-1995“

У свечаној дворани општине Стари град, уочи годишњице Олује, 3. августа 2017, одржана је промоција Зборника радова број 13 „Грађански рат у Хрватској 1991-1995“. На промоцији су говорили: др Предраг Марковић и др Милан Гулић са Института за савремену историју и проф. др Чедомир Антић са Филозофског факултета. Промоцију је водио новинар и поублициста Данко Перић.



Др Милан Гулић дао је кратак осврт на све радове који су објављени у овом броју зборника и навео да Зборник радова *Грађански рат у Хрватској* који, већ традиционално представљамо јавности почетком августа – у данима око годишњице „Олује“ и Илиндана, сјећајући се погинулих и

несталих Крајишника, ове године има неколико тематских цјелина, којима су поводи велики датуми не само наше културе сјећања.

Највише текстова посвећено је обиљежавању 700-годишњице манастира Крупа у Далматинској епархији (1317-2017). Ово је био повод да се у Управи за дијаспору и Срба у региону 12. јуна 2017. године одржи Научни скуп на тему „Споменичка баштина Срба на подручју Републике Хрватске“. Осим радова из богате и страдаљачке историје манастира Крупе, учесници су обрадили и друга мјеста у којима је после прогона српског народа у акцији „Олуја“ 1995. године, дошло до скрнављења и уништавања споменика културе српске провенијенције.

Сва три стара српска православна манастира у Далмацији из XIV вијака - Крупа, Крка и Драговић сачувала су, упркос похарама, пожарима и ратовима, богато духовно и културно благо Срба. О том и цјелокупном благу Срба у Војној крајини, Далмацији, Хрватској и, Славонији писало је, више аутора, чији су текстови објављени у овом зборнику.

Епископ Стефан Кнежавић је градио и обнављао храмове, претварао Богословију у школу високог ранга, водио рачуна о школовању својих суграђана и осталих далматинских Срба. Др Радивој Симоновић је оставио стотине фотографија Вебита и Динаре и вјековима готово замрзеног планинског живота, које се сада чувају у музеју у Новом Саду. Др Душан Берић је писао историјске текстове о далматинским Србима пред почетак Другог свјетског рата и у послејератном раздобљу – када је то била ријеткост и готово забрањена тема.

Упркос свему томе, све до „Олује“ било је сачувано и више храмова у Лици, оvdје је ријеч о онима на подручју општина Госпић и Перушић, а неки од њих се сада, доприносом вјерника и Горњокарловачке епархије СПЦ обнављају. Обнављају се или су већ обновљене многе цркве на Тromeђи Лике, Босанске крајине и Далмације нагрижене зубом времена - међу којима је настарија црква светог Стефана у Голубићу код Книна.

Основном темом ових зборника грађанским ратом у Хрватској деведесетих година XX вијека и егзодсом Срба бави се неколико аутора. Поједини настављају јасно препознатљив документарни наратив

саздан, као и досад, на објективном опису догађаја из тог времена.

Др Чедомир Антић и др Предраг Марковић осврнули су се на тежак положај у коме се сада налазе Срби у Хрватској којима прети опасност од потпуног нестанка. Срби са простора данашње Хрватске су дио цијеловитог српског бића на Балкану који је проживио велика страдања у прошлом вијеку. Не смије се дозволити да овај народ нестане већ морају сви да уложе енергију и средства да би Срби у Хрватској коначно остварили сва права која им припадају и за која су се вјековима борили и изборили. Данас у Хрватској која је постала чланица Европске уније та су права погажена с Срби претворени у грађане другог реда.

Нагласили су значај објављених радова у овој едицији од тринаест зборника како би се јавност у Србији и Републици Српској, као и међународна заједница, упознала са тринаестовјековним трајањем Срба на овим просторима. Споменичка баштина свједочи да су Срби аутохтон народ и да је њихова улога на овим просторима увијек била значајна.

2. Зборник радова *Книнска крајина* број бр. 8/2017

Промоција часописа- годишњака „*Книнска крајина*“ бр. 8 одржана је, 27. јуна 2017, уочи Видовдана, у Свечаној сали Градске општине Стари Град. Највећи број текстова је о седам вјекова манастира Крупа. У овом броју годишњака објављени су и радови неколико млађих аутора, о којима је говорио проф. др Јован Плавша. О стваралаштву овогодишњег добитника Сребрног прстена проф. др Милорада Курајице говорио је проф. др Јагош Пурић.

3. Промоција књиге др Момчила Диклића „Светац“ – може ли Алојзије Степинац бити светац ?

Свједоци смо да се у Републици Хрватској од почетка грађанског рата (1991-1995) а посебно у посљедње вријеме отворено заговара усташка идеологија, подижу споменици ратним злочинцима и плоче са натписом „За дом спремни“. Посебно долази до изражаја не само рехабилитација кардинала Алојзија Степинца него и настојање да буде проглашен за свеца. О овој теми пише др Момчило Диклић и износи

своја истраживања. Књигу је издао Институт за европске студије и Удружење Срба из Хрватске.

Превођење у католицизам, што траје до данас, извођено је директно и индиректно. Тзв. индиректно превођење у католицизам је било преко Уније. О том односу најбоље видимо и из изјаве загребачког бискупа Амброза Кузмића из 1700. године „да све Влахе треба поклати“. Православна вјера на овим просторима је касно и законски изједначена са католичком, и то више формално али никада и стварно. Озбиљни историчари мисле да је и др Анте Старчевић, „отац домовине“, такође, пројекат Католичке цркве. Његови насљедници: франковци, усташе, режим ХДЗ и остали успјели су елиминисати српски православни народа из тих регија. У тој елиминацији значајна је била улога загребачког надбискупа др Алојзија Степинца и његових прелата, што је рађено разним методама. То је суштинска тема ове Диклићеве књиге, премда проучавати Алојзија Степинца, је неодвојиво од планова католичке цркве и одређених хрватских политичких програма, који баштине теорију др Анте Старчевића.

Промоција ове књиге најприје је одржана у Дому ратних војних инвалида у Београду (8. јуна 2016). Након тога промоција је одржана у више мјеста у Србији (20. фебруара 2017. у Дому културе Студентски град Нови Београд, 5. априла у Владичанском двору у Крагујевцу, 15. маја у организацији „Гласа цркве“ у Шапцу).

4. Промоција књиге др Момчила Диклића „Конгрес Срба у Загребу 1945. године – од конститутивног народа до националне мањине“

Промоција књиге *„Конгрес Срба у Загребу 1945 године – од конститутивног народа до националне мањине“*, аутора др Момчила Диклића, одржана је 10. октобра 2017. у Свечаној сали Градске општине Нови Београд. Промоцију ове својеврсне монографије организовало је Удружење Срба из Хрватске, а осим аутора о књизи су говорили Јовица Продановић, правник и дипломата у пензији, Јован Каблар заступник посљедњег једнопартијског Хрватског сабора и Милојко Будимир, генерални секретар Удружења Срба из Хрватске.

Овај Диклићев рад анализира историјске прилике и процесе у којима се нашао српски народ у Хрватској, Далмацији и Славонији од 1941. године па до краја XX вијека, када је нестао са ових простора, наведено је на промоцији. Послије Београда промоција је 11. децембра одржана у Библиотеци града Новог Сада.

5. Трибина о Концентрационом логору Госпић и Српски устанак на Тремеђи 1941. одржана је 28. јула 2017. године

Повод за одржавање ове трибине било је сјећање на покоље Срба од априла до августа 1941. године на подручју НДХ, али и сва страдања Срба до краја Другог свјетског рата. Само на Велебиту за непуну четири мјесеца страдало око 70.000 Срба. Међу бројним подацима о геноциду над Србима извршеном у НДХ, посебно потресан примјер о континуитету уништавања српског народа представља прича о потпуном уништењу српског мјеста Дивосело код Госпића. Усташе су око Илиндана 1941. године поклале и у јаме Велебита бациле 908 од око 3.000 становника тог мјеста који су покушали да се спасу бјежећи на Велебит. То село је прије Другог свјетског рата било напредно, имало је и школу, а током рата страдало је око 60 одсто мјештана, међу којима је 386 дјеце животне доби од једне до 14 година. Оно што је преостало од Дивосела потпуно уништено у хрватској акцији „Медачки цеп“ 1993. године и да сада то мјесто нема становника.

На трибини су говорили: др Никола Жутић, др Момчило Диклић, Миле Рајчевић, Душан Ђаковић и Милојко Будимир. Др Жутић на трибини представио је часопис „Српску слободарску мисао“ број 1-3, јануар – јун 2017 године у коме је обрађен „Концентрациони логор Госпић, април – август 1941. године“.

6. Обиљежавање 22-годишњице „Олује“

Тим поводом у просторијама НУНС-а (Кнез Михајлова 6) одржана је, 4. августа 2017, конференција за медије. На конференцији је најављен велики народни скуп који је 4. августа одржан у Ветернику код Новог Сада а 5. августа парастос за све погинуле и нестале у цркви Светог Марка у Београду.



Парастос код споменика на Петровачкој цести

Спомен на жртве „Олуја“ је, 7. августа 2017. године одржан и на **Петровачкој цести**, једном од симбола српског страдања. Тог дана 1995. године у време злочиначке акције хрватски „мигови“ бомбардовали су колону српских избјеглица на Петровачкој цести код мјеста Јањиле. Директор Документационо-информационог центра „Веритас“ Саво Штрбац рекао је да, нажалост, ни након 22 године нико није одговарао за овај стравичан злочин, а Тужилаштво БиХ, и поред давно датог обећања, није подигло оптужницу. „Тужилаштво БиХ за ратне злочине годинама води истрагу о овом злочину, сарађивали су о овом питању са `Веритасом`, а њихови истражитељи су више пута у Београду саслушали преживјеле свједоке и на десетине тешко повријеђених, прикупили су комплетну документацију и давно обећали подизање оптужнице“, до чега нажалост није дошло.

Послије парастоса, који су служили свештеници Бихаћко-петровачке епархије, вијенце код спомен-крста на Петровачкој цести положили су чланови породица погинулих, делегације „Веритаса“, начелници општина Дринић, Босански Петровац, Доњи Лапац, генерални секретар Удружења Срба из Хрватске Милојко Будимир, те представници Српског народног вијећа Хрватске, Удружења „Против

заборава“, Самосталне демократске српске странке /СДСС/ Доњи Лапац. Учесници обиљежавања страдања Срба на Петровачкој цести посјетили су општину Дринић, те спомен-собу погинулим борцима Војске Републике Српске у овој општини.

Прије тога 6. августа одржана је литургија и парастос у Храму Св. Апостола Петра и Павла у Новом Граду, затим су на мосту спаса запаљене свијеће и спуштени вијенци у ријеку Уну. Након тога, за настрадале одржан је парастос у Храму Св. Саве и положени вијенци код спомен крста у мјесту Сводна.

7. Организација 11. Крајишког црквено – народног Свесрпског сабора „Крушедолска звона 2017“.

У суботу, 27. маја код манастира Крушедол на Фрушкој гори у организацији Удружења Срба из Хрватске, Завичајног клуба Славонија из Инђије и Епархије сремске одржана је традиционална манифестација **11. Крајишки црквено – народни Свесрпски сабор „Крушедолска звона 2017“.**

У манастирској цркви Благовештења Пресвете Богородице, литургију и парастос за све Србе који су погинули и нестали током XX вијека служио је владика сремски Василије заједно са владиком америчко-канадским Лонгином и свештенством сремске епархије. Послије *трпезе љубави* у манастирској благаваоници, на позорници испред манастира одржан је пригодан културно - умјетнички програм.

У програму су наступиле изворне мушке и женске пјевачке групе и више КУД-а која чувају и негују обичаје, фолклор и традицију завичаја. У програму су учествовали глумци: Танасије Узуновић, Љубивоје Тадић, Маја Колунџија Зорое и Мићо Јелић Грновић.

Овогодишње окупљање имало је посебан значај с обзиром на то да се ове године обиљежава седам вјекова од оснивања манастира Крупа у Далмацији (1317) чију је изградњу започео краљ Милутин а завршили сремски Бранковићи, ктитори манастира Крушедол.

Већ сада је остварена наша ранија замисао да ово саборовање прерасте у *Свесрпски сабор* како би показали заједништво и сачували

сјећање на завичај и нашу богату историју. Финанцијски, технички и организационо и ове године сабор је подржало Представништво Републике Српске у Београду.

На овогодишњи Сабор осим избеглих и прогнаних Срба из Хрватске и БиХ и њихових пријатеља из Србије, дошли су многи наши сународници из земаља у региону као и из дијаспоре. *Крушедолску бесједу* говорио је пјесник, академик Матија Бећковић



Крушедолска бесједа академика Матије Бећковића

Високи саборе!

Окупили смо се и ове године где смо се окупљали и раније, у манастиру Крушедолу, престоници наше свете избегличке географије. Ево нас опет, на дан светог мученика Максима, неимара Крушедола, у срцу Сремске епархије, уточишту изгнаника током вековне бежаније, која је то остала и после најновијих пострадања, када у њој столује владика сремски Василије.

Са нама је увек и света деспотица и изгнаница, мати Ангелина, ђевојка Анђелија, са изабраником и изгнаником с којим је провела век потуцајући се по туђини, а као оличење верности, учености и оданости, постала мати не само своје деце него и свог народа. Српско избеглиштво је старије од оног

које преко свих екрана гледамо ових дана. Ево нас код патријарха Арсенија Чарнојевића који овде почива у гробу светог Максима - а историја му због значаја за нашу судбину даје место поред Светог Саве. Оно што је рекао не може се рећи боље, јасније и истинитије. Његове речи су свевремене и заувек актуелне. Ево његове молитве заспалом Господу:

И дан и ноћ бежећи са својим осиротелим народом

од места до места

као лађа на пучини великог океана

бекству се дајемо

чекајући када ће заћи сунце

и преклонити се дан

и проћи тамна ноћ

и зимска беда која лежи над нама.

Јер нема онога који нас саветује,

Ни оног који нас од невоље ослобађа

И невоља наша удвостручава се

И рекох са сузама:

Докле ћеш, Господе, заборављати нас до краја,

Докле ћеш наоружавати на достојање твоје?

Устани, Господе!

Зашто спаваш

Зашто лице твоје, Боже наш, одвраћаш од нас?

И опет васкрсни, Господе,

Помози нам имена твога ради!

И тако непрестано ридане на ридане прилажемо

и ниоткуда помоћи.

Сеоба Срба под Арсенијем Чарнојевићем није снимана али је насликао Паја Јовановић онако како је замислио и овековечио. А замислио је тако што је оном бркатом путовођи на челу колоне дао лик Михаила Пупина. Тиме је поручио и ко нас је водио и ко би требало да нас води и за ким би ваљало да идемо, да не бисмо заборавили своје кораке зато што ће нам требати при повратку. Али изгледа да нисмо послушали ни Пају Јовановића ни Михаила Пупина.

Почетак и крај двадесетог века обележиле су две избегличке колоне. Почео голготом преко Албаније а завршио се голготом преко Југославије. Једна колона се протегла од Србије до Солуна, а друга од Книна до Београда. Од Крке до Крушедола. Једна по зими а друга по врућини. Једна по својој земљи а друга по туђини. После једне Југославија је створена, а после друге разорена. Држава која је Србе изагнала из својих домова - слави тај дан као национални празник. Онаквог агресора и солдату коју је та држава јуначки савладала и победила - свет није видео. Били су то старци и старице, жене и деца, која су се у колони рађала и умирала. Повлачили су се у дроњцима и трањама што боси што обувени, што пешке што лежећи под ћебадима у приколицама претовареним покућством, колевкама и котлићима, кокошкама и јарићима, кућицама за псе и кавезима за птице, врећама, завежљајима и бошчама.

Време је а и била би божја правда да се после свега, она албанска и ова југословенска колона, нађу једна поред друге, на истој слици, а већ постоје и стари и нови снимци. У једној смо победили и изгинули у другој изгубили и остали живи. Не би им било мане и не би уступиле ни једној икони, да се нађу једна за другом, као несвенљив венац у своду и највишој куполи Храма Светог Саве.

Браћо и сестре,

Ваљало би и да подвучемо црту, нађемо излаз и нов почетак. Да се вратимо себи из дубоких заблуда и дугих странпутица, које су нас довеле на ивицу опстанка. Али као да још не знамо шта је с нама било ни пошто је било, а камоли да смо знали шта ће бити. Испоставило се да о свом положају нисмо појма имали, а ни у међувремену се нисмо довољно и на правим местима распитали. Као да нас је време престигло, никако да се дозвемо и саставимо са собом, истином и памећу. Као да смо градили туђе државе па се тек сад чудимо - шта смо учинили од своје. Нису ли нас колико јуче са свих екрана подсећали на рођендан „највећег сина свих наших народа и народности“ коме смо годинама носили штафету, и како су израчунали статистичари, девет пута претрчали растојање од земље до месеца. Нико не зна по којем закону, на којем оставинском поступку и по чијој милости је највећи државник и непобедиви војсковођа, после распада Југославије припао Србији и Србима, којима је владао не само до своје смрти него наставио да влада и постхумно... И како да таквог великана не тражи нико други, а парничимо се око шибица, салвета и чачкалица. Није могуће да је припао нама зато што га други неће. Како је утврђено да је Никола Тесла Хрват, а Јосип Броз Србин, већи од Светог Саве и Карађорђа, мада још нисмо открили ни ко је ни одакле је, ни ко нам га је све и зашто послао.

Поштовани скупце,

Тамо где су биле све наше наде дочекало нас је и највеће разочарање. Тамо где смо живели у уверењу да нас воле - не могу да нас виде очима, а тамо где смо веровали да нас цене - нису ни чули за нас.. У Оксфордски речник је прошле године први пут уврштена реч - постистина. Њоме је почела постистинита ера у којој је истина небитна и споредна.. Нисмо ли ми и у овом случају ишли испред света и није ли код нас истина била споредна и та ера почела пре 70 година. Зар највеће лажи нису царевале у школи, у суду, у књигама и новинама. Нису ли те лажи биле пресудне што смо на крају дочекали да нас зову фашистима и геноцидним народом. Зар толике свете истине нису код нас још увек - службене тајне.. Када ће, рецимо, деца у Србији почети да уче да ни један Србин није подигао руку на Хитлеров поздрав и да ни једна српска војна формација, ма којој страни да је припадала, није била на Источном фронту.

Можда би тај буквар могао почети најважнијом српском речју: „Само ти дијете ради свој посао!“

Вапијемо да се окренемо будућности, али се будућности не можемо помоћи с толиким товарима бестидних лажи о сопственој прошлости. Све најгоре што смо ових година слушали о себи, свет је претходно чуо од нас.

Зар народу који хиљаду година пише ћирилицом треба објашњавати зашто би ваљало да сачува своје писмо на којем су му исписане све књиге, тапије и крштенице, личне карте, читуље и гробнице. Зар чињеница да је сваки окупатор прво забрањивао ћирилицу не би био довољан разлог да је чувамо као светињу?

Причао ми је владика бањалучки Јосиф како га је официр КФОР-а питао што ће Вам границе и граничари кад имате границу тврђу од Кинеског зида. Та граница је Ваше писмо и ако њим испишете име своје земље, сваком ће бити јасно и која је и чија је и где је.

Ко нас види овако голе и гологлаве ко би веровао да имамо круну и то праву и стару осам векова?

Рекла је Лујза Мишић, супруга војводе Живојина Мишића, видећи шта се све дешава са српским народом после Другог светског рата: „Срби више нису онај народ чији је војвода био Живојин Мишић!“

И заиста последњих деценија често смо имали разлога да се питамо јесмо ли ми још увек онај народ који је озидео Жичу и Студеницу, Хиландар и Грачаницу, Милешеву и Високе Дечане. Постоји ли још народ Светог Саве, чији је Цар био Лазар а вожд Карађорђе, чији су краљеви Петар и Александар, прва жртва фашизма и комунизма, кога је Никола Тесла назвао младим

орлићем из гнезда великог орла. Постоји ли народ чији је језички законодавац Вук Караџић, а највећи песник Ловћенски Тајновидац. Јесу ли Срби још они чији су свеци Свети Василије Острошки и Ђакон Авакум, чији су свети мученици владика сарајевски Петар Зимоњић, бањалучки Платон Јовановић, загребачки Доситеј и Горњокарловачки Сава Трлајић које је заклала НДХ. Јесмо ли још они чији су синови Руђер Бошковић, Тесла, Пупин, Миланковић, Даничић, Мркаљ, Никодим Милаш, Матавуљ, Лаза Костић, Кочић, Дучић, Шантић, Црњански, Исидора, Десница, Скендер и Меша, Ћопић и Слободан Јовановић.

Већ смо толико пута имали разлога да се сагласимо с Лујзом Мишић и опет да себе прекоримо и помислимао да са толиким свецима и мученицима које носимо у костима – не можемо не бити оно што смо били, што смо још увек и што ћемо бити!

И кад вас видим на овај свети дан на овом светом месту видим и све оне побројене и небројене, које смо именовали и које само Бог зна, како су овде с нама и блистају на вашим лицима. И на лицима оне деце рођене у „Бљеску“ и „Олуји“ која су сада момци и девојке и има их као цвећа. И ја бих са ваших лица могао прочитати више него што Вам умем казати из своје главе. Клањајући се вашем путу и вашем страдању, завршавам ово слово с новим надама у ново рађање и нови васкрс српског народа!

Востани Себије!

Христос Васкрсе!

8. Учесће на конференцијама „Срби у региону – положај и перспектива“

Организација *Срби у региону – положај и перспективе* основана је прије три године, и до сада одржане су четри конференције.

Прва конференција одржана је 25. и 26. јуна 2015. у Будимпешти, друга 1. и 2. децембра 2015. у Подгорици, трећа редовна Конференција у организацији *Асоцијације Ствараоци Републике Српске и Српског националног савета Црне Горе* одржана на Јахорини (Република Српска) од 5 до 7. октобра 2016., а четврта у организацији *Савеза Срба из Румуније* у Темишвару од 17. до 19. новембра 2017. године. Закључци са ове Конференције у *Прилогу бр. 1.*

На свим до сада одржаним конференцијама присуствовали су представници слиједећих националних организација: *Самоуправе Срба у Мађарској, Удружења Морача-Розафа из Албаније, Националног савеза Срба у Македонији, Савеза Срба у Румунији, Националног савјета Срба Словеније, Удружења Срба из Хрватске из Београда, Друштва српских домаћина из Београда, Српског националног савјета Црне Горе и Асоцијације Ствараоци Републике Српске.*

Овако организована Конференција заиста представља све националне организације Срба у региону и до сада је успоставила непосредне контакте са владама Републике Србије и Републике Српске ради рјешавања најважнијих питања која се тичу очувања идентитета српског народа у земљама региона.



Учесници Конференције Срби у региону у Темишвару

Постављени приоритети су:

– Да се Срби попишу и добију иста права и обавезе као и Срби у матичној држави; да се заштити српски језик и употреба ћириличног писма и да се донесе јединствен српски буквар, који би се обавезно користио у образовним системима Републике Србије, Републике

Српске и Црне Горе, али и у региону и дијаспори, гдје се српски језик изучава факултативно; да се већа пажња посвети финансирању организација из региона.

На позив Српског националног савјета Црне Горе одржан је Округли сто на тему „Употреба српског језика и ћириличног писма у Црној Гори и земљама региона“ у Подгорици од 30. новембра до 3. децембра 2017. године. На Округлом столу испред Удружења Срба из Хрватске учествовао је Генерални секретар удружења. Закључци у *Прилогу бр. 2.*

9. Сарадња Удружења Срба из Хрватске са Одбором за Јасеновац

Одбор за Јасеновац дјелује од 2003. године у оквиру Патријаршије Српске православне цркве. Кроз овај период стални члан Одбора је Генерални секретар Удружења Милојко Будимир. Од доласка на чело одбора владике славонског г. Јована (Ђулибрка) сједнице Одбора одржавају се редовно два пута годишње.

Са закашњењем друга једница Одбора одржана је 24. јануара 2017. године у Новом Саду, уз позив и гостољубље епископа Бачког г. Иринеја а у оквиру обиљежавања 75-це злочиначке Рације, злочина мађарских фашиста над Србима и Јеврејима у јужној Бачкој.

На овој сједници Владика Иринеј упознао је чланове Одбора како је у овој години обиљежена Рација (23. јануара). На основу овог излагања Одбор је закључио да се обиљежавање страдања Рације временом значајно унапредило и задобило црквену димензију, те да се ради о примјеру за угледу Српској Цркви и народу. Затим је Епископ Славонски г. Јован упознао присутне у вези Старог Сајмишта - да је Међународна алијанса за сјећање на холокауст дала подршку Републици Србији да се простор Старог Сајмишта претвори у меморијални комплекс. Друга и најважнија вијест је да је Радна група која ради у оквиру Комисије припремила нацрт *Закона о Старом Сајмишту*, који је рађен на основу Закона о Музеју жртава геноцида из 1992. године. Законом је предвиђено да се будући меморијал зове *Установа Спомен Жртве* и да буде посвећен српском страдању у XX вијеку, са посебним аутономним музејима холокауста и ромског страдања.

Прва сједница Одбора за Јасеновац за 2017. годину одржана је 9. јуна, у Пивским Долима у Црној Гори, а домаћин је био владика Будимљанско- никшићки г. Јоаникије.

Његово Високопреосвештенство Архиепископ цетињски Митрополит црногорско-приморски г. Амфилохије и умировљени владика Захумско-херцеговачки Атанасије (Јефтић) и Пакрачко-славонски Јован уз молитвено присуство Епископа Будимљанско-никшићког Јоаникија и саслужење свештенства и свештенмонаштва служило је 9. јуна 2017. године Свету Архијерејску Литургију у спомен-цркви посвећеној Трећем обретању главе Светог Јована Крститеља у Доцима у Пиви. Свети Архијерејски синод на овогодишњем прољећном засједању уврстио је у диптих Светих Пивске новомученике. Тако су канонизоване жртве злочина у Пиви, у чијим селима је од 6. до 12. јуна 1943. године нацистичка Принц Еуген дивизија у чијем саставу је био велики број фолксдојчера и босанско-херцеговачких усташа побила 1290 недужних душа, међу којима 549 дјеце и омладине. Само у Доцима је 7. јуна, страдало 522 нејачи, од којих 109 дјеце млађе од 15 година. Дола су, као највеће страстиште постала мјесто саборног спомена свих Пивских новомученика, а дан њиховог спомена биће и даље 7. јун.

Послије Архијерејске литургије у парохијском дому одржана је сједница Одбора за Јасеновац којој су присуствовали митрополит Амфилохије и владике Јоаникије и Атанасије. Владика Јоаникије посетио је присутне на све невине жртве и изразио захвалност народу који је без помоћи државе подигао ову светињу. Владика славонски Јован је нагласио: Пивски мученици се сада враћају кући у велику заједницу са Јасеновцем, Јадовном, Крагујевцем, Краљевом и осталим страдалним мјестима у Другом свјетском рату. Затим је упознао присутне владике са активностима Одбора за Јасеновац и посебно са напорима око оснивања меморијала и доношења Закона о Старом Сајмишту.

Централна прослава празника Светих Новомученика Јасеновачких у Епископији Пакрачко-славонској одржана је у суботу 9. септембра 2017. године у Манастиру Рођења Светог Јована Крститеља у Јасеновцу. Уз учешће великог броја окупљених вјерника Епископије и гостију из

скоро свих крајева Хрватске, Србије, Републике Српске, Словеније, Аустрије и из других сестринских Православних Цркава, и ове године торжествено је прослављен њихов спомен.

Након причешћа Светим Даровима у којима су удио узели скоро сви окупљени, архипастирском бесједом о самом празнику Светих Новомученика, о страдању нашег народа током Другог свјетског рата окупљене је најприје поздравио домаћин – Његово Преосвештенство владика г. Јован, а затим се присутнима обратио Високопреосвештени Митрополит Смоленски и Дорогобужски г. Исидор преносећи благослове Његове Светости Патријарха Московског и цијеле Русије г. Кирила.



По свршетку свете Литургије, као што је и протеклих година био обичај, Архијереји су с вјерним народом и свештенством, на хумци недалеко од споменика – Каменог цвијета – у славу Божију а у част и спомен Светих Новомученика освештали славски колач и жито.

10. Организација 18 (31) Крајишког ликовног салона

Удружење Срба из Хрватске, Српско културно друштво „Зора“ Книн-Београд, заједно са Завичајним клубом „Книнска крајина“ и Удружењем Срба из Хрватске „Никола Тесла“ – Крагујевац и ове године су организовали већ традиционалну манифестацију Крајишки ликовни салон.

Ово је осамнаести салон који се организује у избјеглиштву а укупно до сада је одржано 30 салона. Овогодишња изложба је отворена у петак, 13. октобра 2017. године у Галерији Музеја жељезница Србије (Немањина 6). Након тога изложба је отворена у Библиотеци града Крагујевца у времену од 1. до 15. новембра а затим у Библиотеци града Панчева од 16. до 30. децембра 2017. године.

Сваке године овај салон посвећен је некој великој годишњици, а ова година била је у знаку једног великог јубилеја који је важан не само за Србе са подручја Крајине, већ и за цјелокупан српски народ. Ријеч је о седам вијекова манастира Крупе у Далмацији (1317-2017).



Са отварања Крајишког ликовног салона

Салон је први пут, почетком 80-их година прошлог вијека, организован у Книну и на кратко је прекинут 1995. године због прогона српског народа, али је ова манифестација наставила своје трајање и на простору Републике Србије гдје је избјегао највећи дио Срба из Крајине. Упркос трагичној судбини српског народа, ови људи окупљени око „Крајишког ликовног салона“, одлучили су да се представе јавности у Србији, али гледајући на то као на један од начина да свој завичај отргну од заборава, било да је ријеч о црквама и манастирима, градовима, селима, пејсажима, лицима, успоменама на дјетињство... Њима су се убрзо придружили и они умјетници који су поријеклом са простора Крајине, а потом и ликовни ствараоци из Републике Српске, Србије... Неки од њих учествовали су и ове године у раду ликовне колоније „Умјетничког братства манастира Крке“ која траје већ двадесет година.

Главне одлике „Крајишког ликовног салона“ данас чине заиста велики број радова, широк спектар тема и ликовних приступа, али прије свега велика заинтересованост како излагача тако и публике за ову изложбу, коју је и ове године, осим у Београду, видјела публика у Крагујевцу и Панчеву. Више од 100 аутора своје идеје и ставове исказали су у најразноврснијим материјалима и техникама, од оних класичних попут мермера, мозаика или уља, графике, све до дигиталне фотографије.



*Добитници награде 18 (31) Крајишког ликовног салона
(Баша Ника, Милорад Кураица и Сузана Вукичевић)*

Награда салона „Борис Маркош Минго“ за ликовно стваралаштво младих, ове године је додијељена **Баша Ники** за скулптуру „Буђење“, код је Плакета Умјетничког братства манастира Крка припала **Вукичевић Сузани** за рад „Христ“.

Сребрни прстен Умјетничког братства манастира Крка који се додјељује појединцима и институцијама заслужним за чување и обогаћивање духовне ризнице Српске Крајине додјељена је проф. др **Милораду Кураици**.

Салон је и ове године организован уз помоћ Комесаријата за избјеглице Србије.

11. Рад колоније Умјетничког братства манастира Крка за 2017.

Традиционало окупљање „Умјетничког братства манастира Крка“ одржано је и ове године, од 6. до 18. августа у тој древној српско-далматинској светињи. Групу од пет сликара који су дошли из Србије дочекало је десетак њихових колега и пријатеља, на челу са домаћином, игуманом манастира, Никодимом. Групу из Србије чинили су Милосављевић Слободан Гане, Милинковић Здравко, Јовановић Александар Бириљ, Модић Властимир, и Здравко Мирчета.



Учесници Умјетничког братства манастира Крка за 2017 годину: Милосављевић Слободан Гане, Милинковић Здравко, његово преосвећенство владика Фотије, Мирчета Здравко, Јовановић Александар Бириљ, Модић Властимир

Умјетничко братство, као несвакидашње стваралачко дружење, с првим називом „Ликовна колонија манастира Крка“, основано је 1989. у Книну под окриљем српског културног друштва „Зора“. У раду прве колоније учествовали су угледни ликовни умјетници, Јован Солдатовић, Милован Видак, Светислав Ђурић, Синиша Вуковић, Вељко Михајловић и многи други, чије су слике, акварели, графике, цртежи и скулптуре остављене као дар манастиру и представљају и данас језгро вредности једне значајне ликовне галерије која се потом обогаћивала данашњим дјелима ликовних стваралаца који настоје тиме да укажу на мјесто окупљања и своју духовну природу.

Тако су се до 1995. године у манастиру окупљали умјетници и почињали са радом 4. августа, на дан усвојене славе братства, свете Магдалене. Све што се урадило током тих дана дружења, остајало је у манастиру. Највећи број радова из тог фонда био је измјештен уочи „Олује“ и тако је спасен. До 2006. они су излагани у галеријама широм Србије и Републике Српске, а после тога је враћен у манастирску ризницу.

Захваљујући предсједнику СКД „Зора“ Николи Церовцу од 2007. обновљен је рад Умјетничког братства, и од тада се ови сусрети поново одржавају у манастиру Крка, гдје се окупљају и стварају умјетници из Србије, Републике Српске, али и они који су се вратили на своја огњишта у Хрватску.

Нови радови умјетника, попут Здравка Мирчете, Хаџи Бранка Никитовића, Зорана Кричка, Михајла Раките, Чедомира Кесића, Николе Русића, Луке Дедића, Слободана Синобада Гуле, Владимира Тјапкина, Слободана Каштаварца, Николе Штрбца, Душка Бјељца, Бранислава Ковачевића и Бата Машковића излагани су као засебан дио традиционалне ликовне смотре Крајишки ликовни салон, од 2007. до 2010. године.

Плакета Умјетничког братства манастира Крка и Сребрни прстен додјељује се сваке године појединцима и институцијама заслужним за чување и обогаћивање духовне ризнице Српске Крајине.

Ове године у посјети Умјетничком братству у манастиру, био је епископ америчко-канадски Лонгин, а свакодневно са њима се дружио и еписком Далматински Фотије.

12. Захтјев Хрватске око враћања културног блага

Поводом сталних захтјева који долазе из Хрватске око враћања културног блага Удружење Срба из Хрватске у Управи за дијаспору организовало је 19. децембра 2016. године Конференцију за медије. На Конференцији су говорили:

Никола Кусовац, музејски савјетник и један од учесника који је помогао да се из тих угрожених подручја на којима је вјековима живио српски народ извуче и од сигурног уништења сачува бар један мањи дио тога културног блага.

Никола Церовац, предсједник Српског културног друштва „Зора“ Книн- Београд, које је за све вријеме рата радило на заштити и спашавању споменичке грађе и касније на организовању изложби у Србији и Републици Српској како би се јавност упознала са тим дијелом српске културне баштине и

Милојко Будимир, музејски савјетник који је за време рата 1991-1995 обављао послове директора Музеја Книнске крајине а у прогонству радио у Музеју Српске православне цркве и Историјском музеју Србије. На Конференцији јавност је упозната са слиједећим чињеницама:

* * *

Прогоном Срба из Српске Крајине и Хрватске током рата 1991 - 1995, дошло је и до систематског уништавања споменика културе како би се уклонили трагови миленијског присуства Срба на тим просторима. Ако се овоме дода недовољна брига институција културе у Хрватској које се баве овом проблематиком може се закључити у каквом се стању данас налази.

Поред свих обећања од стране Хрватске да ће се стање поправити још увијек имамо нападе на вјерске објекте и свештенство Српске православне цркве. *Прилог бр 3.* Зато сматрамо да је апсурдан захтев да се врате иконе и други богослужбени предмети који су пренешени у Србију и тако спашени од сигурног уништења. Ако нису у ситуацији да открију починиоце досадашњих насртаја на црквене објекте, како планирају заштитити то културно благо када би дошло до његовог

повратка. Зато би сврсисходније било поставити питање шта је са оним дијелом културног блага које је послије прогона Срба остало у Хрватској, и сада му се губи сваки траг?

У посљедње време свједоци смо како нестају старе дрвена куће на подручју Баније и Кордуна које су изграђене у XVIII и XIX вијеку и налазе се под заштитом државе. Одговорни за њихову заштиту тврде да само на подручју сисачко-мословачке жупаније годишње нетрагом нестане тридесетак старих кућа, правих бисера некадашњег градитељства. Неријетко се препознатљиве банијске или кордунашке дрвене куће могу видјети на загорским брежуљцима, на обалама Саве у Славонији, па чак и у Далмацији, а све одреда су без икаквих папира постављене на мјеста гдје не припадају.

Иако је Министарство културе Републике Хрватске још 2005. године донијело конзерваторску основу којом је прописан поступак са заштићеном баштином, она се не поштује. Посљедњих година краће старих дрвених кућа учестале су на самој граници Баније и Кордуна, у брдским селима и засеоцима око Вргинмоста.

Уништавањем споменичке баштине српске провенијенције жели се уништити аутентична свједочанства и духовно памћење српског народа. При уништавању духовних тековина заборавља се да се ради и о уништавању цивилизацијских тековина свих људи.

Нико не спори да те драгоцености треба да се врате, али кад се врате и Срби и нормализују услови за њихов живот, када се обнове порушене цркве и када се трајно обезбиједи српско црквено благо од пропадања, пљачке и девастирања. И уместо да Хрватска буде захвална што је пренијето културно благо сачувано од уништења, они који су над српском баштином починили геноцид, сад траже да ти „остаци остатака“ буду препрека за улазак Србије у чланство Европске уније.

13. Састанци Удружења и Асоцијације и реаговања

Током 2017. године одржано је више састанака Удружења и Асоцијације поводом обиљежавања неких значајнијих датума или догађаја. Чланови Удружења присуствовали су свим парастосима који

су се организовали у цркви Светог Марка у Београду („Масленица“, „Миљевачки плато“, „Медачки цеп“, „Бљесак“, „Олуја“). Наши чланови имали су више наступа у електронским и писаним медијима (РТС, Палма Плус, Хепи, Пинк ...) Неке од активности и саопштења налазе се у прилозима овог извјештаја. О положају и перспективама Срба у Хрватској разговарало се на састанку који је одржан 28. новембра 2016. године у Управи за дијаспору и Србе у региону (Васина 20) .

На састанку Управног одбора Удружења Срба из Хрватске који је одржан 11. маја 2017. чланови су упознати са предстојећим локалним изборима и о брисању Срба из бирачких спискова. *Прилог бр.4*

Посебна активност Удружења била је око враћања старе девизна штедње. На ову тему организовано је више састанака и при Асоцијацији формиран *Одбор за стару девизну штедњу*. Чланови Одбора упутили су одређене сугестије Министарству финансија Србије како да поједностави процедуру и омогући да бивше штедише лакше дођу до своје уштеђевине. *Прилог бр.5*

Прилог бр. 1

ЗАКЉУЧЦИ СА КОНФЕРЕНЦИЈЕ СРПСКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА “ СРБИ У РЕГИОНУ И СРБИЈА-ПЕРСПЕКТИВЕ“

Темишвар 17-19. новембар . 2017.

Конференција српских организација у сталном заседању, под називом „Срби у региону и Србија-перспективе“, у организацији Савеза Срба у Румунији, одржана у Темишвару од 17-19. новембра 2017. године, а у чијем су раду учествовале организације из **Албаније, Мађарске, Македоније, Републике Српске, Словеније, Хрватске, Црне Горе, Србије и Румуније**, донела је следеће:

ЗАКЉУЧКЕ

- Конференција пружа подршку и подржава најављену иницијативу Декларације Србије и Републике Српске о опстанку српске нације;
- Захтев да Србија олакша и убрза поступак пријема у држављанство Републике Србије као и могућност увођења једног новог термина – статуса припадника српског народа;

- Захтев да Србија земљама у региону пружи већу подршку у очувању српског језика и српског образовања(стипендије за ученике и студенте,усавршавање наставничког кадра, обезбеђење уџбеника и дидактичког материјала ,организовање тематских летњих школа и кампова – „Српски језик са елементима националне културе“, итд...);
- Конференција је подржала иницијативу за штампање јединственог српског буквара, ради очувања српског културног и језичког идентитета, са којом су се већ усагласиле најзначајније културне и духовне институције српског народа у српским земљама и расијању, међу њима Матица српска (најстарија српска културна институција) и Српска књижевна задруга (најстарија српска издавачка кућа).
- Одређивање дана српског језика Срба у расејању уз консултацију и сагласност представника најзначајнијих културних и духовних институција српског народа у српским земљама и расејању.
- Апел за преиспитивање институционалног оквира повезивања Републике Србије за сарадњу са Србима изван Србије(попут пређашњег Министарства вера и дијаспоре Републике Србије);
- Апел за изналажење могућности и начина да се за Србе из региона обезбеди заступљеност у Парламенту Србије;
- Конференција је подржала став да се идентификују и подрже репрезентативне (кровне) организације у региону (како се не би уситњавали) а пре сваког радног сусрета мешовитих међудржавних комисија да се ураде консултације са легитимним представницима Срба из земаља региона.
- Да се у Београду организује Свесрпски сабор на ком би Срби из региона показали највредније и најлепше своје: од светских уметника, научника, писаца – до једне заједничке смотре традиционалне културе;
- Институционализовати рад Конференције националних организација Срба из региона, да редовно заседају најмање два пута годишње(у пролеће и у јесен);
- Конференција је усвојила оснивање координационог одбора од два члана са једногодишњим мандатом,задужени за припрему и координацију предстојећих редовних заседања конференције.

У ИМЕ УЧЕСНИКА КОНФЕРЕНЦИЈ

ПРЕДСЕДАВАЈУЋИ
инж. Огњан КРСТИЋ

Прилог бр. 2

Предлог закључака са одржаног Округлог стола под називом „Употреба српског језика и ћириличног писма у Црној Гори и земљама региона“

1. Учесници Округлог стола „Употреба српског језика и ћириличног писма у Црној Гори и земљама региона“ изражавају захвалност Српском националном савјету Црне Горе на организацији скупа.
2. Генерални закључак учесника је да су проблеми употребе српског језика и ћириличног писма присутни и у осталим крајевима гдје Срби живе ван матице, на начин да се српски језик преименује и да је ћирилично писмо изопштено из службене употребе.
3. Констатовано је да је српски народ у Црној Гори у посебној ситуацији која јасно показује стање обесправљености и дискриминације.
4. Учесници скупа су констатовали снажан утицај државних институција на промјену идентитета српског народа у Црној Гори, ако се зна да су само двадесет година у прошлости, у Црној Гори сви дневни и периодични листови, сви уџбеници, сва издања књига били штампани на ћирилици, а данас је, и поред уставне равноправности ћириличног и латиничног писма, ћирилица до потпуности запостављена.
5. Без обзира што се 28,73 посто грађана у Црној Гори на последњем попису национално изјаснило као Срби, односно 42,88 одсто оних који српски језик препознају као матерњи језик, учешће Срба у државним институцијама и институцијама локалних самоуправа готово је занемарљив.
6. Ћирилични натписи у Црној Гори су ријеткост и ван су службене употребе. Стога учесници Скупа подржавају Српски национални савјет Црне Горе и самоиницијативно постављање ћириличних саобраћајних путоказа, табла насељених мјеста и градова, у једном дијелу Црне Горе. Охрабрује се да ову активност настави.
7. Изградња Српске куће у Подгорици оцијењена је као велики позитиван подухват и брига Србије за очување културног, научног и језичког идентитета својих сународника у Црној Гори, уз изражено очекивање да ће у овом новом здању своје мјесто наћи значајне научне и културно-информативне организације српског народа у

Црној Гори.

8. Изражена је молба представницима Владе Србије да преко билатералних односа затражи у свим сферама друштвеног живота равноправност српског народа са другим народима и заједницама у Црној Гори и Албанији.
9. Предложено је да Србија обезбједи српску кућу или адекватан простор за активности српске заједнице у Албанији, са сједиштем у Скадру.
10. Замољени су представници Народне скупштине и Владе Републике Србије да се као почасни конзул у Скадру именује господин Павле Јакоја Брајовић.
11. Обиљежавање 99. годишњице уједињења Србије и Црне Горе поздрављено је и оцијењено као враћање дуга прецима и завјет потомцима да прекинуту државну везу ове двије српске државе поново једног дана у будућности успоставе.
12. Окупљање представника Срба из региона је оцијењено као успешан начин сарадње и повезивања сународника из региона.

У Подгорици, 2. децембар 2017. године

Прилог бр. 3.

Поводом учесталих провала у последње вријеме у цркве Епархије далматинске, Удружење Срба из Хрватске издаје за јавност слиједеће

С А О П Ш Т Е Њ Е

Уочи највећег хришћанског празника Божића ове године епископ далматински Фотије између осталог истакао је како очекује да сви будемо добри, поштени и честити људи. Нагласио је да је тај пут посебно важан за Србе који данас живе у Далмацији, јер су преживјели тешке дане и остало их је мало, али и даље требају да остану честити људи да се не одричу своје вјере, а поштују и друге народе и њихов начин исповједања и традицију.

Нажалост, ти други ни најмање не поштују припаднике српског народа нити њихове вјерске објекте на подручју Епархије далматинске. Након инцидената у Смиљчићу, Ивошевцима, Сињу и Дрнишу приликом којих су оскрнављени свети храмови Епархије далматинске и оштећена црквена имовина, у Врбнику је 9. и 10. марта проваљено у цркву Светог Николе и том приликом је начињена материјална штета. У времену од 6. до 8. марта на подручју Дрниша проваљено је у пет православних храмова: црква Светог Јована Крститеља у Баљцима, црква Светог Апостола и јеванђелисте Луке у

Штикову, црква Светог Великомученика Георгија у Кричкама, црква Светог Јована Крститеља у Миочићу и црква Свете Петке у Кањанима. Неке од ових светиња биле су и раније на мети нападача као и црква Светог Великомученика Георгија у Велушићу. На православној цркви Светих апостола Петра и Павла у Сињу 6. марта о.г. освануо је графит мржње „За дом спремни“ са проушташким обиљежјима.

Ова дешавања представљају досад невиђени вандалски чин јер су се на мети напада нашле православне светиље што вријеђа част и достојанство православних вјерника. Оно што посебно забрињава а то је чињеница да починиоци ових напада и даље су непознати. На основу тога може се закључити да хрватска полиција не жели да их открије како би били адекватно санкционисани.

Све се ово дешава у години када Епархија далматинска обиљежава седам вјекова од оснивања манастира Крупе (1317-2017), најстарије Немањинске задужбине. Јесу ли и ови напади срачунати на то да заплаше преостале Србе како би и они напустили ово подручје на коме су њихови преци вјековима живјели.

Овакви инциденти показују колико би било неодговорно вратити иконе и друге богослужбене предмете које портажује Хрватска, када није у стању да заштити објекте Српске православне цркве.

Избјегли и прогнани Срби очекују да ће матична држава Србија, земље чланице Европске уније и УНЕСКО поводом ових најновијих напада не само упутити апел, него и другим методама санкционисати Хрватску и тако заштитити преостале Србе као и њихову културну баштину.

У Београду, 12. март 2017.

Генерални секретар Удружења
Милојко Будимир, проф,

Прилог бр. 4

СТАЊЕ И ПОЛОЖАЈ СРБА ПРЕД ЛОКАЛНЕ ИЗБОРЕ У ХРВАТСКОЈ

Према подацима Министарства управе Републике Хрватске између 2011. и 2016. године са бирачких је пописа само у 11 жупанија избрисано више од 67.496 хрватских грађана српске националности.

Након уласка у Европску унију, Хрватска је на темељу *Закона о пребивалишту* из 2012., а чија је примена одлагана све до краја 2014., под изговором 'чишћења пописа бирача' започела с поништавањем личних карата и брисањем Срба с бирачких пописа. Први резултат такве полицијске акције биће видљив већ на

овогодишњим локалним изборима који су заказани за 21 мај, јер су избрисани изгубили и право гласа и право да буду бирани.

Упореди ли се подаци из бирачког пописа закљученог у децембру 2016. с онима из пописа 2011., уочава се енормна разлика на штету ионако ослабљене повратничке заједнице. Тако је највећи број избрисаних забележен у Осјечко-барањској жупанији, где је у току петогодишњег раздобља с бирачког пописа нестало 10.338 грађана српске националности, а у Вуковарско-сремској жупанији на бирачком попису мања 8.334 Срба. У тих је 11 жупанија избрисано укупно 67.496 бирача српске националности, а бројка би била значајно већа када би се укључиле и жупаније с мањим уделом српског становништва.

Колико год бројке пописа можда показују реално стање на ратом девастираним и у поратном периоду додатно опустелим подручјима Хрватске, оне су забрињавајуће и за локалне средине и за целокупну српску заједницу. Поготово би то могле бити након пописа становништва који ће уследити 2021. године: с бирачких пописа избрисани Срби, који немају право на личну карту, неће бити евидентирани ни на попису становништва, па не треба посебно тумачити како ће се то одразити и на мањинску заједницу и на бројност опште популације. Већ се сада може констатовати да ће се не само обистинити прогноза Фрање Туђмана да ће Срба бити између 3 до 4%, него и знатно мање.

Пад удела у укупном броју становника повлачи за собом и пад права Срба као националне заједнице, прописаних Уставним законом о правима националних мањина. Тихи егзодус Срба и даље траје, што илуструју подаци Државног завода са статистику Републике Хрватске, према којима су се од 2002. до 2013. из Србије, где је уточиште нашло више од 300.000 Срба избеглих / прогнаних из РХ, у Хрватску доселило свега 14.533, а из Хрватске у Србију одселило 35.027. Број исељених у односу на досељене константно расте, а размера у последњој години била је 1:6 у корист исељених.

Од пописа из 1991. према којем су у Хрватској живеле 581.663 особе српске националности, односно 12,15 посто од укупног броја становника а Југословена је било 106.041 међу којима највише Срба, преко првог поратног на којем их је забележено 201.304, односно 4,54 посто, до онога последњег, рађеног након процеса повратка, а према којем је Срба свега 186.633 или 4,36 посто, видљиво је да је за 20 година број Срба у Хрватској смањен за 67,91 посто. У том су раздобљу нестала и многа места у којима су Срби као конститутивни народ СР Хрватске чинили већину, а данас су евентуално спали на број који им не јамчи ни остваривање права предвиђених Уставним законом.

Нажалост, након прогона Срба у акцијама хрватске војске и полиције у “Бљеску” и “Олуји” ништа није учињено да се они врате у Хрватску. Сама

чињеница да је то урађено на простору који је био под заштитом снага УН-а није уважена, а тај прогон није проглашен хуманитарном катастрофом, што се десило касније с Албанцима на Косову и Метохији. Поред тога, Хрватска није испоштовала обавезе преузете билатералним и међународним уговорима, а посебно је игнорирала *Бечки споразум о сукцесији* из 2001., чијим се *Анеksom Г* предвиђа враћање на стање од 31. децембра 1990. Готово све одлуке које је Сабор донео након прогона биле су дискриминаторске. Будући да готово ништа није решено и да су им ускраћена основна људска и грађанска права, сада се не треба чудити и питати где настадоше Срби из Хрватске. Када је Хрватска била на путу у ЕУ, било је неких обећања да ће се стање променити, али када је примљена, постало је још горе.

Проблем пребивалишта у Хрватској је озбиљно питање преко којег је српска заједница олако прешла. То је велика погрешка свих, и Хрватске и Србије и ЕУ-а, јер ми нисмо својом вољом напустили своје домове. Како може неко ко је прогнан бити избрисан из пребивалишта и то на темељу закона? Прво су нас у “Олуји” истерали, затим нам одузели сва права, потом годинама спречавали и саботирали повратак, а сада нас бришу. И где смо ми сада, када имамо изгубљено пребивалиште и неостварено боравиште? Народ ни на небу ни на земљи... Хрватска нас се решила на фин начин, путем статистике.

Хоће ли губитак личне карте за особе српске националности у Хрватској значити само губитак пасивног и активног бирачког права, поготово у местима у којима још имају своје интересе и своју имовину, тек ће се видети. Како Влада планира да се од следеће године у потпуности почне примењивати *Закон о порезу на некретнине*, то би могло довести до нових проблема. Наиме, без хрватске личне карте Срби ће бити третирани као туристи, а њихове куће, девастиране или обновљене, као викендице на које ће се плаћати већи порез него на куће у којима је власник пријавио пребивалиште. Агонија над Србима тако се наставља пред очима светске јавности до њиховог потпуног нестанка у Хрватској.

У Београду, на Ђурђевдан 2017.

Милојко Будимир
Генерални секретар Удружења Срба
из Хрватске

Прилог бр. 5

КОНАЧНО РЕШЕЊЕ ЗА СТАРУ ДЕВИЗНУ ШТЕДЊУ

Приликом евидентирања имовине избеглих и прогнаних Срба извршене 1996. године, укупно је пријављено 180 милиона тадашњих немачких марака и 3,5 милијарди динара у хрватским пословним банкама и 600 милиона динара у хартијама од вредности. Избегли и прогнани Срби из Републике Хрватске девизне су штедише „Југобанке“, или неке друге банке са других подручја које су, у ванредним условима, престале са радом. Већина тих штедиша-људи, свих ових година покушавало је да дођу до било какве информације у вези наплате старе девизне штедње. У вези „Југобанке“ обрађали су се разним институцијама у Републици Хрватској и Републици Србији, али без икакве наде. Многи су постали трагачи социјалне помоћи иако имају позамашну девизну штедњу.

Све до сада захтјев је ишао према Сабору Републике Хрватске да донесе одговарајуће законско решење којим ће бити извршена исплата старе динарске и девизне штедње избеглим и прогнаним из Републике Хрватске, на начин који је примењен на све остале држављане Републике Хрватске са пребивалиштем у Хрватској, којима је та штедња претварена у јавни дуг и исплаћена sukcesивним исплатама кроз одређени временски период.

Министарство финансија упутило је Позив 23. фебруара 2017. године свима онима који су имали неисплаћену девизну штедњу која је положена до 27. априла 1992. године код банака са седиштем на територији Србије и њиховим филијалама на територији бивших република СФРЈ. Уз пријаву девизни штедиша је дужан да поднесе оверену копију личне карте, оригинал уверење надлежног органа о промени пребивалишта, оригинал девизне штедне књижице, изјаву да своју штедњу није пренио на друго лице, потврду надлежног органа бивших република СФРЈ о томе да девизни штедиша није остварио своје право по основу девизне штедње.

Пријаве потраживања могу се поднети непосредно или поштом од 6. марта 2017. Адреса је Управа за јавни дуг Министарства финансија Београд, улица Сремска број 3-5. Електронским путем пријава се не може поднети. Пријаве за потраживање могу се поднети у року од годину дана од дана објављивања овог позива.

Удружење Срба из Хрватске захваљује се на овом потезу Министарству финансија које ће на овај начин исправити неправду која је нанесена бившим штедишама и тако поправити њихову финансијску ситуацију. Очекујемо да ће

и друге институције Републике Србије дати свој допринос како би се решила и друга потраживања која имају избегли и прогнани Срби из Хрватске као што је одузето станарско право, заостале и неисплаћене пензије, приватизација која је извршена без Срба и друга потраживања на која је Хрватска преузела обавезу према Бечком споразуму о сукцесији из 2001, Сарајевској декларацији из 2005. године и двома Министарским конференцијама из 2010. и 2011. године.

Генерални секретар
Удружења Срба из Хрватске
Милојко Будимир, проф.

Драгана Ђукић, председница:



АКТИВНОСТИ УДРУЖЕЊА ПОРОДИЦА „СУЗА“ у 2017. години

У 2017. години као и до сада, својим активностима Удружење се залагало за:

1. Убрзање процеса рјешавања судбине несталих лица током рата 1991-1995;
2. Његовање културе сјећања на српске жртве из рата девесетих у Хрватској;
3. Пружање психо-социјалне подршке за оснаживање чланова породица, заступање њихових интересе у јавности ради остварења основних људских права;
4. Актуелне догађаје, спискове несталих, активности удружења, приче из живота породица, културна дешавања и стваралаштво наших сународника објављивали смо у нашем билтену „Суза“ као и на веб и фејсбук страници.

1. Активности везане за процес тражења несталих лица

- **Перманентно ажурирање базе података погинулих и несталих и сарадња са Комисијом за нестала лица Републике Србије**

База података несталих и погинулих, стално се ажурира. У свакој прилици провјеравали смо податке о несталом, прикупљали њихове фотографије које смо објављивали у билтену, уз сагласност породица, биљежили чињенице о нестанку, приче о судбинама.

Са Комисијом за нестала лица Републике Србије имамо коректну сарадњу. У 2017. имали смо прилику да усклађујемо податке из базе

несталих са подацима којима располаже Комисија. Усклађивањем података утврдили смо да разлике постоје. Наш задатак је да у даљњем раду утврдимо разлоге и у заједничкој сарадњи покушамо доћи до што валиднијих података. Највише проблема има око контаката са тражиоцима који често мијењају мјесто боравка па не можемо утврдити чињенично стање. Дешава се често да су породице ријешиле свој случај а нису послале повратну информацију. Има и случајева да због биолошког нестанка породице нема ко више да тражи несталу особу. То говори да дугогодишњи процес за трежење несталих умањује број жртава. По подацима из евиденције несталих удружења „Суза“ још увијек се тражи преко **1900** лица.

- **Праћење ексхумација у Републици Хрватској**

Како је познато, у Републици Хрватској није извршена ексхумација из 74 познате гробнице у којима су сахрањене српске жртве. Удружење прати сваку најаву и сваку реализацију на том пољу и о томе обавјештава своје чланове. У 2017. години ексхумације су вршене у мјесту Шаш код Суње гдје је ексхумирано 13 лица. Вршена је ексхумација и у Брињи и Глини. Та ексхумација трајала је пет дана. Еексхумирано је 36 тијела (27 мушких, 6 женских и једно дијете а за 2 тијела није се могао утврдити пол). Све ексхумације обављале су се по Државном споразуму, уз присуство представника Комисије за нестала лица Републике Србије.



ЧЛАНОВИ ПОРОДИЦА НА САСТАНКУ У БЕОГРАДУ, ПРЕД ОДЛАЗАК У ЗАГРЕБ НА ИДЕНТИФИКАЦИЈУ ПОСМРТНИХ ОСТАТАКА СВОЈИХ НАЈМИЛИХ

- **Подршка породицама при идентификацији**

Прије одласка на идентификацију у Загреб у Завод за судску медицину, Удружење у сарадњи са Комисијом за нестала лица, МКЦК, Црвеним крстом Србије и патологом организује састанак стручног тима са члановима породица како би их психолошки што боље припремили за идентификацију својих најмилијих. Показало се да су састанци веома корисни и да чланови породица брзо завршавају послове у вези са идентификацијом.

Када смо 2016. године указивали на блокаду процеса тражења несталих лица понадали смо се да ће се нешто урадити да нивоу држава Р. Србије и Р. Хрватске и да ће се процес одвијати брже. Али деслио се још горе. Наиме, када је предсједник Комисије за нестале г. Иван Грујић, због здравствених разлога препустио мјесто пресједавајућег господину Стјепану Сучићу процес идентификација у 2017. је готово стао. Прву групу чланова породица, на састанку у Београду, припремили смо за идентификацију и испратили тек петог јуна. Од 17 лица идентификовано је четрнаест. И то је све у 2017. години. Наше залагање да се добије одговор на овакво стање је безуспјешно што веома лоше утиче на породице које 22 године или више, трагају за својим најмилијим.

- **Учешће на свим важнијим састанцима и манифестацијама које организују Регионалне координације породица несталих лица и Координације српских удружења породица несталих лица са простора бивше Југославије**

Удружење „Суза“ је чланица ових двију Координација и пресједавајућа Координације српских удружења породица. Стога учествује у њиховом раду. У 2017. години од важнијих скупова издвајамо:

Конференција регионалне координације породица која је одржана у Загребу 27. и 28. августа 2017. године и имала за тему „Процес ексхумација и идентификација несталих особа на територији Републике Хрватске“. Овај скуп ће остати запамћен по непримјерном понашању предсједника Комисије за нестале особе Р. Хрватске, господина Стјепана Сучића који је својим политизованим извјештајем и наступом изврешао предсједника Комисије Републике Србије и

српске породице. Породице несталих лица нису могле добити никакве одговоре на своја питања.

Представници Удружења „Суза“ присуствовали су и **14. регионалној конференцији Координације** на тему „Процес ексхумације и идентификације посмртних остатака несталих особа на подручју бивше Југославије“ а потом и Изборној скупштини.

Суза је члан Координације српских удружења породица несталих и погинулих и пресједавајућа последње четири године. Учествује у свим активностима Координације.

И ове о године учествовали смо у организацији обиљежавања Међународног дана несталих и Међународног дана људских права. Редовно смо учествовали у раду Управног одбора, Скупштине Координације, и узели учешћа у организацији Конференција за штампу.

У децембру 2017. године одржана је **Изборна скупштина Координације** а за предсједника, умјесто представника „Сузе“ Драгана Пјевача, улогу је преузео представник удружења са Косова и Метохије, др. Душко Челић. У управни одбор испред „Сузе“ су изабрани Драган Пјевач и Драгана Ђукић.

Представници „Сузе“ учествовали су и на:

Састанку представника удружења са члановима Комисије за нестала лица Републике Србије, 16. октобра 2017. на коме је Комисија презентовала свој годишњи извјештај о раду.

Истог дана одржан је и састанак са генералним директором МКЦК Ив Декором који је желио да се упозна са активностима удружења која се баве проблематиком несталих лица и људских права.

„Суза“ одржава редовне контакте са представницима МКЦК у Београду, са Комисијом за нестала лица Републике Србије и Црвеним крстом Републике Србије. Имамо добру сарадњу са Комесаријатом за избјеглице и миграције Р. Србије.

Удружење је члан Асоцијације избјегличких удружења Срба из Хрватске и пратила је њен рад.

- **Сарадња са медијима у циљу подизања свијести јавног мњења о важности борбе за истину и једнака права за све жртве рата**

Редовно обавјештавамо медије о догађајима које организујемо. Медији информишу јавност о сваком одржаном парастосу или другом важном догађају.

Важна активност јесте одржавање Конференција за штампу. Поводом 22 годишњице страдања српског народа у хрватској војно-редарственој акцији „Олуја“ удружење „Суза“ је 4. августа одржало **Конференцију за штампу на тему: „Двадесет двије године злочина у „Олуји“ - правда још увијек недостижна“**. Конференција је привукла пажњу медија због важних учесника. Поред предсједника Комисије Вељка Одаловића и историчара Милана Гулића, учесница је била и Невенка, мајка Синише Добрића, дванаестогодишњег дјечака који је погинуо у избјегличкој колони током „Олује“. Невенка, на основу поднијете тужбе против државе Хрватске, мора да плати судске трошкове јер за убиство њеног сина „није нико крив“. Пажњу на Конференцији су привукли и гости из Хрватске, представници „Иницијативе младих“ који су Удружењу породица „Суза“ предали писмено извињење грађана Републике Хрватске (око 400 грађана) за страдање српских цивила у „Олуји“.

Интервјуе са нашим активистима радили су радио „Слово љубве“, „Новости“ – Загреб, РТРС, „Српско коло“ и још неки. Запажен је био **радио дуел** на тему несталих лица, између предсједнице удружења „Суза“ Драгане Ђукић и предсједнице Савеза удруга обитељи заточених и несталих хрватских бранитеља Љиљаном Алвир у емисији „Мост“ , Радио Слободна Европа, емитован 11 јуна 2017. године.

Новинарка Марија Шајкаш из Њујорка, посјетила је канцеларију Удружења у фебруару 2017. године. Циљ посјете је био тема за причу „Жене у рату“. Том приликом направила је интервју са нашим чланицама о њиховим патњама и борби за остварење основних људских права.

2. Његовање културе сјећања на српске жртве из рата девесесетих у Хрватској

- Служење парастоса за пет масовних страдања Срба у рату у Хрватској и подршака другим удружењима који организују парастосе и евоцирају сјећања на страдање Срба у Региону



Породице погинулих и гхрађани полагају цвијеће код споменика у Ташмајданском парку

Удружење породица „Суза“ има календар парастоса са пет датума за пет масовних страдања српског народа у Хрватској од стране хрватске војске

(Страдање Срба у тзв. Операцији „Масленица“ у Равним Котарима и на Малом Алану, 22. јануара 1993.; страдање у тзв. Операцији „Бљесак“ у Западној Славонији, 1. маја 1995. ; страдање на Миљевачком платоу 21. јуна 1992. г.; Страдање у тзв. Операцији „Олуја“ 5. августа 1995. и страдање у Медачком цепу 9. септембра

1993.). По традицији и ове године парастоси су служени у цркви Светог Марка у Београду. По завршетку парастоса породице и грађани полажу вијенце и руже на споменик страдалим у ратовима од 1991- 2000. који се налази у близини цркве у Ташмајданском парку. Најмасовнији скуп поводом парастоса је 5. августа који је 2015. проглашен од стране Владе Републике Србије као Дан сјећања на страдале.

Представници „Сузе“, били су на парастосу у Градишци, у Републици Српској, поводом страдања Срба у операцији хрватске војске тзв. Бљеску. „Суза“ редовно организује полагање вјенца и цвијећа на споменике на Петровачкој цести и на споменик страдалим у Голубићу код Книна а ове године положили смо вијенац на новооткривени споменик страдалима у на Далматинском Косову.

„Суза“ подржава иницијативе за меморијализацију на подручју Хрватске и Србије. Иницијатива коју је повео наш члан и Слободан Мидић, да се **склуптура „Суза“** израђена од сијаринског оникса, рад академског вајара Светомира Радовића, која се налази у Сијаринској бањи донира Удружењу „Суза“ која би се могла поставити, по одлуци Скупштине града Београда, на локацији града.

Трећег јуна 2017. откривен је **споменик „Крајишка суза“** у **Банстолу** на Фрушкој Гори. Догађају су присуствовали и наши представници. Од саме иницијативе до реализације за овај меморијал, посвећен Крајишницима страдалим у рату деведесетих, удружење „Суза“ је свесрдно давало своју подршку.

Чланови удружења присуствовали су на парастосима за страдале које организују друга удружења (парастос страдалима на Кошарама служен 10. јуна, парастос свим страдалим на Косову и Метохији служен 28. јуна и други...).

Пружање психо-социјалне подршке за оснаживање чланова породица, заступа њихове интересе у јавности ради остварења основних људских права

У комуникацији са породицама поред телефона, користимо модерне методе комуникације (e-mail, друштвене мреже имамо своју веб и фејзбук страну). Наши чланови долазили су у канцеларију Удружења најчешће за захтјевом за новим информацијама или молбом да им помогнемо у комуникацији са Комисијама за нестала лица у Загребу и Београду да би добили најновије информације о случају њиховог несталога. (помажемо при писању захтијева). Упућивали смо породице на адекватне адресе кад им је била потребна помоћ за остварење других права у Србији.

Актуелне догађаје, спискове несталих, активности удружења, приче из живота породица, културна дешавања и стваралаштво наших сународника објављивали смо у нашем билтену „Суза“ као и на веб и фејзбук страници.

У 2017. години издали смо два билтена „Суза“.

Билтен број 51. изашао је у мају са темом **„Култура сјећања – трагом споменика“** којом смо имали намјеру да кроз мало истраживање укажемо на то какав однос новонастале државе на простору бивше Југославије имају према ратним страдањима и догађајима из деведесетих година прошлога вијека и колико меморализација, ако је има, утиче на процес помирења међу народима.

У 52. –ом броју билтена тема броја је носила назив **„Дјеца из избјегличке колоне“**. Намера је била да кроз позитивне примјере истакнемо како су дјеца из избјегличке колоне која су због трагедија и мука кроз које су прошли прерано сазрела, остварила успјехе на свом животном путу на радост својим родитељима и на понос својој нацији.

Поред теме броја пратили смо актуелности везане за проблематику којом се бавимо, писали о нашим активностима, о животу повратника, објављивали смо итервјуе. Посебно нам је важна рубрика **„Судбине“** јер сматрамо да се веома мало прича о српским жртвама што утиче да се истина о страдању српског народа не допире довољно у јавно мњење. Редовно смо

објављивали спискове идентификованих и сахрањених. Пратили смо културне догађаје Крајишника и објављивали њихову поезију. Наши фотографи су хронолошки пратили активности. Редовно објављујемо спискове несталих апелујући на читаоце да нам укажу на евентуалне грешке и помогну да ажурирамо податке о несталим уколико имају сазнања о томе.

Дистрибуирали смо билтене у Земљи и иностранству, породицама, организацијама и институцијама, лично или поштом или на мјестима гдје смо организовали догађаје. Захваљујући донаторима билтен је бесплатан.

Удружење „Суза“ прати културне догађаје Крајишника и промовише њихове садржаје у билтену и својим веб страницама. Године 2017. организовано смо посјетили културну манифестацију црквено народни свесрпски сабор „Крушедолска звона“ у Крушедолу. Пратимо организовање промоција књига чији су аутори из Крајине, „Сијело Тронеђе“ у Стрмици и друге културне манифестације Крајишника које се организују у Србији.

Наше пројекте 2018. године подржали су Комесаријат за избјеглице и миграције Републике Србије, Комисија за нестала лица Републике Србије и Међународни црвени крст.

КАЛЕНДАР ПАРАСТОСА СРПСКИМ ЖРТВАМА ПОСТРАДАЛИМ У ХРВАТСКОЈ ОД 1991. ДО 1995.			
ДАТУМ	МЈЕСТО СТРАДАЊА	ОПЕРАЦИЈА ХРВАТСКЕ ВОЈСКЕ И ГОДИНА	БРОЈ СТРАДАЛИХ
22. јануар	Равни Котари и Мали Алан	Масленица 1993.	348 особа
1. мај	Западна Славонија	Бљесак 1995.	283 особе
21. јун	Околина Дрниша	Миљевачки плато 1992.	40 особа
5. август	Р. Српска Крајина	Олуја 1995.	1960 особа
9. септембар	Српска села Медак, Почитељ, Читлук Дивосело код Госпића	Медачки цеп 1993.	88 особа

Дођимо, запалимо свијећу и помолимо се
у Цркви Светог Марка у Београду у 11 сати

Календар парастоса српским жртвама

Јован М. Каблар, председник

ОДРЖАНА СКУПШТИНА У ДРУЖЕЊА ПЕНЗИОНЕРА ИЗ ХРВАТСКЕ БЕОГРАД

Удружење пензионера из Хрватске са сједиштем у Београду одржало је дана 8.12. 2017. године своје редовну годишњу Скупштину. Поред извјештаја о раду и извјештаја Назорниг одбора поднесена је и информација о старој девизној штедњи на Југобанци у Хрватској чија исплата је блокирана у Хрватској.

Извјештај о раду удружења пензионера из Хрватске за 2017. годину, поднио је председник главног одбора који је, између осталог рекао да је Удружење пензионера из Хрватске, Београд добровољно, непрофитабилно, нестраначко и невладино удружење грађана основано ради остваривања права и интереса пензионера из Хрватске, који су остварили своја права радећи читав радни вијек (или дио радног стажа) у Хрватској. Удружење је основано као јединствена организација на територију Републике Србије, постало најмасовније, респектабилно и садржајно препознатљиво.

Свој рад у 2017. години наставили смо реализацијом планских активности утврђених на изборној скупштини Удружења, те програма рада и закључака донесених на прошлогодишњој Скупштини и наставили са активностима потраживања заосталих, неисплаћених пензија и отклањања других спорних питања везаних за права с наслова радног односа и минулог рада који својим грађанима оспорава Република Хрватска. Чињеница је да су пензије стечено и неутуђиво право које спадају међу најзначајније од стечених права и представљају једини извор средстава за живот пензионера.

Овај проблем доспјелих а неисплаћених пензија хрватских пензионера, који су за вријеме оружаног сукоба – грађанског рата у Хрватској били под заштитом, односно контролом снага Уједињених нација, датира од друге половине 1991. године. Сви досадашњи

покушаји, да се дође до одрживог и прихватљивог рјешења и пензионери обештете – да им се исплате неисплаћене пензије, остали су безуспјешни.

Напомињемо да је у Хрватској, која је била под заштитом снага УН, до „Егзодуса“ било 57.500 пензионера (према подацима Комерцијалне банке у Београду 54.000 грађана прима пензије из Хрватске). Свима њима је хрватски Мировински фонд једностраном одлуком обуставио исплату пензија одмах почетком оружаних сукоба, односно у другој половини 1991. године. Обустава је трајала док није потписан *Споразум о нормализацији односа између СРЈ и РХ*, а тада су се створили услови за „безбеднији“ одлазак у Хрватску и за обнову примања пензија која је почела да тече од 1997. године sukcesивно, али само од дана подношења захтјева. Истовремено је обустављена исплата пензија и корисницима који су пензије остварили у РХ, а који су живјели у СРЈ.

Обустава исплате пензија је извршена чак и у случајевима оних пензионера који су пензије примали преко банковних штедних књижица или поштанских текућих рачуна. Парадокс је ишао дотле да су пензије биле уплаћене на текуће, поштанске или банковне рачуна, а да се после врши поврат новца пензионом фонду по његовом налогу, а претходна стања рачуна су се брисала. Има случајева да су хрватски пензионери којима је била обустављена исплата пензија, отишли у треће земље, узели њихово држављанство, затражили ретроактивну исплату пензија и остварили то право. Према процјени УПИХ-а, Београд обустављена је 81 пензија по пензионеру. Пензионери, који су избјегли у Србију из Хрватске у току рата 90-их година, прије егзодуса, примали су аконтацију пензије по уредби Владе Републике Србије до 01. маја 2003. године. Аконтација је износила око 40% од износа пуне пензије. Коначан обрачун и исплата до пуне пензије никад није обрачуната нити исплаћена.

У циљу рјешавања проблема доспјелих неисплаћених пензија покренута је иницијатива од стране потпредседника Владе РС и Комесаријата за избеглице и миграције да ресорна министарства Влада РС и РХ именују експертске радне групе које ће радити на проблему рјешавања доспјелих неисплаћених пензија хрватских

пензионера. Први састанак одржан је у Загребу априла 2011. године. Укупно је одржано десет радних састанка, међу којима и једна експертска мисија, уз учешће два међународна експерта.



На десетом састанку одржаном 27.11.2013. године договорено је да се изврши измјена и допуна Споразума о социјалном осигурању између СРЈ/РС и РХ, и отклоне лимитирајуће одредбе које спречавају да се дође до рјешења. Тада је договорено да ће хрватска страна понудити рјешење, измјене и допуне Споразума и доставити српској радној групи најкасније до почетка фебруара 2014. године. Хрватска није испоштовала договор и радне групе су се састале тек у јулу 2015. године. Тада је хрватска страна понудила да се измијени формулација, и тамо гдје стоји СРЈ, да пише РС, што је *status quo* – стање без промјене, а то је српска делегација одбила и договори су остали замрзнути.

У нашем дугогодишњем раду уложили смо много труда и рада, предузели много активности, обрађали се званичницима и институцијама ЕУ, Републике Србије и Републике Хрватске, писали

захтјеве, жалили се и тражили да нам исплате заостале а неисплаћене пензије и врате одузета, радом стечена права. Обрађали смо се писменим путем да приме представнике нашег Удружења и да их упознамо са проблемима пензионера из Хрватске:

Сматрамо да смо уложили велике напоре и труд, али резултати нису адекватни нашем уложеном раду, захваљујући што у Хрватској постоји опструкција и помањкање политиче воље. Наш крајњи циљ је обештећење пензионера из Хрватске, а то значи исплата доспјелих а неисплаћених пензија од обуставе 1991. године па до обнове исплате, да се врате радом стечена права. Хрватски Мировински фонд је бесправно, на незаконит начин присвојио нашу имовину. По свим домаћим и међународним законима имовина је неутуђиво право сваког власника. Остварене пензије представљају власништво корисника, а не ХЗМО-а, а то је власништво стечено темељем посебне врсте осигурања, гдје су услови стјецања прописани законом.

Представници Удружења обавили су низ разговора са представницима за правну помоћ и ИРЛ ради даље сарадње.

Учествовали смо на јавним трибинама,

- Сарађивали смо са представницима Владе РС, Комесаријатом за избегла и расељена лица,
- Фондом ПИО, представницима експертског тима, Покрајинским фондом АП Војводине за прогнана и интерно расељена лица, Српским народним вијећем, Загреб, Удружењем Срба из Хрватске, Удружењем пензионера општине Стари град, Београд, Савезом пензионера Србије, представницима ЕУ у Београду, ОЕБС-ом, УНХЦР-ом, ХАЦИТ-ом, ВЕРИТАС-ом, СДФ-ом, ресорним министарством Владе РС, Удружењем пензионера Вуковар, Удружењем несталих и прогнаних лица, Канцеларијом за дијаспору, крвним организацијама избјегличких удружења Коалицијом и Асоцијацијом и избјегличким удружењима...
- Удружење се активно укључило у обиљежавање годишњица страдања српског народа у грађанском рату у Хрватској у вријеме „Бљеска“ и „Олује“, пригодним парастосима и

коmemорацијама страдања српског народа у РСК, као и обиљежавању пригодних годишњица великих ратова.

Чланови Удружења присутни су у електронским и штампаним средствима јавног информисања, панел дискусијама, ТВ емисијама, научним скуповима...

Редовно два пута годишње издајемо *Билтен* – гласило Удружења, којим информишемо избјегличку и пензионерску јавност о актуелним проблемима. Штампане нашег гласила овиси искључиво о донацијама које нам донира Комесаријат, којем се искрено захваљујемо.

Значајну пажњу посветили смо излетима и екскурзијама, дружењима у природи. Обишли смо значајна мјеста у Србији, културно-историјске споменике и духовна средишта: завичајне музеје, етно-села, галерије, задужбине, манастире, изложбе ликовних умјетника, археолошке локалитете и спомен – подручја, а све под мотом „*Упознај Србију да би је више волио*“. Организовали смо и екскурзије за пензионере у Србији и ван граница Србије.

Удружење организује два пута годишње по 10 дана љетовање у Грчкој по повољним цијенама. Сваки пут, приликом љетовања у Грчкој, организујемо екскурзије за посјету историјским дестинацијама из богате грчке прошлости и садашњости.

Ово је управо дио актуелне проблематике којом се бавило наше Удружење у 2017. години.

Удружење се искрено захваљује нашим донаторима који су нам материјално помогли: Комесаријату за избјеглице и миграције, Комерцијалној банци, ОЕБС-у, појединцима и установама, свима који су се својим учешћем укључили у рад Удружења, учествујући на трибинама, округлим столовима, и на тај начин учинили рад нашег Удружења садржајнијим.

Стево Бекић, председник

АКТИВНОСТИ КУД-а „ПЕТРОВА ГОРА – КОРДУН“ за 2017. годину

КУД „Петрова гора – Кордун“ и у овој години иако са скромним средствима био је врло активан. Посебна активност дошла је до изражаја на два фестивана која је КУД организовао ове године.



Први фестивал одржан је у Земуну 24. јуна 2017. под називом *Заштита нематеријалног културног наслеђа „Кордунашка ојкача“*. Прије наступа одржан је Округли сто посвећен *Кордунашкој ојкачи*. У раду Округлог стола учествовали су: проф. др. Димитрије Големовић, етномузиколог; проф. др. Сања Ранковић, етномузиколог; проф. др Данка Лаић са Музичког института САНУ за етномузикологију, Данијела Филиповић, етнолог из Етнографског музеја у Београду и Стево Бекић испред КУД „Петрова гора – Кордун“. У уводном дијелу Бекић је говорио о историји настанка регије Кордун с посебним освртом на *Кордунашку ојкачу* која представља специфичан вид пјевања српског народа и спада у ред *бугарштица* (бугарења) а које има своју историјску

подлогу на томе малом простору. На Округлом столу узео је учешће и Драган Поштић, посебно надарени пјевач кордунашке ојкаче и водитељ радионице за учење младих нарештаја пјевању кордунашке ојкаче као спецификума у пјевању српског народа. Организација овог фестивала претходила је регистрацији Кордунашке ојкаче и њен упис у *Регистар нематеријалног културног наслеђа* (НКН) Србије. На фестивалу је учествовало 12 КУД-а и пјевачких група из Србије и више пододбора СКД „Просвјете“ из Загреба (Карловац, Војнић, Вргин Мост).

Други фестивал – концерт одржан је 21. октобра 2017. у сали Мјесне заједнице Железник под називом: *„Шести фестивал – Завичају у срцу те носим“*. На овом фестивалу учествовало је 14 КУД-а и пјевачких група које вуку поријекло из Далмације, Лике, Кордуна, Баније, Босанске Крајине, Славоније и Шумадије. За организацију овог фестивала КУД „Петрова гора – Кордун“ као домаћин добио је многе похвале како од самих учесника у програму тако и од публике.



Женска и мушка пјевачка група КУД-а „Петрова гора – Кордун“

КУД „Петрова гора – Кордун“ Београду току 2017. године учествовао је још и на слиједећим културним манифестацијама српског народа.

26. јануар 2017. уманитарни концерт под називом „*Крајина, Косово и Метохија у крилу светосавља*“ који је одржан у Културном центру Чукарица.

10. март 2017. КУД је учествовао на откривању Спомен плоче пјеснику – писцу Љубомиру Мицићу, који је порјеклом са Баније, оснивачу покрета „*Зенитизам*“. Спомен плоча је постављена у близини храма Светог Саве на згради у којој је Мицић провео задње дане живота.

30. април 2017. КУД „Петрова гора – Кордун“ учествовао је на међународном фестивалу „*Златни опанак*“ у Ваљеву на коме је женска пјевачка група КУД-а освојила друго, а мушка пјевачка група треће мјесто.

13. маја 2017. КУД је учествовао на манифестацији „*Шири ми се моје коло мало*“ у организацији КУД-а „Крајина“ Београд.

18. маја 2017. Представници КУД-а учествовали су у Крагујевцу на манифестацији коју је организовало Удружење „*Никола Тесла*“ Крагујевац.

26. маја 2017. КУД је учествовао на обиљежавању десето-годишњице од формирања пјевачке групе „*Плитвице*“, у Културном центру Чукарица.

27. маја 2017. КУД је учествовао на 11. традиционалној манифестацији „*Крушедолска звона*“, код манастира Крушедол. КУД је учествовао на свим досадашњим Црквено – народним Крајишким саборима.

03. јуна 2017. КУД је узео учешће у програму подизања споменика палим и несталим Србима Крајишницима на Банстолу – Чортановци (Фрушка гора) Подизање овог споменика иницирала је Личанка Милена Чанковић, која живи и ради у Швицарској.

17. јуна 2017. КУД је учествовао на културној манифестацији Српско - руског удружења „*Луна*“ која организована у Земун Пољу.

14. септембра 2017. КУД је учествовао у маснифестацији „Кордун земља без људи“ коју је организовао Крајишки културни центар из Бања Луке у Београду (ул. Кнегиње Милице 5).

16. септембра 2017. Мушка пјевачка група КУД-а учествовала је на манифестацији „99 – годишњица пробоја солунског фронта“ у Кумодражу код спомен – куће војводе Степе Степановића, а истог дана женска пјевачка група учествовала је на манифестацији у Земуну „Крајишници Земуну с љубављу“ у организацији Удружења „Подинарци“.

04. новембра 2017. Мушка и женска пјевачка група КУД-а учествовале су у програму „Српско – хрватски моменто“ који је одржан у свечаној дворани општине Стари Град у организацији Удружења Хрвата „Тин Ујевић“ из Земуна.

11. новембра 2017. Мушка пјевачка група КУД-а наступила је на другарској вечери Дрежничана и Јасенчана у ресторану хотела „Мажестик“. Прије тога (03. новембра) имали су наступ на РТС-е за најаву ове вечери.

23. новембар 2017. КУД је наступио на манифестацији „Сајам етно хране и пића“ у организацији Заједнице општина Београда, која одржана у Хали 3 Београдског сајма.



КУД „Петрова гора-Кордун“ на Крушедолском сабору 2017.

Недостатак средстава био је узрок да КУД „Петрова гора – Кордун“ није учествовао на више манифестација у земљи и региону као и у иностранству на које је уредно ради свог квалитета био позван:

- Вече пјесме и игре у Вргин Мосту на Кордуну;
- „Зелена ноћ Петрове горе“ код мотела Муњава на Петровој гори;
- Међународни фестивал у Грчкој (Халкидики);
- Међународни фестивал подунавских земаља у Варни (Бугарска);
- Међународни фестивал фолклора у Букурешту;
- Међународни фестивал у Сочију (Русија);
- Међународни фестивал у Лисабону (Португал)
- Међународни фестивал у Љубљани
- Фестивал „Прођох Левач пртођох Шумадију“ код манастира Калинић код Рековца;
- Међународни фестивал на Златибору;
- Фестивал „Своме роду и породу“ у Бачкој Тополи
- Фестивал „Србија игра и пјева“ Чачак;
- Манифестација „Лички вишебој“ у Апатину;
- Прослава крсне славе Велике Госпојине у Кљајићеву;
- Фестивал „Берба грожђа у Вршцу“;
- Фестивал у Тополи;

Мишљења смо да средства која се одобравају преко пројеката која расписују институције у чијој је надлежности налази ова проблематика (Управа за дијаспору, Комесаријат за избјеглице и др.) не додјељују се по заслуги за стварне потребе, већ иду према онима који имају одређени утицај. КУД-а која су уредно регистрована (КУД „Петрова гора – Кордун“, КУД „Крајина“ Београд) који се искључиво баве заштитом и очувањем културног наслијеђа Срба Крајишника додјељују се скромна средства што

не одговара оним напорима које улажу у очување културног и националног идентитета и недовољна су да би се то културно наслеђе презентовало на поменутиим фестивалима. Они који одлучују морају све ово имати у виду јер постоји предање од старих времена „ ако желиш уништити један народ онда му прије свега треба уништити његово културно наслеђе, његов идентитет и онда такав народ можеш по потреби претворити у било који други народ или вјеру“. Свјedoци смо да постоје нека удружења која су регистрована за сасвим другу дјелатност, сада организују разне културне манифестације и за то добијају значајна средства. Ова удружења организују чак и „фестивале“ и нас користе као учеснике у програму и на нама остварују одређену зараду. Сматрам одговорно да је то злоупотреба којој треба стати на пут и средства усмјерити изворним КУД-а како би могли да испуне обавезу коју су преузели.

Милан Љубовић, председник



ГОДИШЊИ ИЗВЈЕШТАЈ О АКТИВНОСТИМА УДРУЖЕЊА СРБА ИЗ ХРВАТСКЕ „НИКОЛА ТЕСЛА“, КРАГУЈЕВАЦ ЗА 2017. Г.¹

Ово је четврта година како удружење дјелује под новим именом: Удружење Срба из Хрватске „Никола Тесла“ Крагујевац. За то вријеме на културној сцени Републике Србије и дијелом Републике Хрватске, остварени су статутом постављени циљеви.

Остварена је успјешна сарадња са Управом града Крагујевца, који је препознао наше циљеве и програм оцијенио као квалитетан и користан за Град и ширу заједницу. Такође, Град је прихватио и подржао наше напоре на остварењу сарадње са српском заједницом у Републици Хрватској, као и са тамошњим локалним управама.

Остварена је присна сарадња са Епархијом шумадијском која такође подржава наше активности.

Посебна сарадња остварена је са Универзитетом у Крагујевцу и другим установама културе, као што су Народна библиотека „Вук Караџић“, Народни музеј, Спомен парк и Спомен музеј „21. октобар“, Књажевско-српски театар и Музичка школа „Др Милоје Милојевић“ а са Студентским културним центром који нам пружа сталну подршку одржали смо више заједничких концерата. Наши стални сарадници су Градска туристичка организација и Градско удружење пензионера

1 КРАГУЈЕВАЦ, Рудничка 23/14; Тел. 00381603636488;
Текући рачун: 150-24144-68

Наше програме су финансијски подржале и крагујевачке привредне организације : „Трнава промет“, „Агро маркет“, „Бео Лаб“, „Феникс“, „Поликлиника Везмар“.

Имамо добре и интензивне односе са избјегличким удружењима у Републици Србији, као и са другим КУД-овима и пјевачким групама. Наше програме је подржала и Влада Републике Србије преко Комесаријата за избјеглице и миграције, те Управе за дијаспору и Србе у региону

* * *

Активности удружења су усмјерене на очување, његовање и презентацију културног наслеђа Срба, првенствено Срба Крајишника, што ревностно чинимо кроз секције у Удружењу: Литерарно драмску, Музичку (пјевачка група и инструментални музички састав) и Ликовну секцију.

Из мноштва наших активности издвојићемо сљедеће:

„Сазревање 3/16“ изложба слика 16-годишњег изразито талентованог нашег члана Александра Ђукића, која одржана у Народној библиотеци од 22. 02. до 10.03.2017. Изложба је наишла на велики интерес посебно код младих, а на отварању присуствовао је и начелник Школске управе Шумадијског управног округа.

„Јубилеј 80 година“ – у част Дана удружења (рођендан Николе Тесле - 10. јула), приредили смо самосталну изложбу слика и скулптура нашег познатог умјетника Недељка Гоге, у времену од 05. до 25. јула у Галерији Народне библиотеке „Вук Караџић“ у Крагујевцу.

На 18(31) Крајишком ликовном салону учествовало је 12 чланова Удружења, а Салон је после Београда одржан у времену од 01. до 15.11. 2017. године у Галерији Народне библиотеке „Вук Караџић“ у Крагујевцу.

Удружење је током 2017. године промовисало више издања наших познатих аутора.

Промоција књиге др. Момчила Диклића „Светац - може ли Алојзије Степинац бити светац“ одржана је 04. априла 2017. у Епархијском дому а дјело „Боље је бити у мањини“ и друга књижевна

дјела познатог српског писца из Даља у Републици Хрватској Ђорђа Нешића, представили смо 17. маја у Народној библиотеци „Вук Карацић“ у Крагујевцу. Књига „Неиспричане приче“ која садржи осам аутобиографских прича сликара Недељка Гоге, представљена је 05. јула у Народној библиотеци „Вук Карацић“ у Крагујевцу.



Отварање 18 (31) Крајишког ликовног салона у Крагујевцу

* * *

10. априла 2017. пјевачка група „НиколаТесла“ учествовала је у програму најаве прославе 700 година манастира Крупа у сали општине Стари Град у Београду, а 05. маја 2017. у част Ђурђевдана на Ђурђевданском маратону који је одржан у Великом парку у Крагујевцу.

Културно-научна манифестација „Трагом Милутина Миланковића“ одржана је у сарадњи са Универзитетом у Крагујевцу. У програму је учествовала Пјевачка група и глумци и то на отварању изложбе (15. маја), на Свечаној академији и концерту у Књажевско-српском театру са више КУД-ова из Републике Хрватске и Србије (18. маја). Удружење је било домаћин КУД-овима из Вуковара, Даља и Бијелог Брда из Републике Хрватске, и Београда, Пазове и Врбаса из Републике Србије. Гости су осим Крагујевца посетили и манастир Враћевшницу.

Чланови Удружење су на позив **Културно-научног центра „Милутин Миланковић“** у Даљу 28. маја 2017. присуствовали јубилеју поводом рођендана великог научника и Дана Културно-научног центра који носи његово име. Уз пригодним програмом обиљежили смо и **Дан удружења** (10. јул) који је истовремено и рођендан Николе Тесле којег слаavimo као Дан нашег удружења.



Женска пјевачка група Удружења „Никола Тесла“ из Крагујевца

Преображење 2017. У времену од 16. до 21. августа чланови удружења били су гости код Пододбора „Просвјете“ из Сплита и Кистања. Том приликом, нашу делегацију у Градској управи Сплита примили су представници града Сплита, у храму Светог Саве заједно са домаћинима одржан је заједнички концерт. Домаћинима и старјешини храма уручили смо поклоне - слике рад сликара из наше ликовне секције. У вечерњим сатима смо заједно са нашим домаћинима одржали и спонтани концерт на сплитској риви којем је присуствовало много домаћих и страних туриста.

У Кистањама чланове удружења дочекали је руководство општине и пододбор СКД „Просвјета“, а на Преображење присуствовали смо у манастиру Крка Крсној слави (19 августа) и Светој литургији коју је служио Владика далматински Фотије, уз саслужење неколико владика и братства манастира Крка. У вечерњим сатима, упркос великом пожару којег су ватрогасци гасили цијели дан, одржали смо са домаћинима велики Преображењски концерт на тргу испред цркве св.Тирила и Методије у Кистањама.

Бјелобрдска пударина, 02. Септембра 2017. смо на позив СКД „Просвјета“ и КУД-а „Змај Ј.Јовановић“ из Бијелог Брда код Осиека били гости на великој Славонској манифестацији његовања традиције и обичаја у овом живописном мјесту познатом по виноградарству. Обишли смо њихову Етно кућу, учествовали на обичају чувања винограда, у вечерњим сатима заједно са домаћинима и гостима из Мрчајеваца и Пероја из Истре одржали концерт у локалном Дому културе.



Женска пјевачка група „Никола Тесла“ Крагујевац, на „Сијелу Тромеђе“ у Стрмици 2017. године

Женска пјевачка група удружења учествовала је на **Купусијади** у Мрчајевцима (16. септембра), на **Опленачкој берби** (07. октобра) у Тополи, а на позив КУД-а „Др Младен Стојановић“ из Бачког Јарка учествовала је и на **Хајдучком растанак**у (02. Новембра 2017.).

На манифестацији **„Завичају у срцу те носим“** која одржана 03. и 04. новембра гости Удружења су били: пододбори СКД „Просвјета“ Сплит и СКД „Просвјета“ Кистање, КУД „Буковица“ Кистање, АФА „Светозар Марковић“ Крагујевац, Пјевачка група „Студенац“ Крагујевац, женска пјевачка група „Црнућанка“ Горњи Милановац и гошће из Задра Стјепана Лукашевић и Београда Маја Стојановић. У Књажевско-српском театру уз вођство глумца Саше Пилиповића и учешће ових КУД-ова и група одржан је концерт пјесамa и игара. За ово вријеме наши гости су били и представници градова Сплита и Скрадина, те општина Кистање и Ервеник из Шибенско-книнске жупаније које су примили и представници града Крагујевца и Регионалне привредне коморе Шумадијског округа. Тема ових разговора била је културна и привредна сарадња, а Удружење изражава захвалност свима који су помогли ову и све друге програме које смо одржали у току 2017. године

Мр Милорад С. Кураица, секретар



ЗАВИЧАЈНО УДРУЖЕЊЕ „ДАЛМАЦИЈА“ СУБОТИЦА

Историјат Завичајног удружења „Далмација“ Суботица:

Завичајно удружење „ДАЛМАЦИЈА“ Суботица, основано је у Суботици 12. јуна 2010. године, као израз потребе окупљања људи добре воље који су дошли и који потичу са географских подручја Далмације.

Други не мање важан задатак је био његовање културе и обичаја родног краја, да се отргну од заборава поријекло и коријени људи са тих простора.

Исто тако један од програмских циљева Удружења је и стручна и правна помоћ расељеним лицима из Републике Хрватске како би лакше повратили своја имовинска и друга права.

Завичајно удружење „Далмација“ Суботица је неполитичко и непрофитно удружење којему је у основи култура и његовање обичаја родног краја.

Основни циљеви Удружења су:

- подучавање дјецe и омладине о значају чувања обичаја и традиције,
- комуникација и сарадња са сличним организацијама и установама,
- одржавање, организација и развој културних, спортских и фолклорних манифестација,

- промовисање културних вриједности и свих других активности које служе подизању квалитета живота,
- штампање и издавање књига, публикација и часописа,
- прикупљање и објављивање информација о заштити и условима кориштења статусних и имовинских права у Републици Хрватској (држави нашег завичаја),
- организовање културних и спортских обичајних игара нашег завичаја,
- сакупљање културног завичајног блага,
- прикупљање и објављивање информација о условима живота у завичају,
- прикупљање и објављивање информација о условима за повратак у завичај,
- прикупљање и објављивање информација о условима за интеграцију у Републици Србији.

Реализовани досадашњи пројекти:

Завичајно удружење „ДАЛМАЦИЈА“ Суботица, од свог оснивања 12. јуна 2010. године до данас је реализовало слиједеће програмске активности:

- Окупило знатан дио чланова који потичу са подручја Далмације,
- Успостављена комуникација са сродним и сличним удружењима,
- У оквиру правне помоћи пружена подршка знатном броју, расељених лица у остваривању њихових права у Републици Хрватској,
- Одржане четири Завичајне вечери са еминентним гостима са подручја Далмације и шире,
- Одржане четири књижевне вечери о значајним личностима Далмације уз учешће еминентних гостију са подручја Далмације и Р. Србије,

- Организована четири турнира у балотању/бућању, где је дошло до изражаја корисно дружење људи поријеклом са подручја Далмације,
- Организована три турнира у картању бришкуле и трешета,
- Организовано десет одлазака на дружења у манастир Крушедол,
- Организовано девет одлазака на парастос жртвама Олује у Београд – 04. 08.,
- Организована посјета етно селу код Бијељине и посјета културним знаменитостима Срема,
- Ради се на прикупљању завичајне културне и историјске грађе,
- Учешће у локалним културним дешавањима.

Значајније активности у 2017. години:

У препуном етно ресторану ``Тинел``, Хуга Бадалића 14, Суботица 22. априла 2017. (субота) одржано је Сијела о Стојану Јанковићу

**„ЛАСНО ЋЕМО,
АКО ЈЕСМО ЉУДИ!“**

Предивну атмосферу обогатио је културно – образовни програм.

Програм је започет пјевачком дружином Светлане Спајић и грокталицом ``Ропство Јанковић Стојана``.

Велики смо колико се сјећамо наших великана, тако да и ово сијело је доказ да се нисмо и нећемо одрећи нашега, не дирајући туђе

У програму су учествовали:

проф. др Стојан Бербер, поријеклом из Билишана поред Обровца, Светозар Борак, професор и књижевник из Гошића, Радован Шојић, гуслар из Врбаса, Петар Манојловић, гуслар из Београда, поријеклом из Далмације, брачни пар (рецитаторка и диплар) Душанка и Душан Љубичић из Врбаса и фрулаш из Суботице Цвијетин Милаковић.

Интересантни, богати и садржајни програма, обогатили су својим видео записима посвећеним јунаку из Далмације Стојану Јанковићу, протојереј ставрофор Војислав Билбија и најстарија изворна цјевачка група "Јандрино јато" ("Јел слободно царе господаре").

„Ко хероју име спомиње његово
ће се име чувати, рече паметан
човјек.

АВЕ, СТОЈАНУ ЈАНКОВИЋУ!

Завичајно удружење
„ДАЛМАЦИЈА“
Суботица
организује

Суботица, 22. април 2017.

Београд "ТИНЕЛ", Хуга Бадалића 14,
с почетком у 19 часова.

СИЈЕЛО О СТОЈАНУ ЈАНКОВИЋУ
**"ЛАСНО БЕМО,
АКО ЈЕСМО ЉУДИ!"**

БЕСЕДАС:
1. Проф. др Стојан Беркбер,
2. Светозар Бораћ,
3. Срђан Вољаревић, књижевник,
4. Др Невен Јокић и
5. Др Момчило Суботић.

Одржан шести турнир у балотама у Бачкој Тополи

Завичајно удружење „Далмација“ из Суботице, одржало је, дана 29. априла 2017. године, свој, шести по реду, турнир у балотама, на теренима Клуба досељених и прогнаних лица у Бачкој Тополи, чији су један дио чланова и чланови нашег Завичајног удружења.

На турниру је учествовало 20 такмичарских екипа (5 екипа из Суботице, 3 екипе из Болеча, поред Београда, 2 екипе из Бачке Тополе, 2 екипе из Сивца, из општине Кула, 2 екипа из Бачког Душанова, са подручја Град Суботица, 2 екипе из Новог Сада, 1 екипа из Инђије, 1 екипа из Руменке, са подручја Града Новог Сада, 1 екипа из Ветерника, са подручја Града Новог Сада и 1 екипа из Гакова, са подручја Града Сомбора) са по три такмичара, Дакле са укупно 60 такмичара и десетак резервних играча тих екипа Поред такмичара, на турниру је било присутно двадесетак гостију и још толико публике, тако да је на турниру било присутно више од сто људи.

На турниру, прво мјесто и златне медаље освојили су чланови екипе „Адице“ из Новог Сада друго мјесто и сребрене медаље освојили су чланови екипе Бачка Топола II и треће мјесто и брончане медаље освојили су чланови екипе „Венекс“ из Суботице . По завршетку турнира, Завичајно удружење је припремило вечеру за све такмичаре и госте турнира, те живу музику, са завичајним „крајишким“ пјесмама.



*Крајишници и преко
балота чувају
успомену на завичај*

Завичајно удружење "Далмација" Суботица
Суботица, На Малу Госпојину љета Господњег 2017.

ПРОГРАМ ИЗЛОЖБЕ

"700 ГОДИНА МАНАСТИР КРУПА"

У програму су учествовали:

- Црквени хор „Свети Роман Мелод – химна Боже правде
 - Бесједа аутора изложбе Дарка Дозета
 - Бесједа Протонамјесника јереја Миодрaга Шишке
- Софија Гердијан – носталгија повратак у Далмацију
 - Бесједа проф. Јована Дмитровића
- Милош Станковић, одломак из „Борбе за веру“ Николаја Велимировића
 - Изворна пјевачка група „СРМА“
 - Бесједа Драгомира Лалића
- Поздрав Драгана Павловића, харамбаше „Чувара Христовог гроба“
- Поздрави Милорада С. Кураице, секретара и Шпире Лазинице, председника



Промоција књиге генерала у пензији Мирка Бјелановића

У Градској библиотеци Суботица 18. октобра 2017. године уз присуство многобројне публике Завичајно удружење "Далмација" Суботица успјешно је организовало промоцију књига - Мирка Бјелановића "Разбијање СФРЈ и грађански рат у Хрватској (1990 -1995)" и "Грађански рат у Хрватској 1991 - 1995", Зборник радова 13.

На промоцији наведених књига учешће и пригодним бесједама присутној публици обратили су се: Милојко Будимир, Јован М. Каблар, Радован Томановић и Мирко Бјелановић. У име Завичајног удружења "Далмација" Суботица поздравну ријеч бесједио је Шпиро Лазиница, предсједник Управног одбора, а водитељ програма био је Милорад С. Кураица.



Учесници на промоцији: Шпиро Лазиница, Јован Каблар, Мирко Бјелановић, Милорад Кураица, Радован Томановић и Милојко Будимир

Уводна ријеч предсједника Милорада Поповића на вечери СРПСКОГ УДРУЖЕЊА ЛИЧАНА ГАЦКЕ ДОЛИНЕ И ВРХОВИНА „ЗАВИЧАЈ“ у ресторану „АТОС“ 23. септембра 2017. године



Вече Српског удружења Личана Гацке долине и Врховина „Завичај“

Указана ми је велика част и одговорност да се у име организатора, обратим овом величанственом скупу. Најљепше ријечи, које би Вам биле казане као ријечи добродошлице неби имале толику важност као што је важно ово што се ми састајемо и дружимо. Због чега је то толико важно?

Важно је, због оног што нам се десило, важно је због тога да знамо зашто нам се то десило а важно је да знамо што треба да чинимо. Циљ нам је да кроз оваква дружења сачувано за нас и наше потомке, барем дио оног што је красило наше претке.

Оно што смо прошли и проживили у протеклом периоду оставило је дубоке ожиљке са многим ранама које још нису зарасле. Осјетили смо и видјели што је мука, бол, патња, мржња али и оно што је наљепше и најплеменитије што краси људско биће, једном ријечи, видјели смо и осјетили што је доброта. Доброта се осјети дружењем и разговором а види дјелом и пруженом руком.

Организатор овог дружења је Српско удружење Личана Гацке долине и Врховина "Завичај". Удружење "Завичај" постоји скоро 20 година, и током тог периода остварене су многе веома запажене активности, које су превазилазиле могућности великог броја других избјегличких удружења.

Организовали смо изложбе наших сликара са разним темама, изложбе етно експоната који су на брзину потрпани у приколицу и најлон кесу у тренутку растанка са родним крајем.

Организовали смо многе рецитаторске вечери, издавали смо и организовали промоције књига разних аутора и многе књиге са записима из завичаја.

Организовали смо разна спортска такмичења, били смо најбоља екипа у Апатину коју су чинили такмичари прогнани 1995. године.

Узели смо учешћа у многим активностима других удружења и значајних организација српске орјентације.

Пружали смо помоћ фамилијама које имају више дјеце.

Остваривали смо сарадњу са нашим људима у завичају и дијаспори.

У сталном смо контакту са представницима СПЦ у Србији и завичају.

Наши представници су имали веома запажене активности на разним трибинама и свечаностима на градском и државном нивоу.

Редовни смо посјетиоци српског народа на КиМ, редовно се укључујемо у обиласке мјеста на којима су страгишта српског народа.

Неки наши чланови су укључени у истраживачке пројекте од националног значаја. Многи наши чланови су уважени и веома цијењени у својим срединама.

У руководство Удружења изабрани су људи из већине крајева нашег завичаја који се не штеде у сваком погледу, жељни да даду свој допринос са надом да ће то бити дјелић мозаика који одсликава љепоту и племенитост протјераног српског народа из Хрватске.

Ми се са тим поносимо и желимо да се тако и настави. Све што је набројано, урађено је плански са огромном жељом да се покаже да постојимо, да желимо да се сачува макар дио оног што је од наших предака, најљепше уткано у нас, које је сам Бог пренио са Оца на Сина преко матере Дјеве. Желимо да се то препозна и да се преноси на наша покољења. Чини нам се да је то неки нормалан пут опстанка и напретка.

Многи примјери у блиској прошлости указују на то да је тај пут нормалности био намјерно прекинут. Због тога смо изгубили спознају ко смо и што смо! И то нас је довело до тога да смо се у једном периоду срамили сами себе. То је веома болно и тужно али је боље него, да као народ мрзимо сами себе, као што се то дешавало и дешава са онима који су масовно чинили стравичне злочине над српским народом.

Кад разговарамо о раду удружења „Завичај“ морамо споменути и наше пријатеље који нису међу нама а оставили су веома свјетао траг и били зналци у свом послу, споменућу само неке, Ненад Диклић, Илија Љуштина, Дане Ластавица, Исак Влашић, др Кангрга, Милорад Мишо Бобић и многи други који су нас заувјек напустили. Има и оних који нису овдје због старости и даљине као што је Јован Савичин Прица. Сви су они пружали велику помоћ у остварењу циљева Удружења и својим радом на посебан начин одређивали смјернице пута којим се ми данас крећемо. Тај пут је пут Истине и Вјере. Да је то прави пут показује нам примјер братског руског народа, који је остварио препород уз помоћ људи који су посвећени православној вјери и раде на начелима Православља. Имамо све, да и ми прогнани заједно са осталим српским народом кренемо тим путем, уз наду да ће доћи вријеме када ће прогнани моћи без страха отићи на своја огњишта и живјети као људи. Сигурно ће доћи то време, само га треба дочекати а лакше ће нам бити чекати ако оваквих дружења буде што чешће и ако искористимо на прави начин све што посједујемо и што нам је на располагању.



Током пригодног програма захвалнице Удружења „Завичај“ додјељене су истакнутим Крајишницима и значајнијим организацијама за заслуге подршке и помоћи прогнаном српском народу и то: Гласилу Организације српских четника Равна Гора – Чикаго; Љиљани Шеган удатој Костић, постхумно; Сави Штрпцу; Милојку Будимиру; Радојки Вукмировић, Невенку Влаисављевићу; др Весни Влашић Бањанин; др Ђури Бањанину; др Недељку Везмару; Ђурђици Поповић; Богдану Почучи; Николи Везмару; Ђорђу Пражићу и Саши Влаисављевићу.

Проф. др Јанко Веселиновић

ОСВРТ НА ДЕСЕТИ МЕЂУНАРОДНИ СКУП У ГОЛУБИЋУ (ОБРОВАЧКОМ)

На Десетом међународном научном скупу „Хрватско-српски односи, избеглице и мањине суочене са изазовима идентитета и економије“ који је одржан у Голубићу (обровачком) од 24 до 28. августа 2017, учествовали су научници и политичари из Србије и Хрватске. Том приликом изнесена је једнодушна оцена да су српско-хрватски односи на најнижем нивоу од почетка 21. века. Сутерисана је неопходност унапређивања односа и то кроз поправљање положаја српске, односно хрватске заједнице, у две државе као и кроз иницијативу којом би се покренули научни и привредни међудржавни пројекти, који би допринели развоју региона. Такође, истакнута је важност успостављања бољих односа између две државе, што би водило ка реализацији политике регионалне стабилности и помирења. Као и ранијих година скуп су организовали Удруга за повијест, сурадњу и помирење из Голубића (обровачког) и Центра за историју, демократију и помирење из Новог Сада. Имајући у виду да ове године манастир Крупа прославља 700 година свог постојања, а да се налази у непосредној близини места одржавања скупа, део научних радова био је посвећен духовном, културном и идентитетском значају овог манастира за Србе у Хрватској. Ове године изложено је укупно 11 научних радова, а на скупу је презентована и библиографија свих до сада објављених радова, у протеклих 10 година. Учесници су посетили манастир Крупу и друге културне и туристичке знаменитости овог дела Буковице и Далмације.

На отварању скупа од научника су се чуле оштре оцене према српском и хрватском државном врху.

Један од организатора скупа, предсједник новосадског Центра за историју, демократију и помирење и историчар Дарко Гавриловић устврдио је да су ти односи на најнижим гранама зато што обе

државе живе у прошлости захваљујући политичарима који их воде. Пошто нису способни да граде, приступају разарању, користећи ратну прошлост као оружје и уносећи немир национализма и буку туђих шовинистичких страсти међу обичне грађане. Давор Пауковић из голубићке Удруге за повијест, сурадњу и помирење рекао је да су политичке елите уназадиле Хрватску и Србију и додао да није оптимиста кад је реч о новим генерацијама. Према њему неколико гестова и неколико заједничких пројеката могли би променти постојећи дискурс, али ако се хрватско-српски односи буду сводили на Олују, 1941. и 1945., помака неће бити.



Учесници на 10. Међународном скупу у Голубићу (обровачком)

Према председнику Демократског савеза Хрвата у Војводини Томислава Жигманова „питање Хрвата у Војводини је затомљено, а одсуственост интереса за њихове проблеме константна. Са премијером Србије нисмо имали изравну билатералну комуникацију уназад пар година, а иста је ствар и са институцијом председника државе. Зато ми на оваквим скуповима дозначавамо оно шта сматрамо важним, указујемо на проблеме и желимо да верујемо да ће се они почети решавати“ - рекао је Жигманов.

Саша Милошевић из СНВ-а у Голубићу је рекао да су политичари и медији годинама упорно и марљиво радили на распиривању мржње; додао је да та мржња није остала само на нивоу високе политике него је подржавају и представници цркава те спортских и других удружења.

Предсједник саборскога Клуба заступника СДСС-а Борис Милошевић пред окупљенима у Голубићу је изјавио како очекивања да ће с уласком Хрватске у Еуропску унију доћи до побољшања стандарда и правног положаја мањина нису испуњена. Према Милошевићу, дошло је до застоја, иако је с временом било успона и падова.

Јанко Веселиновић, предсједник српског Покрета за преокрет те један од покретача и организатора окупљања знанственика у Голубићу, рекао је да народу Далматинске загоре не требају мржња и национална острашћеност, само миран суживот. Не слаже се с тврдњама да у српско-хрватским односима није било помака набоље, али сматра да се више не може чекати само на политичаре - мора се радити и на економији, привреди, туризму и свим осталим подручјима која могу придонети општем добру.

—Ово је десета година да се окупљамо и заједно покушавамо пронаћи одговоре на нека питања која нас све муче, Србе у Хрватској и Хрвате у Србији. Кроз то је раздобље настало више од 120 научних радова, одштампано је преко хиљаду страница радова и објављено је девет зборника, а то је значајна база за проучавање односа који нас муче. Почетну тему проширили смо на идентитет и економију, што је јако битно због повратка становништва. Велику смо подршку свих ових година имали од градских власти Обровца, загребачког СНВ-а, ЗВО-а, Комесаријата за избјеглице и Покрајинског фонда за избјеглице Војводине, али и научника и политичара који се нашим позивима увек одазивају. Организовали смо и летње школе за студенте, ликовне колоније те друга културна догађања, јер нам је циљ ићи укорак са временом те све више причати о економији, а све мање о историји. Мислим зато да су односи међу обичним људима далеко бољи, јер грађани постају све мање осјетљиви на мржњу коју распирују политичке вође - објаснио је Веселиновић.

Новоизабрани предсједник ЗВО-а Срђан Јеремић, рекао је да би се и на оваквим скуповима требало истицати оно што се често заборавља, а то је *Ердутски споразум* као један од позитивних примера којим је омогућено да не дође до рата у Барањи, да се Срби мирно реинтегрирају у Хрватску, чиме су избјегнуте жртве и страдања с обје стране.

Јубиларном издању Међународног знанственог скупа у Голубићу присуствовали су бројни политичари, знанственици и економисти, а њихови прилози и радови на овогодишњу тему, заједно са закључцима расправа, бит ће објављени у десетом зборнику.

На скупу су представљени следећи научни радови:

- “Архитектура и сликарство православних цркава у Билишанима и Обровцу” (Савић М.)
- “Значај верских објеката за развој туризма у обровачком крају (Хрватска)” (Демировић Д. Веселиновић Ј.)
- “Културни туризам као фактор развоја у мултиетничким срединама” (Ђорђевић Т. Ђорђевић Ј.)
- “Еуропски стандарди и положај хрватске мањине у Републици Србији” (Баштовановић Д. Жигманов Т.)
- “Један поглед на седам стотина година културног и верског наслеђа манастира Крупа” (Гавриловић Д. Марковић С.)
- “Значај православних објеката у Далмацији у очувању традиције српског становништва из угла расељених лица” (Татјана П. Блешић И.)
- “Утицај међународних миграција на популациону динамику развијених земаља” (Арсеновић Д.)
- “Органска производња – додата вредност у агротуризму” (Томаш Симин М. Његован З.)
- “Традиционална исхрана сеоског становништва у обровачкој Буковици” (Веселиновић Ј. Његован З.)
- “Лекција о „нашем“ избјеглиштву – полазиште учења из прошлости за будућност” (Ивановић В.)
- “Вјерски пријелази с православне на римокатоличку вјероисповијест на подручју града Загреба и околице у периоду између 1941. и 1945. године” (Шкиљан Ф.)

Пред овогодишњи скуп у млину Љубичића промовисана је у, аутентичној атмосфери, монографија *“Млинови на ријеци Крупи”*, аутора Јанка Веселиновића, Дуње Демировић и Миреле Томаш – Симин. Реч је о монографији која на научни начин, али и литерарно прилагодљиво представља осам млинова на ријеци Крупи, који имају свој историјски, етнолошки, културолошки, идентитетски и туристички значај, а у новије време, услед раста потребе за здравом храном, и могућност њиховог поновног оживљавања. Издавач је Удруга за повијест, сурадњу и помирење из Голубића (обровачког).

Миле Рајчевић, проф

ШКОЛСТВО У ОПШТИНИ ГОСПИЋ (ЛИКА) ОД ПОЧЕТКА ХВИИ ВИЈЕКА ДО 1990. г.

У организацији Удружња Госпићана „Никола Тесла“ Београд, Одбора за културно и историјско наслеђе Срба са подручја општине Госпић одржана је 18. новембра 2017. године у сали градске општине Нови Београд јавна трибина на тему: „Школство у општини Госпић (Лика) од почетка ХВИИ вијека до 1990. године“.

Уз присуство бројних интелектуалаца из Госпића, Хрватске и Србије, некадашњих ђака, студената и професора, излагање су одржали дугогодишњи професори госпићких школа: Миле Рајчевић, Душан Ђаковић, и мр Никола Узелац.



Учесници на трибини

„Ова излагања посвећена су учитељима, наставницима и професорима, који су свој живот и рад уложили у школовање личке младости. Захваљујући њиховом образовном и васпитном раду, стотине генерација личких младића и дјевојака стекло је потребно образовање и

изведено на прави пут“, изјавио је Ђорђе Пражић, предсједник Одбора за културно и историјско наслеђе Срба са подручја општине Госпић.

Школство и просвјета Лике управо је одраз историјских прилика у којима се Лика налазила у оквиру Хрватске, односно Југославије. Битно је напоменути да је за све оне који су Ликом управљали било важније да Лика има добре војнике, који ће се храбро борити и ратовати, него да буду писмени.

Лика је у својој прошлости (1483) имала своју штампарију у Косињу. Према неким тумачењима у њој је најјоватније 1491. године штампан глагољски бревијар, најстарија књига штампана на народном језику, чији се једини сачувани примјерак данас налази у Венецијанској библиотеци Св. Марка. Ови споменици, као и споменици у Почитељу, Небљусима, Србу, Острвици, Брињу и Оточцу говоре нам о језику наших коријена, достигнућима науке, животу и обичајима...

Прве српске школе у Лици основане су у Залужници код Оточца и Метку код Госпића 1752. године. Српска школа у Госпићу радила је 1795. и 1796. године. Године 1799. за учитеља долази Саво Мркаљ, монах и филолог, који је књижевну славу стекао својом филолошком расправом: „Сало дебелог јера либо азбукопротрес“, који утире пут народном језику и српској књижевности, којом се залагао за реформу језика и правописа.

Посебно је значајно раздобље у отварању пучких школа у Лици у вријеме владавине Марије Терезије и њеног сина Јосипа II. За врме владавине Марије Терезије положени су темељи државној школи за народ. Године 1774. издан је Општи школски ред за њемачке, нормалне и главне школе, према коме се у сваком мањем граду, трговишту или жупи имала устројити школа гдје би се поучавало у читању, писању, рачунању и вјеронауци, уз то и у владању и пољодјелству.

Прва школа на наставном њемачком језику отворена је у Госпићу 1723, затим Оточцу, Брињу, Грачацу, Удбини... Почетком XIX стољећа отварају се основне, односно пучке школе у готово свим личким мјестима гдје је било најмање 40 школских обвезника. Тако на подручју Лике 1958. године имамо 132 основне школе, од којих 26 матичних и 106 подручних школа. Тада је у општини Госпић формирано 8 матичних

школа са 36 подручних школа .Дјечји центар – предшколска установа у Госпићу основана је 1974. године.

Велика госпићка класична гимназија (од 1927. реалка) основана је половином XIX вијека (1860) залагањем Гедеона Заставниковића, високог староаустријског официра.



Зграда гимназије у Госпићу

На згради гимназије у Госпићу и данас стоји натпис – ријечи римског филозофа и књижевника Сенеке:

GYMNASIUM

Nonscholae, sed vitae discimus

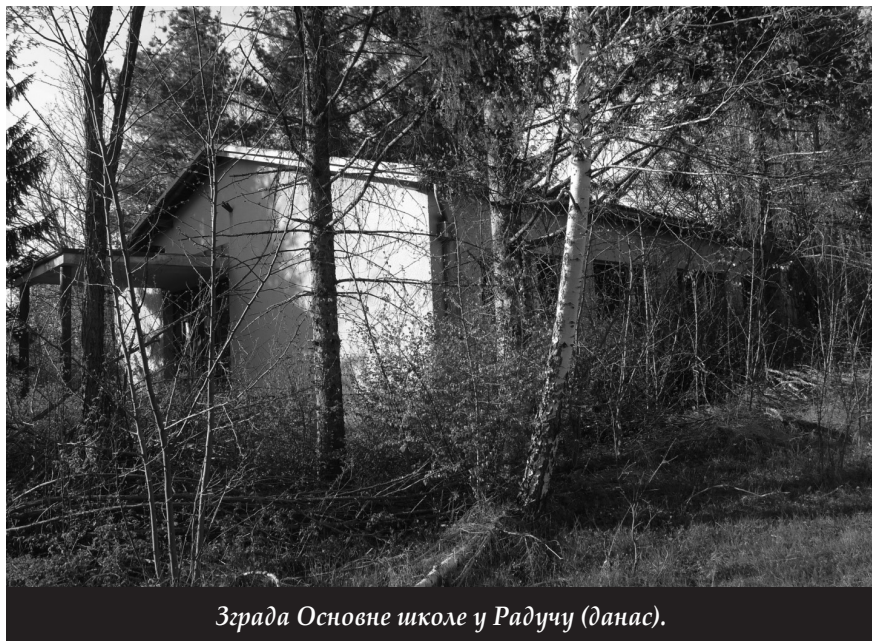
(Не учимо за школу, него за живот)

Године 1885. у Госпићу је отворена Виша дјевојачка школа, а исте године отворена је школа за плетење кошара и дрворезбарство. Шегртска школа за трговачке и обртничке шегрте отворена је у Госпићу 1886. године.

Учитељска школа (препарандија) отворена је у Госпићу Одлуком Повјереништва за просвјету и вјере у Загребу 18. августа 1919. године,

Педагошка академија у Госпићу започела је радом 7. октобра 1963. године због потребе за наставним кадровима у основним школама, првенствено за подручје личке регије. Академија је својим радом замијенила Учитељску школу, која је имала дугу традицију и ишколовала плејаду народних учитеља. Поред наведених школа у Госпићу су радила и истурена стручна одјељења Загребачког и Ријечког свеучилишта.

Хрватска је изашла из СФРЈ 1991. године, и постала самостална држава. Грађанским ратом у Хрватској и тоталним етничким чишћењем српских села, престале су радом Основне школе у српским селима: Дивосело, Читлук, Почитељ, Медак, Радуч, Папуча, Могорић, Вребац, Вребачки Павловац, Лички Осик, Острвица, Широка Кула, Студенци, Косињ... Остала су села без народа и без школа.



Зграда Основне школе у Радучу (данас).

Кадрови у образовању од Основних школа, Гимназије, Учитељске школе, Педагошке академије до факултета одиграли су значајну улогу у васпитно - образовном пољу, стварајући кадрове који су учинили много на преображају средине из које су се винули у свијет науке. То су били кадрови високих стручних, радних, образованих и етичких квалитета, едуковани за рад у школама, кадрови мотивисани за звање, општег и стручног образовања, високе разине опште културе...

Данас ученици госпићких школа, свих профила, од средњих школа до високих интелектуалаца, школовани кадрови, заузимају значајна и одговорна мјеста у Републици Србији, Републици Српској, Америци и Аустралији на катедрама престижних Универзитета, на понос својих коријена и народа коме припадају.

Београд, 18. децембар 2017. године

ИЗЛЕТИ – ПУТОВАЊА – ЕКСКУРЗИЈЕ

Миле Рајчевић, проф.

Удружење пензионера из Хрватске, Београд, реализујући програм рада за 2017.годину, организовало је неколико једнодневних излета по Србији с циљем упознавања културне баштине и историјских знаменитости Србије.

Топола – Оплепац – Аранђеловац

Први излет у овој години био је изведен у Тополу, Оплепац и Аранђеловац. На Оплепацу нас је дочекао стручни водич, који нам је представио град Тополу и Оплепац са културним и историјским споменицима.

„Топола је сликовито насеље на падинама брда Оплепац, налази се у средишту Шумадије. Била је сједиште важних догађаја током српских устанака за ослобођење од турске окупације почетком 19.вијека. Здужбински комплекс краља Петра I обухвата: Маузолеј – цркву Светог Ђорђа, Петрову кућу, Виноградареву кућу, Карађорђевог конак...

Црква Св. Ђорђа један је од најпосећенијих споменика културе у Србији. Саграђена је између 1904. и 1912.године, представља задужбину и маузолеј српских краљева из династије Карађорђевића. Црква је петокуполна грађевина, постављена на високом соклу од масивног бијелог мермера. У храму се налазе 2 саркофага: саркофаг краља Петра (1844 – 1921), ктитора цркве и саркофаг војводе Карађорђа (1762 – 1817), првог владара обновљене Србије и родоначелника династије Карађорђевића. Фреске у унутрашњости мермерног храма вјерно репродукују српско средњовјековно сликарство. Пажњу посјетилаца плијени мозаик који се састоји од 725 сликаних композиција (513 у храму и 212 у крипти) на којима се налази 1500 фигура. Укупна површина мозаика је 3500 м² са 40 милиона разнобојних стаклених и

керамичких плочица, које имају 15.000 разних нијанси боја и нијансних прелива.

Крипта је намијењена за сахрану умрлих чланова династије Карађорђевића, а налази се под цијелом црквом Св. Ђорђа. У крипти се налази 39 гробница. До сада је на Опленцу сахрањено 28 члан династије Карађорђевића.

Петрова кућа је подигнута 1910. године. У њој је данас смјештена ликовна галерија, краљевски музеј реликвија као и канцеларија Задужбине Краља Петра I Карађорђевића.

Посебан куриозитет чини Карађорђев конак и црква на Опленцу, са једним од најљепших дуборезних иконостаса, са звонима која су прва огласила ослобођење Србије од вишевијековног турског ропства. Уз цркву, Карађорђе је у подножју Опленца подигао читав утврђен град, од кога су данас, као ниједи свједоци постојања овог града, остали кула са конаком и црквени звоник. Сачувани дио конака пружа јединствену могућност посјетиоцима да разгледају предмете, реликвије и слике из живота Карађорђа.



Посебну драгоценост овог простора чини и чувени Карађорђево топ, који је добио име по турској ријечи абердар, што значи гласник. Карађорђе га је користио како би обавјештавао народ о важним догађајима, а занимљивост је да данас на топу недостаје десна ручка, која је одломљена, како би се од ње начинила круна којом је 1905. године крунисан Краљ Петар I“.

Богатство садржаја културне баштине употпуњују бројни ликовни радови познатог личког сликара Николе Граовца (рођен у селу Вребац, општина Госпић), једног од највећих мајстора колористичког експресионизма у српском сликарству, који је оставио легат од 35 слика Задужбини Краља Петра I на Опленцу.

На повратку из Тополе и Опленца навратили смо у Аранђеловац, град у подножју планине Букуље и Венчаца гдје смо посјетили парк Буковичке бање, један од најљепших паркова у Србији. Паркове и тргове у многим метрополама свијета краси преко 150 монументалних скулптура од бијелог венчачког мермера, најпознатијих свјетских аутора. Они су израђени управо овдје, на падинама планине Венчац, на манифестацијама „Мермер и звуци“.



Манастир Гргетег

Манастири Крушедол – Велика Ремета – Гргетег

Удружење пензионера организовало је једнодневни излет у фрушкогорске манастире: Крушедол, Велику Ремету и Гргетег. Ови манастири припадају Епархији сремској Српске православне цркве и представљају споменике културе од изузетног значаја.

Манастир Крушедол је задужбина породице посљедњих српских деспота у Срему – Бранковића. Саграђен је између 1509. и 1514.године. Манастир је основао деспот Ђурађ Бранковић. У цркви постоје 2 слоја зидног сликарства: фреске – сликане између 1543 – 1546.године и узане зидне слике које су настале између 1750. и 1756.године. У цркви, испред иконостаса налазе се кивоти у којима су смјештени остаци костију светих Бранковића. У манастирској цркви леже и посмртни остаци многобројних значајних Срба: патријарх Арсеније III Чарнојевић, митрополит Исаија Ђаковић, патријарх Арсеније IV Јовановић Шакабента, војвода Стеван Шупљикац, гроф Ђорђе Бранковић, кнегиња Љубица Обреновић и краљ Милан Обреновић.

Манастир Велика Ремета је један од најстаријих од 16 фрушкогорских манастира. Манастир је посвећен Светом Димитрију, а у његовом саставу се налази и црква посвећена овом свецу. По предњу, манастир је основао краљ Драгутин. Сматра се да је градња манастира започета још у 15.вијеку. Барокни звоник подигнут је 1735.године, а посвећен је рођењу Св. Јована Претече (Св. Јовану Крститељу). Нове иконе за иконостас изграђене су у првој половини 18.вијека. Манастир је обновљен 1982.године.

Манастир Гргетег

Манастир Гргетег се налази на јужном обронку Фрушке горе. Манастирска црква је посвећена Св. Николи. Према народном предању манастир је основао деспот Змај Огњени Вук 1471.године. Црква је рађена у барокном стилу. У цркви се налазе два иконостаса. Други иконостас је осликао Урош Предић 1902.године. У манастиру се налази икона Тројеручица, због чега га посјећују многи ходочасници.

Посјета светињама у Рашкој

Јован Каблар

Удружење пензионера из Хрватске, Београд, почетком маја ове године посетило је слиједеће знамените манастире у Рашкој: Сопоћане, Петрову цркву и Ђурђеве ступове. “Рашка” или “Стара Рашка” је подручје које се налази на југозападном дијелу Србије, које је у средњем вијеку припадало Рашкој држави. Касније се за дио ове регије усталио назив Санџак

На простору Рашке области зачала се српска државна идеја и настала прва српска државна организација под кнезом Властимиром (9. вијек). Ту је основана и православна Рашка епархија, а у Старом Расу, српској престоници, столовао је велики жупан Стефан Немања, гдје му се родио најмлађи син Растко.



Сопоћани



Петрова црква



Ђурђеви ступови

Сопоћани. Назив манастира води поријекло од словенске ријечи сопот што значи извор. Тиме је наглашено да је краљ Стефан Урош I подигао величанствен манастир. Манастир се налази на 17. km западно од Новог Пазара. На овом мјесту, изворишту српске средњовјековне државе Немањића, трећи син краља Стефана Првовјенчаног је иза себе оставио задужбину која својом величином и љепотом надмашује све дотадашње српске цркве. Фреске манастира Сопоћани су право ремек-дјело умјетности, што је много година касније Сопоћанима донијело свјетску славу. Данас је један од најзначајнијих српских културних споменика, који је 1979. године уврштен на УНЕСКО-ву листу свјетске баштине у склопу споменика средњег вијека обједињених под заштићеном цијелином Стари Рас и Сопоћани.

Петрова црква код Новог Пазара у Расу (пуним називом: Црква Светих апостола Петра и Павла) представља најстарији споменик црквене архитектуре на простору Србије и првобитно је сједиште рашке епископије. Црква се налази 2 km сјеверно од центра Новог Пазара, а према до сада познатим писаним изворима потиче из 8. вијека, али је вјероватно и старијег датума. У овој цркви крштен је Стефан Немања (по други пут) и сва три његова сина.

Ђурђеви ступови су манастир Српске православне цркве, посвећен светом Ђорђу који се налази на брду изнад Новог Пазара, у Старом Расу. Ђурђеви ступови су један од најстаријих српских манастира. Манастир је подигао велики жупан Стефан Немања у првим годинама послје ступања на престо великог жупана (изградња је завршена 1171. године).

Неа Скиони

Удружење пензионера сваке године два пута организује љетовање у Грчкој по веома повољним цијенака у организацији *Туристичке организације Sim Tours ул. Краљице Наталије 23*.

Ове године прво љетовање користили смо од 15. до 25. јула у мјесту Неа Скиони које се налази на 120 км од Солуна, на југозападној страни полуострва Халкидики “прсту” Касандра. Групу пензионера сачињавале су 32 особе, смјештени у 5 дестинација-вила (Вила Софија, Ана Дафни, Калупсо, Лемони Студио и Скиони ресорт).



Неа Скиони



Једна од вила - Вила Софија

Неа Скиони налази се у подножју брда Касандре прекривеном маслинацима и боровом шумом. Неа Скиони нуди осјећај и угођај Грчке из прошлих времена. На само 2 км од мјеста се налази црква

Пресвете Богородице из 16. вијека. Ово шармантно и једно од ријетких преосталих традиционалних рибарских мјеста, нуди велики избор рибљих ресторана, таверни. У улицама, које воде ка марици, налазе се ресторани, рибарнице, маркети, аптека, сувенирнице, кафићи, пекаре, продавнице риболовачке опреме, рент-а-кар. Центар мјеста је велики трг-шеталиште са дечјим игралиштем који се простире уз марицу. Пјесковита плажа, чисто, мирно море. Вријеме нам је било наклоњено, па смо сваки дан користили за купање.

Лептокарија

Други термин уговорили смо од 18. до 28. септембра. То вријеме традиционално користимо када је море топло. Било је случајева да буде кишан дан, али, чим престане киша, ми смо се купали. Ако је киша падала прије подне, други дио дана био је за купање.

Преко Туристичке организације Sim Tours резервисали смо *Лептокарија* који се налази на удаљености око 85 километара југозападно од Солуна и 25 километара јужно од трговачког центра Катерини, на најљепшем дијелу обале која се пружа подно планине Олимп. Ова олимпијска регија има јединствену бањску климу коју карактеришу сусрет планинских и медитеранских ваздушних струја, топло море и веома пријатне ноћи. Резервисали смо вилу *Ла Воу* која се налази 70 м од плаже. Објекат поседује двокреветне и трокреветне студије и четворокреветне и петокреветне апартмане. Сви су опремљени кухињом, купатилом, терасом са гарнитуром за сједење.



Неа Скиони јун 2017.



Припрема за вечерњу шетњу

Лептокарија пружа угодан одмор свим генерацијама па и нашој “трећег доба”. Овдје се може наћи све што је потребно за уживање током љетовања: дугу пјешчано-шљунковиту плажу, лијепо шеталиште крај обале, трговачко-пјешачку зону и парк у центру насеља. Ту је и мноштво маркета, хотела, рент а кар агенција, таверни, кафића, као и дискотека и пошта. Веома је привлачна и због изузетног географског положаја уз аутопут и жељезничку пругу која повезују Солун и Атину.

ПОСЈЕТА МАНАСТИРИМА ПРОХОР ПЧИЊСКИ КОД ВРАЊА И ЈОВАН РИЛСКИ У БУГАРСКОЈ - 7. и 8. новембра 2017. године

Пише Милојко Будимир

Удружење Срба из Хрватске заједно са Удружењем пензионера из Хрватске организовали су посјету двама манастирима– Свети Прохор Пчињски код Врања и Свети Јован Рилски у Бугарској.

Манастир Свети Прохор Пчињски налази се на шумовитим обронцима планине Козјак, на лијевој обали ријеке Пчиње, 30 км јужно од Врања. Према предању подигао га је у XI вијеку византијски цар Роман Диоген у знак захвалности Светом Прохору Пчињском који му је прорекао да ће постати цар. Манастир као цјелина представља непокретно културно добро као споменик културе од изузетног значаја. Манастир је остао у саставу српске државе све до њеног дефинитивног пада. Најопсежнија обнова манастира била је у вријеме краља Милутина (1281-1321). Послије косовске битке манастир су разорили Турци а 1489. године обновио га је Марин из Кратова. Манастир се нашао поново у оквиру српске државе 1912. године. Овај манастир има посебан значај за Републику Македонију јер је у њему 2. августа 1944. године одржано засједање Антифашистичке скупштине народног ослобођења Македоније.

Првобитна црква подигнута над гробом овог чувеног светитеља и мисионара, више пута је обнављана. Садашња монументална више-

куполна црква, саграђена је 1898 године, обухватила је старија здања. У олтарном простору налази се гробница Светог Прохора Пчињског и монашка костурница.

Манастир има два велика конака, од којих је један изгорио у пожару на Светог Саву 2014. године. У томе конаку била је смјештена изложба фотографија и архивске грађе која је била везана за страдање српског народа за вријеме грађанског рата у Хрватској.

Послије обиласка манастира и дружења са монахињама упутили смо се преко Врања и Сурдулице на Власињско језеро, гдје смо и преноћили.

Слиједећег дана, 8. новембра 2017. године након преласка бугарске границе и нешто дуже вожње стигли смо до **манастира Јован Рилски**, који представља највећи и најпознатији православни манастир у Бугарској.



*Неки од учесника поклоничког путовања на улазу у манастир
Јован Рилски у Бугарској*

Постоји вјеровање да је овај манастир основао пустињак Јован Рилски за вријеме владавине бугарског цара Петра I (927-968). Најприје је био саграђен мали манастир који је за вријеме српске доминације измјештен на нову локацију на којој се и сада налази. То је било у доба распада средњовјековне српске државе која је овом облашћу владала кроз читав XIV вијек. Подигао га је локални велможа Србин Хреља Омучевић. Најстарија грађевина манастира датира из тог периода Хрељина кула – пирг и мала црква до ње. Турци су похарали и уништили манастир средином XV вијека. Изнова је обновљен средином XIX вијека. Манастир је посебно значајан за Србе, као стари српски и просветитељски центар који сваке године посјећује све више вјерника и туриста из Србије..

Манастирски комплекс је проглашен националним историјским спомеником 1976, а постао је дио УНЕСКО-ве свјетске баштине 1983. године. Посебно се истиче конак са 300 соба и манастирски музеј који углавном чува експонате који се односе на вријеме српске доминације.

Након обиласка овог манастира посјетили смо у Софији цркву **Светог краља Милутина** која се сада зове Света Недјеља и цјеливали његове мошти. Српски краљ Милутин је у Средцу подигао велелепну цркву, по угледу на цркву Свете Софије у Цариграду. По њој је и сам град тада назван Софија. У крипти ове цркве био је сахрањен краљ Милутин, а Софија је једно вријеме била и његова престолница. Бугари су неко вријеме били „гурнули у забачени кут“ његове мошти, али су касније мошти светог краља Милутина изњели из крипте и са великим пијететом у њивоту поставили са десне стране до олтара.

У касним вечерњим сатима преко Ниша стигли смо у Београд, духовно оснажени и обogaћени посјетом овим светињама.

Данко Перић, *Banija Online*, 28 јул 2017



ЧЕТВРТ ВИЈЕКА ОД СМРТИ ДР ЈОВАНА РАШКОВИЋА

Јован Рашковић

На данашњи дан 28. јула 2017. године навршава се четврт вијека од смрти др Јована Рашковића (Книн 5. јул 1929 - Београд 28. јул 1992). Својим дјелом, добротом и племенитошћу овај човјек задужио је Србе да га памте и поштују.

За Србе из Крајине, академик Јован Рашковић био је њихов Таћа. У Далмацији, Лици, на Банији и Кордуну, дјеца тако зову свога оца. Ту ријеч наша дјеца почињу да тепају, такорећи у кољевци, још док ћапћу млијеко на мајчиној дојци.

Јован Рашковић, син книнског адвоката Душана Рашковића (каснијег судије Врховног суда Хрватске) и мајке Славке, из велепосједничке породице Лукавац, рођене у Тепљуку код Дрниша, живио је у Книну до почетка Другог свјетског рата. Тада га је отац, чију су главу уцијениле нове усташке власти (прогласиле су га „четничко-комунистичким вођом“), склонио у манастир Крка код Кистања а потом у Задар, подручја која је анектирала Мусолинијева Италија. Послије задарске гимназије завршио је Медицински факултет у Загребу, на којем је касније и докторирао.

На том факултету, као и у Љубљани и још неколико универзитета широм свијета, биогостујући професор психијатрије и неуропсихијатрије.

Написао је више књига из медицинских дисциплина и учествовао у низу великих научних свјетских скупова. Био је члан САНУ (на сајту САНУ наводи се као један од 20 чланова ван радног састава академије).

Рашковић је пред прве вишестраначке изборе у Социјалистичкој Републици Хрватској, расписане за 22. април 1990, иницирао оснивање Српске демократске странке (СДС). Руководио је скупом о политичком организовању српског народа, 30. јануара 1990. у Доњем Лапцу. Седамнаест дана касније Рашковић је, на масовном оснивачком скупу у Книну, на тадашњем Тргу далматинских пролетерских бригада, изабран за предсједника СДС.



Његов мотив, у околностима када су пријетиле још немирније године, чиме је показао да је био визионар, није био стицање материјалних добара нити политичке моћи, већ намјера да служи својим земљацима, далматинским Србима, Крајишницима.

То је чинио до посљедњег тренутка. Рашковићева кћерка др Санда Рашковић-Ивић описала је својевремено дан очеве смрти, 28. јул 1992. године.



На гробу Јована Рашковића

Јован Рашковић је умро убрзо након што га је телефоном у њихов стан у Београду, преко неких специјалних телефонских веза - једино могућих у тадашњим приликама ратова у окружењу, неки човјек из Хрватске обавијестио да је Војни суд у Сплиту који га је неколико дана раније оптужио за ратне злочине, затражио казну од 15 година робије.

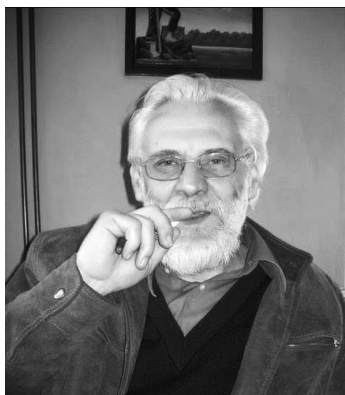
„Он је имао висок притисак и неке промјене на срцу, али му то апсолутно није угрожавало живот. С таквим срцем могао је још дуго да живи. Мог оца убила је та апсурдна оптужба за ратни злочин. Није могао да вјерује да људска мржња, злоба и заслијељеност могу бити толико јаки. Јован Рашковић је читавог живота, као човјек и лекар, помагао другима. У питању су не стотине, него хиљаде људи . И никад није гледао ко је какве вјере и националности и колико му је дубок цеп”.

Доктор Рашковић је сахрањен у Алеји заслужних грађана на Новом гробљу у Београду.

IN MEMORIAM

НЕБОЈША ДЕВЕТАК, КЊИЖЕВНИК

Извор: Милош Кордић; *Banija Online*, недеља, 05 новембар 2017.



Небојша Деветак рођен је 21. октобра 1955. године у Малој Градуси, на Банији.

Поезију је почео да пише у основној школи, у родном селу. Озбиљно јој је, као средњошколски ђак Центра за метале у Сиску (технички смјер), стао да открива тајне, да трага њеним предјелима за оним ријечима и

сликама којима се и она увлачила у њега и вукла га радосним стазама живота. Већ из првих пјесама којима се јавио у локалним листовима могла се наслутити појава младог човјека с посебним талентом. Младог човјека који је слике завичаја веома умјешно претварао у ријечи. А тим ријечима сликао је поновне а другачије, опјесмењене слике завичаја (и не само њега), које су из стиха у стих, из пјесме у пјесму потврђивале тај његов таленат. И 1980. године у Сиску се појавила његова прва збирка поезије под насловом *Пресудна жеђ*.

Од тада па све до изненадне смрти, Небојша Деветак био је онај извор из кога је кључала љековита, бистра вода ријечи мудрости, трагања и налажења. Кључао је бунт немирења са оним у животу – и свом и у животу уопште – што је морало и могло бити боље, људскије, праведније... Банија је у њему добила оног књижевног прегаоца који је израстао и сврстао се својим богатим и свестраним дјелом у сам врх

њених најуспјешнијих описивача и тумача. И не само Банија да је добила – Небојша је израстао у изузетну појаву савремене српске књижевности. А као припадник оног дијела прогнаничког српског народа, постао је његов досљедан, прецизан и свестран биљежник. Биљежник: умјетник. То је могао да буде јер је читавим бићем дијелио судбину тог свог народа. И, с друге стране, он је од ријетких стваралаца писане ријечи који је имао храбрости да отворено проговори и о разочарењима у оне који су водили тај народ. Он је то могао јер је увијек био и остајао на лицу мјеста.

Небојша Деветак
МОЈЕ ВРИЈЕМЕ

Ово је моје вријеме – позни час,
кад се стишава дрхтај, пресвлачи глас.
Дочекати откуцај те минуте
која ће спрати знојне атрибуте

липсалог дана, затегнути боре.
Језером ноћи пловити до зоре
кроз рукописа мучне лавиринте
омамљен росом, црним ињем тинте.

Ово је све моје – овај касни час,
једина молитва у којој је спас
пред ђавољим, нечастивим колом.

Ово је моје поклонство пред болом,
мој проницатељством воздигнути прст,
моја тајна школа, мој залудни крст.

(Из збирке пјесама *Расуло*,
Српско културно друштво
Просвјета Загреб, 1997)

Небојша Деветак је објавио бројне књиге поезије, записа, прозе, критике... Објављено је и неколико избора његове поезије.

Србима из Хрватске, ризници историје њихове књижевности, оставио је и Антологију српског пјесништва у Хрватској двадесетог вијека, у издању Српског културног друштва "Просвјета" Загреб, 2002. године. И том књигом, с веома прецизним и документованим Предговором, доказао се и као врстан антологичар. У њој су и пјесници који су рођени или су живјели и радили на Банији: Анђелко Анушић, Милош Бајић, Јелена Буинац, Борис Врга, Никола Вујчић, Мићо Јелић Грновић, Душан Јерковић, Љубан Клобучар, Драган Кордић, Милош Кордић, Никола Корица, Милан Мирић, Љубомир Мицић, Милан Паћен, Бранко Ве. Пољански и Јованка Хрваћанин.

Посебан траг у историји прогнаничког српског народа оставиће његова антологија Друмови су наша отаџбина (песме српских песника о сеобама, избеглиштву и осталим несрећама бездомничким), у издању Завода за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2006. године.

Поезија Небојше Деветака превођена је на више језика. Заступљен је у бројним антологијама, зборницима и прегледима српске књижевности, а посебно поезије.

О Деветаковом књижевном раду писали су најугледнији књижевни критичари и историчари књижевности: Станко Кораћ, Душан Иванић, Миљко Шиндић, Дивна Зечевић, Анђелко Анушић, Михајло Пантић, Мирослав Максимовић, Ненад Грујичић, Чедомир Вишњић, Борис Врга, Флорика Штефан, Ђорђе Брујић, Душица Поттић и многи други.

Небојша Деветак добитник је награда на Ратковићевим вечерима поезије, Борским сусретима балканских књижевника, Златне струне Смедеревске песничке јесени, затим награде Печат вароши сремскокарловачке, награда "Браћа Мицић" и "Милан Ракић".

Народна библиотека "Данило Киш" у Врбасу издавач је књижевног часописа *Траг*, чији је Небојша Деветак дуго низ година

био најприје оперативни уредник, а затим главни и одговорни уредник.

У петак, 27. октобра (а то је дан, петак, кад је Небојша обично долазио на Међународни сајам књига у Београду, који се и тог дана богатио својим безбројним књигама, међу којима је било и његових, али њега није било), на мјесном гробљу у Кисачу, од књижевника Небојше Деветака, уз његове најрођеније, пријатеље и поштоваоце његовог књижевног дјела, опростили су се Божјом службом представници Српске православне цркве, а бираним ријечима, какве је и заслужио, и књижевници Милош Бајић, из Београда, иначе његов такође прогнани Градушчанин, и Благоје Баковић, из Врбаса.

Небојша Деветак је послје краће а тешке болести преминуо у 62. години, у сриједу, 25. октобра 2017. године у Врбасу, гдје је живио и радио.

Сахрањен је у петак, 27. октобра, у Кисачу, мјесту близу Новог Сада, гдје се био скрасио неко вријеме на мукотрпном путу свог прогнаничког живота.